

## The Project Gutenberg eBook of Elämän hawainnoita 07: Rauta=mies; Hairahdus; Pentti ja Inka, by Pietari Päivärinta

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at [www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org). If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Elämän hawainnoita 07: Rauta=mies; Hairahdus; Pentti ja Inka

Author: Pietari Päivärinta

Release date: February 8, 2005 [EBook #14983]

Most recently updated: December 19, 2020

Language: Finnish

\*\*\* START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄMÄN HAWAINNOITA 07: RAUTA=MIES;  
HAIRAHDUS; PENTTI JA INKA \*\*\*

Produced by Tapio Riikonen

ELÄMÄN HAWAINNOITA VII: Rauta=mies; Hairahdus; Pentti ja Inka

Kirj.

P. Päivärinta

WSOY, Porvoo, 1897.

## RAUTA=MIES.

Kun rautatien työ alkaa, silloinkos elämää ja liikettä syntyy. Monessa rauhaisessa paikkakunnassa, jossa ei tawallisissa oloissa juuri usein nähdä wierasta, tarjoutuu silloin mitä kirjawin näky. Rautaa tulwaa kaikista—minä en sano kansoista ja kielistä—maamme osista ja pian saa kuulla puhuttawan molempain kotimaisten kielten kaikkia murteita. Tulee köyhiä ja rikkaita, rikkaasta köyhtyneitä—harwoin köyhistä rikastuneita—yli onnensa menneitä, Wirkansa ja luottamuksensa menettäneitä, kowanonnen kokeneita, kulkurielämään tottuneita ja kaikilla on warma toiwo paremmasta tulewaisuudesta. Tätä kaikkea nähdessä ja huomattessa juoksee ehdottomasti mieleen, että kyllä olisi työntekijöitä rakkaassa isänmaassamme, kun olisi waan työn teettäjiä. —"Kussa raato on, siihen kotkat kokoontuwat."

Tällä tawalla kertyy etemme semmoinen taulu, ettei sen eri wäreistä hewillä selwää saa. Kun sitten kansan kesken tulee puhe rautatien työmiehistä sanotaan heitä supistuneesti waan "rauta=miehiksi" ja "rauta=akoiksi". Siitä sana: rauta=mies.

Aikomukseni ei ollutkaan ruweta selwille seulomaan tuota kirjawaa joukkoa, aion waan kertoa mitä yksityiskohdissa on silmäni ja tuntooni pistänyt.

Sattui näet niin, että asuntoni oli lähellä erästä isoa rautatien työpaikkaa. Harwa päiwä oli se, jolloin en käynyt siellä katselemassa työn menoa ja sitä tekewiä ihmisiä. Sukkelat kokkapuheet ja riwot pilalaulut kajahteliwat usein heidän huuliltansa, joita toisien moninkertaiset naurunhohotukset palkitsiwat, samassa osoittaen, että kulloinkin ilmestywä uusi aate oli koko ryhmän yhteinen.

En ollut kowin useasti wielä käynyt työpaikalla, kun eräs solakka ja nuori mies weti huomioni puoleensa. Hän ei ottanut ensinkään osaa toisien riwoon summa=iloisuuteen, oli waan synkän ja alakuloisen näköinen. Kuta useammasti käwin työpaikalla, sitä enemmän kiintyi silmäni häneen. En kuullut hänen lausuwan ainuttakaan riwosanaa, enkä että hän olisi ottanut osaa yhteenkään keskusteluun toisien työkumppaniensakaan kanssa. Usein oli toisilla mielestänsä oikein hauskaa ilon=ainetta wäliin semmoistakin, mikä sai heidät remahtelemalla riemuitsemaan, mutta semmoisissakaan tapauksissa ei hänen hymykuoppansa edes wärwähtäneet.

"Mistä tuo nuori mies on kotoisin, hän, joka on niin alakuloisen näköinen?" kysyin eräänä kertana hänen työkumppaniltaan.

"Hän on, on, on, on ... mitenkä se oli? hän on Säk ... Saw ... Kuort ... en minä muista nyt mistä hän on kotoisin; lienenkö sitä koskaan kuullutkaan", wastasi kysytty, mieltiwäisesti taiwaalle tirkistellen ja toisella kädellään leukaansa puristellen.

"Mikä hänen nimensä on?" pitkitin minä.

"Nikki, häntä sanotaan Nikiksi."

"Entä sukunimi?"

"Sitä en tiedä; häntä sanotaan waan Nikiksi."

"Onko hänellä waimoa ja lapsia?"

"Sitäkään en minä tiedä; ainakaan ei hänellä täällä mitään semmoisia ole ... minä luulen ettei hänellä muuallakaan ole", arweli hän.

"Mitä hänestä sitten tahdotte?" lisäsi mies ja katsoi minuun tutkiwasti.

"En mitään juuri niin erinomaisesti, hän on waan mielestäni niin kummallinen", sanoin puolihäpeissäni.

"Todellakin on hän kummallinen. Ei koskaan hän ota osaa muiden puheeseen, sitä wähemmin minkäänlaiseen leikkiin. Kun työstä päästään pois, erkaantuu hän kohta muista ja wiettää aikansa yksinäisyydessä."

"No mitä hän silloin tekee?"

"Hänellä on kirjoitusneuwo ja melkein aina hän kirjoittaa."

"Mitä hän kirjoittaa?"

"Sen ties taiwas, sillä kukaan ei ole saanut niitä nähdä."

"Entä silloin kun ei hän kirjoita?"

"Silloin hän lukee jotakin kirjaa tahi niitä, joita hän on kirjoittanut; ellei hän tee kumpaakaan, istuu hän mieltien, käsi poskella, eikä näytä silloin kuulewan eikä näkewän. Ainoa elonmerkki on se, että hän joskus hyräilee jotakin laulua, mutta kun hän huomaa jonkun kuulewan, lakkaa hän heti hyräilemästä.— Hän on mielestäni niinkuin eläwältä kuollut."

"Minkälaista laulua hän hyräilee?"

"Sitä ei tiedä kukaan, sillä kukaan ei ole kuullut sitä niin paljoa, että sen sisällöstä jotakin tietäisi."

"Eikö hän koskaan puhu elämästään muille ihmisille, esimerkiksi työkumppaneilleen?"

"Minun tietääkseni ei kenellekään, minä luulen, ettei hän ole... Kukaan ei tiedä hänestä sen enempää, ei ainakaan näillä tienoilla."

"Joko kauwan olette olleet hänen parissaan?"

"Kaksi wuotta."

"Ja sen werran tiedätte waan hänestä."

"Sen werran, en enempää enkä vähempää, mutta ei suinkaan se ole minun wikani ... minä luulen, ettei ole."

"Ryypätkö hän?"

"Ei, sitä hän ei tee. Näiden parin vuoden kuluessa on hän pari kertaa ollut vähän humalassa, mutta sitä ei suinkaan saata ryypäntymiseksi sanoa."

"Minkälainen on hän humalassa ollessaan?"

"Silloin on hän umpimielisempi kuin koskaan ennen. Hän ei waihda sanaakaan kenenkään kanssa, hakee waan yksinäisyyttä ja kun hän luulee, ettei kukaan kuule, hyräilee hän tuota lauluansa."

Minä koetin muiltakin udella hänen retkiään, mutta huonolla menestyksellä ja ne tiedot, mitkä minulla nyt oli, oliwat ainoat, mitä woin hänestä saada.

Minä käwin tawasta työpaikalla ja Nikki oli samanlainen kuin oli ennenkin ollut.

Eräänä aamuna menin sinne, ennenkun kaikki työmiehetkään oliwat kerinneet tulla. Poissa=olewat tuliwat kiireenkynttä ja niiden muassa Nikkikin. Hän käweli erillään muista alakuloisen näköisenä ja kulki aiwan minun ohitseni. Minä sanoin hänelle hywää huomenta, hän loi minuun synkän katseen ja wastasi tuskin kuultawasti ohimennessään.

"Hei, Nikki! Oletan taasen niin matapäinen ja kurjan näköinen, että luulisipa sinun jo näin warhain syöneen kokonaisen kannun etikkaa. Pois kaikki happamuus, sillä semmoinen meno ei kelpaa", huusi eräs työtoweri leikillisesti Nikille.

Oli kylmänlainen kewät=ilma ja maa oli iljamella.

Suulas mies käwi Nikkiin käsiksi ja alkoi häntä kaikin woimin nujuuttaa; sen teki hän lämmittääkseen itseään ja toista ja ehkäpä pudistaakseen Nikistä pois tuota ainaista noloutta.

"Woithan olla rauhassa", sanoi Nikki ja riuhtasi itsensä irti.

Mutta woimistelun haluinen mies ei helpoittanutkaan niin vähällä. Hän tauristi toistamiseen Nikkiin kiinni ja koetti kaksinkertaisella innolla rujuuttaa häntä. Nikin tila näytti hywin tukalalta. Hän ei ottanut yhtään vastaan, koetti waan waroa, ettei toinen olisi saanut häntä kowin suureen häwiöön. Yht'äkkiä riuhtaisi hän woimallisella ponnahduksella taas itsensä irti. Wastustajan kynnet kirposiwat semmoisella woimalla, että hän ponnahti kauwas takaperin, hänen jalkansa luiskahti ja kadottaen tasapainonsa kaatui hän niinkuin ranka takaraiwonsa kiween.

Kauhea hätä walloitti koko työwäki=ryhmän. Mies makasi siinä niin herwotonna, ettei karwanjuuri tärähtänyt. Nikki wapisi niinkuin haawanlehti, mutta yhtäkaikki oli hän ensimmäisenä wamman saanutta auttamassa. Kun hän saatiin toiseen asemaan, huomattiin, että miehen takaraiwolla oli iso haawa, josta wuoti paljon werta.

"Hän on kuollut, hänen pääluunsa on rikki", ruwettiin nyt miehissä huutamaan.

"Hywä Jumala? Tahtomattani tein tämän. Se wielä piti tulla ja nyt joudun aiwan syyttömästi wankeuteen", päiwitteli Nikki, ja hän raukesi niin katkeraan suruun, että hänen hartiansa jytisiwät sisällisestä tuskasta.

"Karkaa silloin kun wielä aika on", kehoitti joku joukosta.

"Sitä en tee. Mieluummin kärsin, tulkoon wielä mitä tulkoonkin; minä olenkin luotu kärsimään" sanoi Nikki surunsa seasta.

Minun käwi kowin säälikseni Nikki paran tukala asema.

Kun olin wähin tottunut haawoja hoitamaan, menin kiireesti tutkimaan wahingon saanutta miestä. Oitis huomasin minä, että hän oli waan pyörtynyt, eikä suinkaan kuollut. Meluawalle joukolle ilmoitin silloin, ettei waara ollut niin suuri kuin luultiin ja melu kohta taukosi. Minä otin ensi töikseni werenjuoksun kiinni ja tuotatin wettä, jolla huuhtelin hänen kaswojansa. Se waikutti niin paljon, että mies wirkosi ja nousi istumaan.

Haawa pestiin ja sidottiin niin hywin kuin semmoisissa tiloissa mahdollista oli, ja sitten lähdin minä saattamaan häntä majapaikkaansa. Nikki ei woinut jäädä työhön, sillä hänen mielensä oli kowin jännityksissä tuon kowanonnen kohtauksen tähden; paitsi sitä tahtoi hän hänen tähtensä haaksiriksoon joutuneesta työkumppanistaan pitää niin likeistä huolta kuin suinkin woi.

Kun saimme sairaan majapaikkaansa, pyysi Nikki hartaasti, että hoitaisin edelleenkin häntä, maksoi mitä maksoi.

Sen lupasinkin tehdä.—Tuntui siltä, että hän rupesi antamaan luottamusta minulle; hän oli puhunut jo minun kanssani kenties enemmän kuin kenenkään muun. Jäljestäpäin huomaisinkin, että koko tuo edellä kerrottu turma oli onnen potkaus, sillä ilman sitä kenties ei olisi koskaan saatu selville hänen umpimielisyytensä syytä.

Minä kävin useasti sairaan luona, siiwoamassa ja sitomassa hänen haawaansa. Joka näkemä kyseli Nikki, kuinka sairas woipi ja mitä toivoja hänestä on? Minä ilmoitin hänelle arweluitani enkä sanonut pitäväni sitä niin erittäin vaarallisena. Silloin hän aina tawallisesti huokasi.

"Te salaatte jotakin minulta, sen näen selwästi. Sanokaa suora totuus, minä woin sen kuulla ... mitä luulette? Onko pääluu rikki?" sanoi hän eräänä kertana hywin hätääntyneenä.

"En suinkaan minä käsitä sen rikki olewan, sillä eihän tuohon ole ilmestynyt mitään kuumettakaan, waikka nyt on jo kolmas wuorokausi", sanoin minä.

"Mutta se saattaisi wielä tulla", sanoi hän ja huokasi taas.

"Minä en salaa teiltä mitään, kun ette te waan salaisi minulta jotakin", jatkoin minä.

Hän säpsähti nähtävästi, loi minuun pikaisen silmäyksen ja lähti sanaakaan sanomatta pois.

Jonkun päivän perästä menin minä eräänä iltana hänen majapaikkaansa. Hän oli kynttilän walolla kirjoittamassa. Minut huomattuaan näytti kowa hämmennys hänet käsittäwän, sillä kiireesti pisti hän kirjoitusneuwot pöytälaatikkoon.

"Onko mitään tapahtunut? Kuinka hän woipi? Eihän waan kuume ole ilmestynyt?" kysyi hän yhteen henkäykseen.

"Hän on kohta aiwan terwe ja minä woin wakuuttaa, ettei teidän tarwitse sen asian wuoksi huolehtia yhtään wähää", sanoin minä hänelle.

"Oikeinko totta?" kysyi hän puoli=iloisesti.

"Se on niin totta kuin minä tässä. Ettekö te koskaan woi luottaa muiden ihmisien sanaan?" kysyin sitten wähän kummastuksissani.

"Kyllä kaiketi niinkin, mutta olenpa maailmassa huomannut senkin, ettei ole kaikkien sanoihin luottamista", sanoi hän ja waipui ajatuksiinsa.

"Mitä te kirjoititte, koska näyitte kirjoittawan, kun ma tänne tulini?" kysäsin minä.

"Niin, eihän se ollut mitään. Enhän minä oikeastaan osaakaan kirjoittaa ... piirtelen waan aikani kuluksi ... ei se ole mistään kotoisin ... ilman aikojaanhan se on", hätäili hän.

"Ettekö anna minun katsoa kirjoitustanne?" pyytelin minä.

"Mitäs Jumalan tähden ... ei niissä ole mitään katsomista. En ole wielä näyttänyt niitä yhdellekään työkumppaneistanikaan, kuinka sitten teille woisin näyttää", sanoi hän ujostellen.

Minä olin tullut siinä mielessä, että saisin tietooni hänen synkkämielisyytensä syyn, mutta huomasiin hänet wielä liian ujoksi ja sen wuoksi heitin asiani sillä kerralla sikseen.

Wamman saanut mies parani pian ja alkoi käydä työssä kuten ennenkin. Rinnakkain oliwat he nyt Nikin kanssa aina, olipa työ sitten minkälaista ja missä hywänsä; näyttipä siltä, että heidän wälilleen oli solmiintunut tosi=ystäwyyys ja etteiwät he woineet tulla toisistaan toimeen.

Niin oli elämä käynyt entiselleen, se waan eroitusta, että Nikillä oli nyt yksi ystäwä, ehkäpä kaksikin, sillä minunkin kanssani puheli hän wapaasti ja yhä suuremmalla luottamuksella. Kaikki ihmetteliwät sitä, sillä ei kukaan ollut nähnyt hänen ennen niin tekewän. Mutta waikka hän olikin sen werran elpynyt, oli hän kaikissa muissa tapauksissa yhtä umpimielinen kuin ennenkin.

Minä puhuttelin tuota työkumppania erikseen ja pyysin, että hän koettaisi saada selville Nikin surun syytä ja tietoonsa hänen kotipaikkansa. Hän lupasi. Jonkun ajan perästä tapasin minä hänet, hywässä toiwossa nyt ainakin saawani tietoa tuon surullisen miehen elämästä. Kaikki tuo oli kuitenkin turhaa toiwoa, sillä kun toinen oli ruwennut utelemaan niitä asioita, oli Nikki tullut mykäksi kuin kiwi.

Oli jo kaunein kesäsydän. Eräänä kauniina pyhäaamuna lähdin minä jo ennen auringon nousua

kalastelemaan. Ilma oli tyyni ja lämmin. Kirkkaat kastepisarat kimaltelivat kasvien lehdillä ja kukkasien terillä auringon nousun edellä yltyvässä walossa ja yökasteen tuorehduksena lewitti kaswikunta ilmaan miellyttävän tuoksun. Ihmetellen luonnon ihanuutta ja nauttien kesäaamun wiehkeää ja hiljaista rauhaa, astuskelin ajatuksiini waiwuneena eteenpäin. Tieni kulki sen työpaikan kautta, missä Nikkikin kulki työssä. Mitään huomaamatta olin tullut jonkun huoneen suojaan aiwan lähelle työpaikkaa. Silloin luulin kuulleen sywän huokauksen; minä hawahduin ja pysähdyin. Aiwan oikein, en ollutkaan erehtynyt, sillä samassa kuulin jonkunlaisen rykäisemisen; työpaikalla on siis ihminen, mutta kuka ja miksi näin warhain?

Samassa kuului toinen rykäiseminen ja wienon heleä wärähtelewä ääni tunkeusi samalla korwiini.

En uskaltanut hengähtää, niin tarkasti kuuntelin. Se oli surewan laulu ja kuului näin;

"Aamulla noustessa auringon armaan  
Riemuisna ihmiset heräsi  
Mulle se tuopi waan murehen karwaan  
Kun minut kultani hylkäsi.

Toiset ne päiwällä riemussa hyörii  
Eik' ole tunnossa tuskaakaan  
Kyynel se mulla waan yhä pyörii  
Kun minä kullatta olla saan.

Illalla lewolle laskewat toiset  
Waan minä suurehen suruhun  
Ei ole hauskoja murehet moiset  
Miksikä kultani hylkäsi mun."

Laulaja waikeni ja sywä, kumisewa huokaus tunki läpi kaunihin aamu=ilman korwiini. Minä astuin esille ja edessäni oli nyt Nikki, joka näin warhain oli raittiissa ilmassa kewentämässä kenties kaipaawaa sydäntänsä. Hän oli kiwen päällä selin minuun istumassa, eikä huomannut ensinkään minun tuloani. Hän nojasi päätään molempiin käsiinsä ja oli ajatuksiinsa waiwuneena. Kun minä sanoin hänelle hywää huomenta, hän säikähti niin, että oikein kohoksi ponnahti, mutta kun hän huomasi, ettei puhuttelija ollut kukaan muu kuin minä, rauhoittui hän nähtävästi.

"Kuulitteko te?" kysyi hän, jotenkin hämillisen näköisenä kuitenkin.

"Mitä kuultawaa minulla sitten on ollut?" sanoin minä teeskennellen.

"Ei juuri mitään. Minä tässä laulaa hyräilin ja luulettelin teidän sen kuulleen", sanoi hän häpeillen ja ujosti.

"Jos sitä tarkoitatte, niin sen kyllä kuulin, mutta se oli niin surullisen wiehkeää, että sitä kuuntelisin aina", tunnustin minä.

"Sitä ei ole kukaan wielä koskaan kuullut", sanoi hän noloontuneena.

"Eikö sitä sitten saisi kuulla?"

"En minä ole sitä suonut, mutta eihän haittaa, jos te sen kuulitte ... eikähän se teidän wikanne ole", sanoi hän ja siihen se keskustelu loppui.

Jonkun ajan takaa menin taasenkin hänen majapaikkaansa. Hän oli nytkin kirjoittamassa, mutta minut huomattuansa, sukelsiwat kaikki kirjoitukset kiireenkynttä pöytälaatikkoon.

"Te olette tehnyt minulle niin suuren hywäntyyön, etten sitä woi koskaan unhottaa", sanoi hän ensi hämmennyksensä ohimentyä.

"Minkäpä waan? antakaapas kuulua."

"Tuon onnettomuuden aikana ... muistattehan."

"Se oli wälttämättömyys; olemmehan kukin welwolliset toisiamme hädän aikana auttamaan."

"Waikkapa niinkin, mutta te olitte se, joka keskellä kauhua ja ahdistusta lausuite minulle toiwon ja lohduksen sanoja, Siihen sijaan kuin muut huusiwat kuolemaa ja tuomiota."

"Enhän silloinkaan woinut toisin tehdä, koska asian käsitin siltä kannalta."

"Siinäpä se on ... miks'eiwät muut tehneet samoin? Sitte olette hoitanut sairasta ja saanut hänet

terweeksi, ottamatta suurista waiwoistanne mitään maksoa, mutta nyt tahdon teille korwata ... olisin kiittämätön konna, jos en niin tekisi", puheli hän, tehden samassa äkkinäisen liikkeen, ja siepaten rahakukkaronsa.

"Joutawia! Olisinhän usein ollut tilaisuudessa vastaanottamaan tarjoamaanne palkintoa, jos niin halpamielinen olisin ollut, että tuon wähäisen palweluksen olisin tehnyt palkinnon himosta", sanoin minä.

"No millä tawalla woisin sitten teille kiitollisuuttani osoittaa?"

"Sen woitte aiwan pian tehdä, wieläpä aiwan helpolla tawallakin."

"Kuinka? miten?"

"Samanlaisella pienellä palweluksella."

"Jos kuinka suurella, kun se waan on minun wallassani ... mutta millä tawalla ... sanokaa!"

"Kertomalla omasta elämästänne minulle; minä huomaan, että teitä waiwaa joku sisällinen suru", sanoin minä, tarkastellen samassa häntä.

Hän säpsähti ne sanat kuultuansa ja sisällinen taistelu näkyi saaneen wallan; hän sijoitteli itseään, wäänteli käsiään ja huokaili raskaasti.

"Tämän pyynnön woisin kieltää keneltä hywänsä, mutta teiltä en woi", sanoi hän towin päätä puoli=surullisesti.

"No, alkakaamme siis...! Joko kauwankin olette ollut poissa kotitienoistanne?" aloittelin minä.

"Kuusi vuotta."

"Ja aiwan rautatien töissä?"

"Aiwan rautatien töissä. Kun toisesta paikasta on työ loppunut, olen siirtynyt toiseen."

"Mistä te olette oikein kotoisin?"

"W—n pitäjäästä maamme itärajalta."

"Nimenne sitten?"

"Nikki K—n."

"Onko teillä kotipaikoillanne mitään pesäpaikkaa?"

"On ... minä olen arwossapidettävien ja warakasten wanhempieni toinen ja nuorin poika ja entinen kotini on paikkakunnan wahwimpia taloja."

"Wanhemmat ja wanhin weli eläwät siis wielä?"

"Eläwät ja hoitawat taloutta."

"No mikä kowa=onni teidät on saattanut tuommoiseen kulkuri=elämään ja rauhattomuuteen, kärsimään kaikkea puutetta ja kurjuutta, ja saattanut pois hywästä kodista ja ystäwäin parista? Oikein minua kauhistuttaa semmoinen ajatuskin. Kuitenkin uskon minä, katsoen teidän käytökseenne, ettei mikään rikos ole teitä karkoittanut", sanoin minä kauhistuksella wiimeisiä asioita kuullessani.

"Ei Jumalan tähden mikään rikos ... älkää luulko, että mikään rikos ... mun syy se on, joka minut on pakoittanut... Älkää wäärin tuomitko minua...!" sanoi hän ja loi minuun surullisen silmäyksen.

Minä itsekin säikähdin tuota ankaraa arwosteluani ja sopimatonta epäluuloani, jonka ajattelemattomuudessani tulin lausuneeksi. Olipa hywin waikea löytää keinoa, kuinka pääsisin tästä pälkähästä ja saisin asian entiselle kannalle.

"Minähän arwelinkin, ettei suinkaan se ole rikoksen wuoksi tapahtunut, ja sentähden haluaisin sitä paremmin tietää: mikä on saattanut teidät luopumaan lapsuuden kodista ja ystäwistä", sanoin pitkänlaisen waiti=olemisen perästä.

"Se on jotenkin waikea tehtävä, koska suurin osa ihmisistä pitäwät lähtöni ja suruni syyn joutawana mielijuohteena", sanoi hän.

"Sen terwetulleempi minulle."

"En tiedä, onko se terwetullut kenellekään, koska asia on niin yksinkertainen, että minä pakenen omaa itseäni."

"Pakennette omaa itseänne; sepä on jotakin outoa, jota en minä voi käsittää; pyydän, että jatkatte", sanoin minä.

"Ja kuitenkin olen minä paennut omaa itseäni; kun waan olette saanut kuulla elämäni juoksun, toiwon, että itsekin ajattelette niin... Olenhan minäkin ihminen ja onhan minullakin sydän, joka woipi tuntea ja kärsiä. Minä olin nuori ja palawa, kuten kaikki muutkin. Olin wartewa ja notkea nuorukainen, syntynyt kunniallisista ja warakkaista wanhemmista, ja kunniaa ja mainetta oli minulla lapsuudesta saakka, mutta minulla oli waan yksi kunnian pyrintö. Oli, näette, siinä naapurissa saman=iäinen tyttö kuin minäkin ja pienestä paitaressu pahasesta alkain kaswoimme me ikäänkuin yhdeksi sieluksi ja sydämeksi. Kaikki, kaikki oliwat meille yhteisiä, ilot, surut ja pienet riidat, Mutta nämät saattoiwat waan meidät likemmäksi toisiamme ja sydämen sydämeen sulamaan. Tietämättämme kohosimme me ihmisiksi ja silloin huomasimme, että tuttuwuutemme oli enempi kuin lapsuuden ystäwyys.— Hän ei nähnyt ketään muuta kuin minua, enkä minä ketään muuta kuin häntä. Me tunnustimme toisillemme sydäntemme tunteet ja ihana liitto solmiintui silloin wälillemme; tästä lähtien minä en muuta woinut, kuin muistella häntä yötä ja päiwää; nukkuissanikin näin hänestä unta.

Tämmöisessä olossa kulki aika hieman eteenpäin ja kumpikin odotti waan sitä autuaallista hetkeä, jolloin woisimme toisemme omaksemme sanoa. Silloin tuli musta käärme wäliimme ja turmeli sen niin, että se tuli ylitse=pääsemättömäksi muuriksi. Minulle tuli, näette, kilpa=kosija, ja hän oli niin owela, että osasi sysätä minut syrjään. Siinä on syy, jonka wuoksi luowuin wanhemmistani, lapsuuteni kodista ja ystäwistä; sentähden olen nytkin täällä, maalla wierahalla ja sen wuoksi olen surullinen ja umpimielinen", kertoi hän synkällä äänellä.

"Oliko siinä sitten rikkaus syynä, tahi joku muu?"

"Ei rikkaus, ei, mutta kunnia."

"Kuinka se on ymmärrettävä, sillä ettehän tekään ole, luullakseni, mikään kunniaton."

"Tosi kyllä, etten ollut silloinkaan kunniaattomampi kuin nytkään; kenties oli minulla sitä liiaksikin, sillä koko paikkakunnan nuoriso kunnioitti minua reippaimpana, kauneimpana ja warakkaimpana nuorukaisena; luulenpa, että joka tyttö olisi ilolla ottanut vastaan tarjotun käteni. Ei se siis ollut wikana, ettei minulla säädysäni ollut kunniaa ... rikkaampi häntä olin myös moninwerroin, sillä eipä hänellä muuta ollut kuin pöyhkeilewä, ulkonainen keikaroiminen ja kiilto", selitti hän.

"No, mikä hän sitten oli?"

"Hän oli herra."

"Mikä herra?"

"Hän oli susiwouti."

"Eipä hän ole mielestäni niin iso herra, että hänen tähtensä olisi kannattanut hyljätä hywämaineista sulhoansa, jolle hän oli jo kätensä ja sydämensä antanut", sanoin minä puolikauhistuksissani.

"Woi, älkää niin sanoko! ... kyllä hän on herra... Minä tahtoisin, että te näkisitte hänen, kun hän ajelee korskuwalla hewosella pitäjällä. Tiukea=ääninen aisakello jo kaukaa ilmoittaa herran tuloa. Kohta ilmestyy muhkeasti puetettu wirkamies, armollisesti noikaten lakki kourassa kumartelewille maanmiehille. Mutta onneton se, joka jollakin lailla uskaltaa olla wälinpitämätön ja kankea tahi muutoin loukata häntä, sillä tuhansia keinoja löytää hän uppiniskaisen kukistamiseksi. Jos te tämän kaiken saisitte nähdä, niin ette suinkaan sanoisi, ettei hän ole herra... Tosin ei hän ole wielä rikas, mutta jos hänellä ikää piisaa, niin luulen hänelle rikkauttakin karttuwan, sillä hywä alkua on jo tehty, waikkei hän ole wielä kauwan ollut pitäjässämme, johon hän tuli köyhänä kuin kirkkoihiiri.—Kun nyt ottaa kaikki lukuun, niin mitä olin minä häneen werraten, waikka olinkin kunniallinen ja warakas nuorukainen, sillä olinhan waan kowaa työtä tekewä maanmyyrä", selitteli hän.

"Kuinka tuo ero sitten tapahtui?"

"Eräänä kesäisenä pyhä=iltana oli kylämme nuoriso koossa kestikiewarin lähellä olewalla kentällä, ja siellä olimme minä ja Hennakin. Kaikenlaista leikkiä ja kisaa laskettiin siinä; lyötiin pallia, juostiin leskistä ja wiimein pistettiin tanssiksi. Oli tyyni ja lämmin ilma ja hiessä päin tepasteltiin siinä. Minä katselin mielihywällä rakasta Hennaani, kun hän hehkuwin kaswoin solakkana, notkeana ja pirteänä heilakoitsi muiden parwessa. Hän oli ylinnä kaikkia toisia tyttöjä sekä kauneudessa että arwossa ja minä olin ylpeä hänestä ja hän minusta. Silloin kuului äkkiä tuo korwia kirweltelewä aisakellon ääni ja

susiwouti ajoi täyttä nelistä kestikiewariin. Tuskin oli hän kerinnyt päällyswaatteensa päältäan riisua, kun hän jo tuli kisapaikalle, pitäin toisessa kädessään sateenwarjoa, toisessa merenwahapiippua; suuri sinettisormus loisti oikean käden etusormessa; kai se oli kultaa. Kaikki kumarteliwat hänelle, mutta minä huomasin, kuinka hän oitis iski silmänsä Hennaan; minun wereni kuohahti ja minä en kumartanutkaan.

'Onkos tämän tyhmeliinin sisällä seiwäs, koska hän on niin kankea? ja hänen päätänsäkin näyttää palelewan', sanoi susiwouti ja loi minuun tuiman silmäyksen.

Samassa käweli hän suoraa päätä Hennan luo ja taputti hänen poskiaa.

Wiha ja ylönkatse leimahti sieluuni ja minä astuin kiiwaasti susiwoudin eteen. 'Olkaa taputtelematta wiattomia tyttöjämme', sanoin hänelle tuimasti.

'Tämä kankea ja korskea typerys uskaltaa wielä suutakin 'pruukata', mutta ehkäpä saamme tilaisuutta tästä puoleen tiheämmästä tawata toisiamme ja silloin luulen, että...' sanoi hän, tehden samassa uhkaawan liikkeen.

'Tyttö on hänen morsiamensa', sanoi joku joukosta.

'Tuommoisen könsikän! Synti ja häpeä olisi, jos noin siewä tyttö joutuisi tuommoiselle raakalaiselle ... mutta minä koetan huolta pitää siitä, ettei niin tule käymään', sanoi tuo arwokas herra, luoden samassa uhkaawan silmäyksen minuun. Sitten pyörähti hän ympäri ja meni keimailten kestikiewariin. Minun sydämeni oli niin täysi, että luulin sen harmista halkeawan. Minä loin silmäni Hennaan ja katseensa kohtasi minun katseeni. Heti kun hän huomasi, että minä katselin häntä, loi hän silmänsä maahan; oliko se häpeän tahi ylönkatseen wuoksi, sitä en woinut päättää, mutta siitä aioin hetimiten selwän ottaa.

En woinut olla kisapaikalla, waan lähdin pois ja menin suoraa päätä kotiin. Siellä towin oltuani sain sanoman, että susiwouti oli mennyt Hennan kotitaloon. Ennestäänkin oli sydämeni kyllin täysi, mutta nyt se sai semmoisen täräyksen, että joka luunsolmuni wapisi. Tätä tuskaa en suinkaan olisi kauwan kestänyt, mutta minä selwenin kuitenkin pian sen werran, että woin asiani heittää Jumalan haltuun ja Hennan siweelliseen woimaan, ja se helpoitti sydäntäni sanomattoman paljon.

Seuraawana aamuna kun sain tietooni, että susiwouti jo oli mennyt pois, lähdin Hennan kotiin, sillä en mitenkään tullut aikaan, ennenkun sain selwän tiedon asiasta. Sinne tultuani waadin saada Henna puhutella kahden=kesken. Hän tuli, mutta heti ensisilmäyksellä huomasin, että koko hänen käytöksensä oli epäröiwä ja arka.

'Woi, rakastettuni, kuinka tukalat ajat minulla owat olleet! Tottahan edelleenkin saan luottaa sinun wilpittömään rakkauteesi ja uskollisuuteesi', sanoin minä murtuneella mielellä ja yritin lähestymään häntä.

'Älä nyt ole noin rauhaton ja warma ... eihän se niin wissi wielä ollutkaan .... ilman aikojaanhan se ... ja nyt minä sanon sinulle, etteihän siitä mitään...' sanoi hän hätäisesti.

'Ettäkö sinä olet tuon reppuherran antanut wietellä itsesi! En minä olisi woinut uskoa, että sinun rakkautesi ja lupauksesi oli noin löyhää laatua, ellen olisi sitä sinun omasta suustasi kuullut', sanoin minä hämmästyksissäni.

'Reppuherra! Älä puhu, Nikki, niin waromattomasti, minä pyydän sitä entisen ystäwytemme wuoksi... Ethän sinä reppuherrakaan ole... Mitäpä minulla olisi sinun kanssasi muuta odotettawissa kuin kowa ja raaka talonpojan työ.—Jolla on wara walita itsellensä parempiakin päiwiä, eikä ottaisi tarjottaessa sitä vastaan, tekisi hän itseänsä kohtaan sangen wäärin. Nyt se on, Nikki, kaikki ohitse, enkä soisi sinun enää koskaan siitä minulle puhuwan', sanoi hän ylwästellen, ikäänkuin hänen kädessään olisi jo ollut susiwoudin ankara walta.

Sen jälkeen poistui hän huoneesta.

Minä jäin siihen seisomaan niinkuin marmoripatsas. Olisin itkenyt, mutta en woinut sitä tehdä, sillä en käsittänyt minkätähden minun olisi pitänyt itkeä. En ymmärtänyt edes poiskaan lähteä, waikka jotakin semmoista tarwetta hämärästi tunsin, sillä ajatukseni oliwat niin hajallaan ja sekaisin, etten woinut mitään erikoiskohtaa käsittää. Wihdoin selkeni sydämessäni sanat: 'eihän se wielä niin wissi ollutkaan ... ethän sinä reppuherrakaan ole ... nyt se on kaikki ohitse...' Silloin oli minulla woimaa liikkua ja minä syöksyin hurjaa wauhtia ulos. Sitä kyytiä menin minä kotiin ja nakkausin wuoteelleni maata. En woinut syödä illallista ja kotiwäki ihmetteli, miksikä Nikki nyt on tuommoisena. Koko yönä en nukkunut silmäntäyttä, mutta sydämeni oli niin täysi, että luulin sen pakahtuwan.

Aamulla kun wäki nousi ylös, nousin minäkin. Isä oli juhmallisen näköisenä pöydänpäässä ja määräsi



tehtäviä töitä. 'Nikki lähtee kahdella hewosella myllylle, sillä jauheet ovat lopussa; neljä tynnyriä rukiita kumpaankin kuormaan', määräsi hän minun osalleni.

Kun muut menivät eineelle, menin minäkin, mutta syömisestä ei tullut mitään. Koetin kyllä panna ruokaa suuhuni, mutta ensimmäinen pala kesti wanuttaa koko syöntiajan, eikä se sittenkään tahtonut mennä alas.

Syömästä päästyä rupesin laittamaan kuormia kerkeämiseen. Pian oliwat ne walmiina; minä hyppäsin toisen kuorman päälle ja niin aloin mennä hyrrytellä eteenpäin. Tielle päästyäni waiwuin niin ajatuksiini, etten huomannut ollenkaan asemaani ja matkani tarkoitusta. Käweliwätkö hewoset riwakasti wai hitaasti, oliko myötä= wai wastamaata, tuliko tienhaaroja wai oli tulematta, kaikki oli yhtä waan. Kuinka kauwan olisin ollut tuossa haaweksiwassa tilassa, sen ties taiwas; mutta kun juuri mielessäni pyöri sanat: 'ethän sinä wielä reppuherrakaan ole ... nyt se on kaikki ohitse...' kuului edestäni ystäwällinen, iloinen ääni: 'mihinkäs nyt Nikki menee?' Se oli eräs, minun ikäiseni tuttu torpanpoika; joka minua kotinsa portilta näin puhutteli. Minä kohotin päätäni ja hawahtuen tunsin paikan. Silloin huomasin, että hewoset oliwat kääntyneet wäärälle tielle ja tulleet puoli peninkulmaa aiwan toiselle suunnalle, mihin minulla oli mentäwä; eipä ollut muuta neuwoa, kuin kääntyä takaisin. Myllyyn oli matkaa noin puolikolmatta peninkulmaa ja eihän minua mikään estänyt woiwilla hewosilla sinne pääsemästä. Jauhetten saanti oli myllyssä hywä ja minulla oli sen werran tointa, että toimitin kuormat jauhatetuiksi. Sitten palkkasin erään miehen wiemään hewoset ja kuormat kotiin, mutta itse siwalsin ewäslaukun selkääni ja lähdin käwelemään toisaanne päin, pois lapsuuden kodista, pois isän ja äidin tyköä, pois sukulaisien, ystäwäin ja tuttwien parista ... kauwas pois ... niin kauwas, etten näe enään koskaan heitä.—Sillä matkalla olen ja sentähden olen nyt tässä."

Hän lakkasi kertomasta ja rupesi pyörimään selin minuun. Minä näin, että hänen silmistänsä tipahteli kyyneleitä, joita hän huolellisesti koetti minulta salata. Wihdoin pyyhkäisi hän silmiänsä, kääntyi minuun päin ja koetti tekeentyä niin lewollisen näköiseksi kuin suinkin mahdollista.

"Semmoinen on minun elämäni retki lyhykäisesti kerrottuna", sanoi hän sitten, ikäänkuin jatkoksi edelliselle.

"Minusta surette te liian paljon semmoista epattoo, joka woipi hyljätä lapsuuden ystäwänsä ja unhottaa lupauksensa ja sen liiton, minkä hän on ystäwänsä kanssa solminut; minusta hän ansaitsisi waan ylönkatsetta", sanoin minä muka lohduttaakseni häntä.

"En woi häntä unhottaa, en koskaan. Hän oli niin lempeä ja hywä, mutta hän waan joutui semmoiseen kiusaukseen, jota ei hän woinut wastustaa... Minä luulen, että se oli waan hetken hurmaus ... kuinka minä woisin hänet unhottaa?"

"No, mutta eihän hän ainoa maailmassa liene; woisittehan wahinkonne korwata siten, että walitsette jonkun toisen."

"Woi älkää sanoko niin! Minä en woi enään ketään walita, sillä minulla ei ole kuin yksi sydän: sen olen kerran toiselle antanut ja minulla ei ole enään muuta antamista, sillä minun sydämeni on jakamaton."

"No, mutta onhan tuo kowa surunne kuitenkin turha toiwo, koska rakkautenne esine on jo toisen oma."

"Totta kyllä, että tämä on turha toiwo, sillä minä en toiwo enään mitään tässä maailmassa, paitsi sitä, ettei kukaan kotipuolellani saisi tietää missä minä olen. Muutoin ei Henna olekaan wielä kenenkään oma."

"Mitä? Kuinka? Eikö susiwouti häntä nainutkaan?" kyselin minä säikähtäen ja kauhistuksissani.

"Ei, sillä urkkimalla olen saanut kotipuolesta tietoja."

"Oliko tuo konna niin kelwoton, että wietтели wiattoman tytön?" sanoin minä puolisuutuksissani ja nousin istuvaltani ylös.

"Minä en soisi kenenkään ajattelewän pahaa hänestä ... minä tunnen hänen ... hän on siweä ihminen... Hän ei ole wieteltäwä eikä wietelty; hän on petetty."

"Kuinka?"

"No, kun susiwouti näki, että minä poistuin hänen tieltään, heitti hän tytön siihen ... mutta kyllä Henna on yhtä wiaton kuin ennenkin ... sen takaan Jumalankin edessä... Minä luulen, että Hennalla on sittemmin ollut yhtä kowat ajat kuin minullakin."

"Sittenhän on asianne sen paremmasti, sillä woittehan mennä kotiinne ja yhdistyä jälleen

rakastettunne kanssa", ehdottelin minä jo jokseenkin hyvillä mielin ja rauhoittuneena.

"En koskaan, en koskaan... Minä en tahdo jaettua sydäntä ja kuitenkin en voi unhottaa häntä. Kerran se oli mikä oli ja muuta ei siihen tule... Minä en kahdesti anna sydäntäni, enkä ota vastaan kahdesti annettua ... siinä solmu... Waikka minä kärsin juuri sentähden, että se niin on, mutta niin se kumminkin on ja kärsiminen tuntuu kuitenkin paremmalta kuin mikään muu keino."

"Teitä ei siis voi auttaa mikään!"

"Ei mikään."

"Oletteko koskaan sitten lähtönne kirjoittanut hänelle?"

"Olen kirjoittanut montakin kirjettä, mutta ei niitä ole tullut yhtään lähetetyksi."

"No, miksikä ei?"

"Minä tahtoisin sen niin hyväksi, mutta en voi ... tahtoisin laskea asian hänen tunnollensa, mutta se tulee niin huonosti... Montakin estettä..."

"Woitteko näyttää minulle jonkunkaan noista kirjeistä?" pyytelin minä puoli=arasti.

"Ne owat niin huonoja ... enhän minä kehtaisi ... mutta kuitenkin en voi teiltä... Tämä on se, jonka olen viimeksi kirjoittanut", sanoi hän ja ojensi minulle pöytälaatikosta ottamansa paperin, hätäillen ja punastellen.

"Saanko pitää tämän muistonanne?"

"Kyllä kai ... mitäpä minä hänestä ... mutta se on niin huonosti..." sanoi hän yhä enemmän hämillänsä.

Kirje kuuluu sanasta sanaan näin.

"Suo anteeksi, että vielä waiwaan silmiäsi näillä muutamilla yksinkertaisilla riweillä. Wai owatko ne himeät näitäkin näkemään, kun sinä rakkaudellesi minua kohtaan olet sammutuskoneen löytänyt? En minä olisi uskonut, että sen siteen piti niin wähällä katketa, joka kerran meidät yhteen yhdisti. Muistatko sitä pyhää liittoa ja lupausta, jotka taiwaan herran edessä toisillemme wannoimme? Ikuista uskollisuutta ja rakkautta lupasimme silloin toisillemme, mutta wäärä kunnianhimo sokaisi sinun puhtaan ja wilpittömän sydämesi ja sinä rikoiit pyhän lupauksesi; mutta woi sinua, sinä olet murtanut ihmissydämen. Sinä olet ulkona näistä sanoista, jotka herra on sanonut kansallensa: minä kihlaan sinun itselleni uskossa, ja sentähden on paras niinkuin se nyt on; mutta kuitenkin en voi sinua unhottaa. Ja todellakin awioliitto kuwaa sitä suhdetta, missä totiset sielut owat taiwaallista ylkäänsä kohtaan; usko ja luottamus pitää siinäkin perustuksena olla, samoin awioliitossa. Kussa tämä siinäkin puuttuu, siinä epäluuloisuus alkaa huiskuttaa sen perustuksia ja sisällinen wäliseinä alkaa rakentua awiopuolisoiden wälille. Tämä kaswattaa heidän yhdys=elämänsä eripuraisuutta, jonka lopuksi wihdoin tulee yksipuolinen kylmä elämä, siihen sijaan kuin heidän pitäisi elää toisiensa hyväksi. Täysi, rajaton, wilpitön ja awosydäminen luottamus toisiinsa, ne ne owat onnellisen awioliiton elin=ehdot. Ne tekewät awioliiton kirkkaan taiwaan kaltaiseksi ja sydämen iloiseksi, ja sitä vastaan kaikki epäilyksen mustat sumut turhaan ryntääwät. Kussa kerran tämmöistä awioliittoa ei woida rakentaa, on paras olla kaikenni rakentamatta. Nikki K—n."

"Onhan teillä paljon muitakin kirjoituksia", sanoin minä tämän ääneen luettuani.

"On, kyllä niitä on ... ikäwissäni kirjoittelen aina jotakin", sanoi hän punastellen, ja samassa otti hän pöytälaatikosta kinalowihon papereita ja näytti minulle.

"Antakaa kaikki nuot paperit minulle", pyytelin minä.

"En waikka mikä olisi ... ei waikka... Ne owat niin mitättömiä ja wähäkelpoisia, että itsekin häpeen niitä ... minä pyydän: älkää pyytäkö niitä minulta."

"Oletteko mistään lukenut niitä wärssyjä, joita kuulin teidän hyräilewän tuona pyhä=aamuna?"

"En ... mitäs niitä nyt toki tuommoisia lukea..."

\* \* \* \* \*

Joku päiwä kului. Eräänä aamuna warhain tultiin minulle ilmoittamaan, että joku outo mies tahtois heti saada puhutella minua. Minä nousin kiireesti ylös ja puin päälleni. Kun menin makuuhuoneestani ulos, oli Nikki edessäni. Hänellä oli matkareppu seljässä ja heti ensi silmäyksellä huomasin minä, että hän oli hyväisestään pöhnässä.

"Hywää huomenta! Antakaa anteeksi, kun tulin näin warhain teitä häiritsemään ... tahtoisin puhella vähän kanssanne..." sanoi hän.

"Aiwan kernaasti, istutaan tähän, niin saamme puhella. Mutta mikä teillä nyt on mielessä, kun olette niin matkamiehen näköinen?"

"Matkustus."

"Kotipuoleen kai?"

"Ei kotipuoleen, mutta yhä kauwemmas kodista. Minä en woi täällä ... olen liaksi paljon awannut sydäntäni ja ilmoittanut itsestäni. Minä pelkään, että saawat tiedon. Poikkesin tänne, sillä en woinut lähteä teille hywästiä sanomatta... Älkäähän huoliko puhua ... se lisää waan kuormaani... Jumala teille palkitkoon...! Te olette ollut niin hywä..."

Sitten puristi hän kättäni hellästi ja minä näin, että hänen silmissään pyöri kyneleitä. Sitten hän lähti.

Minä lähdin häntä saattamaan. Oli niin tyyni ilma, ettei haawan lehti wärähtänyt. Aurinko juuri nousi ja kultasi ensi säteillänsä tyynen ja awaran näkö=alan ympärillämme. Oli wielä niin warhainen, ettei yhtään ihmistä näkynyt liikkeellä; linnut waan ahkerasti wiserteliwät aamuwirttänsä ja lähellä olewan kosken kohina huokauksen tawoin tunki korwiimme tyynen aamu=ilman halki; nämät oliwat ainoat, mitkä häiritsiwät hetken hiljaisuutta.

Puhumattomina käwelimme me rinnakkain, mutta kummankin sydän oli täysi, sillä me tunsimme toisemme ja hetken merkityksen.

"Oikean nimen ne owat minulle arwanneet... Nikki on nimeni, mutta kyllä onkin sydämeni rakki runneltu", sanoi hän pitkän waiti=olemisen perästä.

Minä en woinut wastata siihen mitään.

Minulle tuli aika palata. Sanatonna puristimme toisiemme kättä ja hän lähti käwelemään kaikenni toisaalle päin kuin hänen kotinsa oli. Minä jäin seisomaan ja katsoin niin kauwan kuin woin hänet nähdä. Säännöllisesti keikkasi matkareppu oikealle ja wasemmalle hänen astuskellessaan. Juuri kun hän oli häwiämäisillään minun silmistäni, tunkeentui jotakin ääntä korwiini. Minä pidätin hengitystäni ja kuuntelin. Silloin kuulin selwästi sanat:

— "Mulle se tuopi waan murehen karwaan,  
Kun minut kultani hylkäsi."

Ja kaiku wastasi: "kultani hylkäsi".

## **HAIRAHDUS.**

En ollut nimeltäkään tuntenut pastori K—aa, sitä vähemmin tutustunut häneen persoonallisesti. Asia olikin ihan luonnollinen, sillä asuimmehan niin kaukana toisistamme, ettei semmoista woinut tulla kysymykseen. Se olikin pelkkä sattumus, joka ohjasi asiat niin, että tulin kulkemaan niillä tienoilla ja tapaamaan häntä wirkansa puolesta.

Kun astuin hänen wirkahuoneeseensa, oli edessäni wanha mies hiukset ja parranhaituwat lumenwalkoiset; wiimemainitut tarkoin tallennettuina, mitä luonto oli hänen osaksensa suonut. Wuodet oliwat kyrmistäneet hänen hartiansa kumaraksi ja pää nokatteli säännöllisesti wapisemisen vaikutuksesta. Mutta kun hän loi katseen suurista, mustista ja ympyriäisistä silmistänsä, huomasi aiwan pian, että ukon sisällisessä ihmisessä löytyi wielä lämpöä ja tulta, waikka lumi oli jo kiireelle laskeunut. Hänen rypistyneissä hymykuopissaan asusti ainainen wiehkeä hymy ja tämä lisäsi sitä kunnioitusta, minkä jo ensi katsannossa häntä kohtaan tunsin. Kaikki nuot kiireisesti lukuun otettuani, tuntui mielestäni siltä, että edessäni oli senlainen henkilö, joka kenties kaikissa elämän kohtaloissa on ollut aina altis nurkumatta alistumaan sallimuksen määräämien alaiseksi, olipa ne sitten hywiä tahi huonoja.

Pastori otti minut vastaan erinomaisen ystävällisesti. Hän toimitti minulle istuimen, tupakkaa, kahvia ja melkein ensi sanoikseen waati hän, että jäisin taloon yöksi, "koska", niinkuin hänen sanansa kuuluivat, "nyt on näinkin myöhäinen ilta". Eihän ollut muuta neuwoa kuin totteleminen, vaikka tawallinen ujouteni ja asiani kiireellinen luonto paniwat vastaan; minua oikein häwetti niin altis kohteliaisuus.

"On niin hauska, kun saapi haastella jonkunkaan kerran wieraan kanssa; täällä syrjäisessä paikassa ei sitä usein ole tarjona", sanoi pastori, kun näki, että minä kuitenkin kaikenlaisien estelyiden jälkeen jäin heille yöksi.

Talossa ei näkynyt muuta herraswäkeen kuuluwaa henkilöä kuin pastori ja eräs täysikaswuinen kaunis neiti, joka hoiti taloutta ja jota pastori näkyi rakastawan kaikella helleydellä. Wäen wähyden tähden wallitsi talossa semmoinen tyyneys ja äänettämyys, että se äkkinäisestä tuntui jonkunmoiselta haudan hiljaisuudelta.

Pastori ja minä istuimme kahden kahtojaan hänen kamarissaan, jutellen illanwietoksi sitä ja tätä ihmis=elämän ulkopiirteistä ja muista ulkonaisista asioista. Hän on wilkas puhekumppani. Hänellä oli paljon aineita säilyssä, ja teräwä=älyisesti arwosteli ja kehitteli hän, hywällä kuwituswoimalla ja puheenlahjalla, kaikkia eteentulewia asioita. Jota enemmän keskustelimme, sitä enemmän innostui ja elähtyi hän; innostuinpa minäkin ja nyt en ensinkään katunut kauppaani, vaikka jäin taloon yöksi.

"Oletteko koskaan mitään kuullut minun yksityisistä elämäni seikoista?" kysyi pastori yht'äkkiä ja katsoi minuun läpätunkewasti suurilla mustilla silmillänsä.

"En, mistäpä mitään semmoisista olisin kuullut?" sanoin puolisäikähtyneenä.

"Jos ette pahaksenne panisi, ettekä wäsyisi kuulemasta, niin kertoisin siitä jotakin; minun mielestäni olisi siinäkin yhtä ja toista huomioon otettawaa", sanoi pastori ja tuli samassa paljon totisemmaksi.

"Oh, en—mitäs Jumalan tähden minä—enhän mitään mieluisemmasti halua kuulla kuin elämän kokemuksia", sanoin hänelle änkyttäen wastaukseksi.

"Minä olen nyt niin yksinäni kuin yksinäinen honka autioksi palaneella salolla, jonka tywen kulowalkea on turmiolle polttanut, mutta joka kuitenkin koettaa wielä seisoa ja pystyssä pysyä kolkossa, autiossa seudussa. Ja kuitenkin on minullakin kerran ollut perhe, jonka kanssa olen iloinnut ja surrut, ja joiden kanssa olen kokenut onnea ja onnettomuutta", sanoi pastori ja hänen äänensä wärähteli.

"Kuinka se sitten niin on ollut? kertokaa, kertokaa!" sanoin hänelle uteliaasti ja kehoittawaisesti.

"Minulla oli nuoruuden ystäwä; Kalle oli hänen nimensä. Hän oli maanmittarin poika ja asui aiwan lähellä minun kotiani. Pahaisista paitaressuista pitäen kaswoimme me samalla salolla, saman järwen rannalla juoksentelimme, löimme leikkiä, otimme rannan litteillä kiwillä woileipiä järwen tyneltä pinnalta ja tappelimme tawasta yhdestäpuolen kylän poikien kanssa ... niin, kaikki ilot ja surut tuliwat sillä tawalla jaetuksi ja me kaswoimme ikäänkuin yhdeksi sieluksi ja sydämeksi. Ennen pitkää tuli meistä kuitenkin hywät ystäwät kylän poikien kanssa, sillä entiset riidat unhotettiin ja silloinpa tuli elämä hauskaksi. Pallonlyönnissä ja muissa kisoissa riisuttiin kengät jaloista ja tallustettiin paljain jaloin polttawalla kesäisellä hiekkannummella, ja silloin wallitsi yleinen riemu. Luulenpa, että se oli elämäni onnellisin aika, sillä kaikki huokui elämää ja ystäwyyttä. Ei mitään eroitusta ja rajoitusta; kaikki oliwat weljiä ja sisaria. Ei mitään surua ja murhetta, ja tulewaisuus—siitäpä huolimme wiisi, sillä semmoista ajatusta ei juohtunut mielemmekään.

Kalle ja minä temmattiin kuitenkin äkisti pois tuosta wallattomasta ja murheettomasta lapsimaailmasta. Wanhempamme ilmoittiwat yksiwakisesti, mutta wakawasti meille, että meidän oli lähteminen kouluun, tuonne kaukaiseen kaupunkiin, missä emme enään saisi tawata ainuttakaan entisistä kisakumppaneistamme. Kowan apeaksi käwi mielemme, ajattellessamme sitä elämän muutosta, mikä oli nyt edessämme. Nyt oli jättäminen rakkaat wanhempamme, kaikki ystäwämme sekä suruton, huoleton, maailmasta wäliäpitämätön elämämme ja lähteminen tielle tietymättömälle, outojen ihmisien käskettäväksi. Joku waistomainen aawistus sanoi meille, että wanhempiemme hellä huolenpito nyt oli lopussa ja etteiwät tästäpuoleen enää pienet itkut ja walitukset mitään auttaneet. Kaiken tämän käsitettyämme itkimme monta itkua ja surimme monta surua; ne oliwat ensimmäisiä laineita tulewista elämän suruista. Tämä kaikki ei auttanut kuitenkaan mitään, sillä se oli wanhempiemme tahto, joka oli korkein tuomio=istuimemme, ja sitä oli totteleminen.

Nyt ruwettiin kutomaan, ompelemaan, pesemään ja paikkaamaan. Ohraisia näkkileipiä leiwottiin, jotka syrjiin painetuista pienistä reijistänsä pujoteltiin parittain lankaan solmielluilla puikoilla toisiinsa kiinni; kun tämä temppu oli saatu tehdyksi, ripustettiin ne orsille kuiwamaan. Wihdoin tuli se päiwä, jolloin kuiwuneet näkkileiwät toistamiseen työnnettiin lämpymään uuniin; sieltä otettua sullottiin ne korkeihin, saranallisilla kansilla ja lukoilla warustettuihin tynnyreihin. Renki Pekka woiteli työkärriä

kartanolla ja köytteli matkahäkkiä niille, laulellen ja hyräillen itseksensä, niinkuin hänen tapansa oli. Pian ruwettiin kärryille rowimaan leipätynnyreitä ja muita myytyjä, ja kun siihen oli kaikki sijoitettu, mitä sijoitettaman piti, oli tuo iso matkahäkki niin täysi, ettei siinä ollut käden eikä jalan sijaa.

Tuo korkea kuorma kartanolla oli wankkana todistajana edessämme olewasta todellisuudesta. Surullisin sydämin ja tyrskien jättelimme hywästi rakkaat wanhempamme, muun kotiwäen ja kylän poikaset, jotka oliwat tulleet katsomaan meidän lähtöämme. Wanhempamme kokiwat liewentää meidän suruamme minkä woiwat, antaen samalla meille lempeitä ja waroittawia neuvoja. Mutta kaiken tuon hywän ohessa, waatettiin he meitä kiireenkynttä ja sekös meidän sydäntämme kirwenteli, sillä älysimme, että lähtö on aiwan lähellä. Ei kauwan wiipynytkään, ennenkun meitä otettiin käsipuolesta kiinni ja alettiin taluttaa tuota korkeaa kuormaa kohden, jonka eteen hewonen jo oli waljastettu. Me itkimme ja tyrskimme, mutta siitä huolimatta nostettiin meidät kuorman päälle. Renki Pekka otti suitset käteensä, nykäisi hewosta ja niin sitä lähdettiin—ensi kerta wanhempien lempeästä kodista.

Matkustaminen ei tuntunut hauskalta. Tuo korkea kuorma oli niin kikkerä ja täysi, että täytyi kynsin hampain pitää kiinni, jos mieli oli siinä pysyä. Siinä me mukkelehdimme ja palkkaroitsimme puolelta toiselle, juuri kuin pari lampaan wuonaa, joilta jalat owat kiinni sidotut.

Koska oli elokuun wiimeiset päiwät, oliwat yöt jo hywin pimeät. Pitkällisten sateiden wuoksi oliwat tiet kuluneet kuopille ja löyteisiin, jonkatähden juoksukyydistä ei ollut puhettakaan. Renki Pekka ei yrittänyt kertaakaan kuorman päällä jalkojansa lewäyttämään; hän käweli kuorman perässä ja lorueli omia laulujaan, ettei ääni äänestä katkennut. Kalle ja minä olimme tuiki tottumattomia tämmöiseen matkustamiseen. Koulukaupunki oli kaukana ja lähtömme myöhästynyt, että täytyi matkustaa yötä päiwää, jos mieli oikealla ajalla perille päästä; ei siis joudettu muuta lepäämään kuin ne ajat mitkä hewonen tarwitsi syödäkseen. Meitä rupesi kowasti wäsyttämään ja joka hetki olimme waarassa pudota tuon korkean kuorman päältä.

'Woi, woi! Kuuletteko! Me emme pysy tämän korkean tornin päällä', sanoin minä eräänä kertana Pekalle, kun olin pari kertaa yrittänyt nukkuissani putoamaan.

'Ette pysy?!' sanoi hän ja lakkasi hyräilemästä.

'Niin, emme pysy', koin minä wakuuttaa hänelle.

'No, tulkaa sitten tänne hewosen jälkeen käwelemään, kyllä täällä pysytte; minä tulen kuorman päälle, koettamaan, pysyisikö siellä', sanoi Pekka.

Tuo wastaus tuntui jotenkin julmalta ja niin meidän täytyi tyytyä asemaamme.

Eräänä myöhäisenä iltana menimme hewostamme syöttämään erääseen kestikiewariin. Meillä oli kowa nälkä ja renki Pekka kantoi huoneeseen meidän ewäswakkamme, josta me pienen pöydän ääressä rupesimme ahnaasti syömään. Kuinka lieneekin Kalle sattunut jalkojansa oikaisemaan, mutta samassa kuului hirweä rämähdys pöydän alta ja jotain märkää ainetta rupesi wirtanaan tulwaamaan. Me hämmästyimme kowasti. Mutta wielä enemmän hämmästyimme, kun toisesta huoneesta tormasi wasten silmiämme eräs pitkä ja likainen nainen. Hän oli jolsa luonnostaankin, mutta wihastuneena oli hän nähdä kahta kauheampi.

'Wai niin, kakarat, kyllä minä teidät opetan ihmisiksi olemaan ihmisten huoneessa. Wai katsoitte hywäksenne potkia rikki wiinapullot pöydän alla, jotka minä niin suurella waiwalla ... kyllä minä teidät —mitä minä nyt wieraille annan? Kaikki nulikat sitä sitten pakkautuu wierashuoneisiin appeitaan tonkimaan, mutta ette sillä siitä pääsekään', huusi hän ja samassa oli hänen molemmat hirweät kätensä tarttumaisillansa meidän tukkaamme.

Maailma musteni meidän silmissämme. Wahinko oli tullut, mutta ei sitä tietä, mitä tuo hirwiö oli wäittänyt. Kauhulla odotimme waan hirmuista iskua, sillä eipä ollut, millä olisimme itseämme puolustaneet.

Juuri kun meillä oli hätä korkeimmillaan, ilmestyi renki Pekka toiselle owelle. Hänen punainen, täyskuun muotoinen naamansa hehkui entistäänkin punaisempana; hänen kätensä oliwat lewitetyt leweälle, molemmat nyrkit kokoonpuristettuina ja paisuneina juuri kuin kaksi moskulia.

'Hirwiö, riiwiö! Tahdotko hätyyttää lapsia? Owathan he siihen aiwan wiattomia—wahinko se on ollut, eikä mikään muu... Jos kosket heihin, saatpa minun kanssani tekemistä, ole niin kauhean näköinen kuin oletkin. Ota hukkaanmenneistä tawaroistasi maksu, mutta lapsiin et saa koskea', huusi Pekka, huihtoen molempia nyrkkejään, ja asettuen meidän ja hätyyttäjämme wäliin.

Kantajamme ei ollut odottanut semmoista wastustusta. Hän wetäisi takaperin ja sanoi puolimasentuneena:

'Mikä minulle ne voitot maksaa, mitä sillä olisin saanut?'

'Wielä mitä. Wai voitot! Wai olet vielä salakrouwarikin! Voitot...! Ota hinta siitä mitä olet kadottanut, taikka kyllä minä sinun...' tiuskui renki Pekka ja se masensi kaikenni tuon kiiwaan ja waateliaan naisen.

'Maksakaahan sitten waan suorastaan wiinan hinta, jos teillä on senkään werran rahaa', sanoi jolsa nainen, wieläkin kyllin pisteliäästi.

'Rahaa—etteikö meillä rahaa? Kun osaisit häwetä.—Wai ei ole rahaa...' mutisi renki Pekka ja kaiwoi kukkaroaan. Senkin seitsemän kertaa tuli hänen leweisiin hyppysiinsä kukkarosta wiidenpennin ja pennin rahoja, joita hän luuli hopearahoiksi. Niitä hän suurella hitaisuudella ja tarkkaawaisuudella tarkasteli sen lyhyttä, tämän pitkää kynttiläwalkean walossa. Kun hän wihdoinkin oli saanut koperoiduksi ja walituksi sieltä määrätyn summan, oikaisi hän itsensä suoraksi ja ryhdikkääksi, sitoi kukkaronsa suun kiinni suurella warowaisuudella ja kääntyi sitten waatijaan päin.

'Wai ei rahaa ... sanosta, ettei rahaa... Tuossa on; anna lasten olla rauhassa ja pidä suusi kiinni', sanoi hän sitten, ojentaen rahat naiselle.

Sanaakaan sanomatta otti tämä rahat Pekan kourasta ja pakeni pois samasta owesta, mistä oli tullutkin.

Me hengitimme helpommin; tuntuipa siltä kuin olisimme pelastuneet silminnähtävästä waarasta. Me emme tienneet, oliko Pekalle annettu kotoa matkarahan nimellä mitään; meillä itsellämme ei ainakaan mitään semmoista kassaa ollut; päätimme sentähden, että Pekka maksoi wahinkomme omistansa ja luuloni wielä nytkin on, ettei hän ole siitä koskaan mitään puhunut kotona eikä kylässä.—Siihen se rettelö loppui ja Pekka tuntui nyt mielestämme parhaalta ihmiseltä maailmassa.

Kun olimme kowin uuwuksissa, menimme wäentupaan ja panimme, hewosen syödessä, penkille maata. Mutta juuri makeimpaan uneen päästyämme, rupesi renki Pekka meitä kärkkimään ylös, sillä hewonen oli nyt tarpeekseen syönyt. Hädintuskin toinnumme sen werran, että ymmärsimme mitä hän tarkoitti. Unen horroksissa ollessamme koetimme jotain sinne päin sommertaa, että hän antaisi meidän wähänkään nukkua; sitten waiuimme taasen uneen. Mutta tuskin olimme oikein alkuunkaan päässeet, kun molemmin putosimme kolinkolia lattialle. Täytyipä nyt herätä ja horroksissa ollessamme emme ensin tietäneet missä olimme. Mutta kun oikein heräsimme, hawaitsimme, että renki Pekka seisoi edessämme, pitäen pärewalkeaa kädessään; se näky saatti meidät pian huomaamaan asemamme.

'Wai ette ylös ollenkaan...? Päästäänkö sillä tawalla kaupunkiin siksi kun koulut aukeawat? Ei auta nyt öitä nukkuminen, satoi tahi paistoi. Minun on wastaaminen siitä, että oikealla ajalla perille joudutaan ja minua on totteleminen. Tämän itsekin hywin kyllä tiedätte, sillä niinhän sitä kotonakin...', sanoi Pekka mielestämme nyt kylläkin wirkawaltaisesti.

Mikäpä muu neuwona oli kuin totteleminen ja me aloimme panna waatteita yllemme Pekan autellessa. Ulos päätämme wängeimme taasen tuon korkean kuorman päälle ja aloimme mennä körötellä.

Oli niin pimeä, ettei nähnyt waikka tikulla olisi silmään pistänyt ja wettä satoi rankasti. Renki Pekka käweli kuorman jäljessä ja lauleli omia laulujaan. Meitä rupesi taas nukuttamaan ja Pekan laulu sekä kärryn ratina ja rytinä kiihoitti waan untamme; pian nukuimme taas. Kuinka kauan olimme siinä tilassa, en tiedä, mutta minä heräsin siitä, että asemani tuntui jotenkin murettuwan ja samassa luulin kuulleeni jonkunlaisen moksahduksen. Minä koperoitsin ja haapuroitsin siwultani ympäriinsä, hakien Kallea, mutta en löytänyt, waikka hän oli siinä koko ajan istunut.

Silloin huomasin, että Kalle oli pudonnut. Renki Pekka lauleli käwellesään ja sentähden ei hän ollut kuullut Kallen putoamista.

'Kalle putosi, hoi!'

'Kaksi meit' on weljestä ja Sawosta me ollaan...'

'Kalle putosi—kuuletteko, Pekka?' huusin hänelle toistamiseen laulunsa henkäyksen wälissä.

'Mitä joutawia.'

'Oikein totta.'

'Ei oo kultaa kummallakaan, joka meitä hollaa.'

'Älkää, älkää, hywä Pekka, ajako, Kalle on todellakin pudonnut', huusin nyt täyttä kurkkua, sillä minä

pelkäsin hänen waan aloittawan uutta laulua, huolimatta wähääkään minun hädästani.

'Tpruu, tpruu! No mitä hullutusta se sitten on? Kukas se kuorman päältä putoaa?' sanoi hän puolikiivaasti, seisottaen hewosen.

'Kallea ei löydy mistään, tottapa hän silloin pudonnut on', koin hänelle wakuuttaa.

'No onkos nyt ... eläwä ihminen putoaa kuorman päältä. Kun kauan elää, niin jotakin näkee. Eihän siitä ... joko siitä on aikaakin kun se putosi?' tiedusteli Pekka samassa kopeloiden kuormaa joka paikasta.

Hän laitti minut pitämään hewosta kiinni ja palasi itse Kallea hakemaan; hän sai tallustella koko joukon takaisin päin, mutta siellä tulla nyrkyttelikin Kalle jo vastaan, itseksensä itkeä tihistellen. Pekka kantoi hänet sylissänsä hewosen luo. Sitten rupesi hän pimeän päässä kaiwamaan kuormaan jonkunmoista koloa, jossa saisimme olla, ettemme tielle putoaisi.

'Eihän se toki sowi, että ne tielle tippuwat. Poika riewut eiwät ole tottuneet walwomaan ... eihän se niinkuin kotona...' puheli Pekka koloa kaiwaissaan.

Kuinka hän niin täyteen ahdattuun ja pinkattuun kuormaan jotain semmoista sai, sen ties taiwas, mutta koloa siinä nyt waan oli. Iso se ei ollut, sillä kun Kalle ja minä istuimme siihen, puristuimme me yhteen myttyrään niinkuin kaksi hywin puristettua nyyttiä. Mutta semmoisenaankin se oli mielestämme hywin mukawa, sillä nyt olimme hywässä turwassa, ettemme enää putoa.

'Pysyttekö nyt siinä...? eihän sitä sen paremmaksi...' kysyi Pekka.

'Pysymme, pysymme, emme me enään putoa; kiitoksia, hywä Pekka!' koimme me yhteen ääneen sanoa.

'Ooh ruuna.'

Hewonen lähti.

'Oman kylän tytöt on kuin Saksan omenoita,  
Toisen kylän tytöt niinkuin kengän tallukoita.'

Meillä oli nyt niin mukawa olo, että taasenkin nukuimme aiwan pian. Minä en tiedä, kuinka kauan sitä teimme, mutta nyt heräsimme mukanamme olewan ison, Moppe nimisen koiramme hirweästä ja kiiwaasta haukkumisesta. Se säyhysi tien wieressä, etupuolella meitä ja oli niin kiiwas, että olisi luullut hänen tuossa paikassa syöksywän jonkun kimppuun. Hewonen käwellä jurpotteli eteenpäin, mutta Pekka ei laulanut. Me koetimme katsella tirkistellä tiepuoleen, nähdäksemme mitä Moppe niin kiiwaasti haukkui, mutta pimeän tähden oli mahdoton mitään nähdä. Koira haukkui yhdessä paikassa ja pian käweli hewonen sen paikan ohi.

'Älkää ajako, hoi! Älkää ajako, teiltä putosi jotain', huudettiin silloin meidän jälkeemme, mutta entistä kiiwaammin säyhysi Moppe.

Me tunsimme, kuinka Pekka kiiwaasti kopeloitsi kuormaa, kai tunnustellaksensa, oliko mitään pudonnut.

'Älkää ajako! todellakin putosi', kuului samassa toisen kerran.

Siinä leipätynnyrin ja häkin nurkan kulmauksessa oli kirwes pystyssä; se oli ollut siinä kotoa lähtein. Me tunsimme, kuinka Pekka kiireesti sieppasi kirween suojapaikastaan.

'Tule sinä tuomaan pudonnut kalu tänne, jos tahdot saada oikein kunnan terwetulijaiset', huusi Pekka nyt wuorostansa; mutta hänen äänensä hieman wärähteli, jota en ollut koskaan ennen kuullut.

Koira lakkasi haukkumasta ja juoksi hewosen luo; Pekka herkesi myös taaksensa tirkistelemästä, mutta kirwestä ei hän waan heittänyt pois käsistänsä.

'Mikä se oli, sanokaa, hywä Pekka?—Putosiko meiltä mitään?' sanoimme yhteen ääneen puolipeljästyksissämme.

'Eihän sitä mitään pudonnut. Mikäpä ne kaikki tietää ... eihän ne mitään hywää ... soo, ruuna!'

'Toisin minä nätin tytön oman talon tupaan, Mutta waikka pyytelenkin, äiti ei waan lupaa', j.n.e. lauloi nyt Pekka, mutta hän lauloi täyttä kurkkua, jota hänen ei oltu kuultu koskaan ennen tekewän, jopa niin, että korpi kajahteli.

Nyt ei meitä enään nukuttanut ja päiwäkin rupesi pian walkenemaan. Kallelle ei ollut pudotessaan tullut muuta wahinkoa kuin se, että hän oli wähän loukannut nenäänsä.

Mitään erinomaista tapahtumatta pääsimme sitten koulukaupunkiin. Wanhempamme oliwat jo edeltäpäin toimittaneet meille majapaikan erään wankan merimiehen lesken luona. Tämä otti meidät vastaan niinkuin omat lapsensa, mutta ikäwältä tuntui kuitenkin. Kaikkein waikein oli meidän luopua Pekasta, joka aiwan pian rupesi hankkimaan takaisin palaamista. Hän oli kotonakin ollessa meille ollut arwokas, mutta tällä matkalla oli hän tullut kahta rakkaammaksi. Niinä kolmena wuorokautena, mitkä meiltä matkallamme kului, ei hän ollut kertaakaan silmiänsä ummistanut, ei kertaakaan kärryissä jalkojaan lewäyttänyt, mutta walwoen oli hän yöt ja päiwät astua tallustellut kuorman perässä, ja tämä kaikki meidän tähtemme. Hän oli warjellut ja suojellut meitä kaikista waaroista ja wahingoista, ja saattanut meidät kunnialla perille; päälliseksi oli hän ainoa tuttu henkilö täällä. Oliko kumma, jos mielemme oli apea hänestä erotessamme?

'Kyllä teidän, poika rukat, täytyy nyt jäädä tänne ... eihän sitä kaikki kotona...' sanoi Pekka, kun surumielin kerromme hänelle kaihoamme. Sitten kääntyi hän selin ja pyyhki muka salaa silmiänsä.

Niin, koulua sitä nyt ruwettiin käymään. Wiattomia, sydänmaalla kaswaneita poikanulikoita kun olimme, ajattelimme kaikista ihmisistä hywää. Iloisina menimme kouluun, mutta kauwan ei wiipynyt, ennenkun toiset pojat alkoiwat meitä iwata ja tehdä kaikenlaista kiusaa. Me koetimme kärsiä tätä useampia wiikkoja hiljaisina, mutta kiusanteko waan yltyi. Kun ei siitä mitään apua lähtenyt, koetimme itkemällä hellyttää heidän sydämiään, mutta ne waan paatuiwat. Wihdoin koetimme yhdistynein neuwoin wapautua sortajistamme, mutta silloin saimme niin loimeemme, että kaswomme oliwat turwoksissa ja mustelmissa monta päiwää, josta seikasta saimme emännältämme monta nuhdesaarnaa. Ei siis auttanut mikään neuwo, waan meidän täytyi antautua koulupoikien yleisien lakien alaisiksi ja niin tuli meistäkin koulupoikia.

Me emme olleet huonompia kuin joku muukaan koulupoika; opimme waan hiljalleen mitä opetettiin. Se waan oli heti alussa huomattawa seikka, että Kallella oli ankara halu jäljitellä muiden käsi=alaa kirjoituksessa. Kun waan oli wähänkin aikaa, huihtoi ja raaputteli hän paperit täyteen kymmenien käsikirjoituksien jäljennöksiä. Hänellä oli notkea ja taipuisa käsi ja sentähden warttui hän joksikin pian kauniisti kirjoittamaan, ja se edisti häntä sangen paljon tuossa oudossa ja harwinaisessa taiteessaan.

Minun aikomukseni ei ollutkaan, että rupeaisin kertomaan kaikenlaisia kouluseikkoja. Tämän olen tehnyt osaksi renki Pekan tähden, osaksi sen wuoksi, että tulisitte alusta alkain tuntemaan Kalle=ystäwäni, joka sittemmin niin sywästi waikutti minun elämäni juoksuun."

\* \* \* \* \*

"Kalle ja minä olimme nyt jo koko miehiä. Koulunkäyntimme oli, näette, kehittynyt siihen määrään, että walkoinen ylioppilaslakki lyryryineen kaunisti jo jotenkin korkealla olewia päitämme. Me olimme nyt ylioppilaita; olimmepa yliopistossakin olleet jo kolme lukukautta.

Renki Pekka oli wielä meillä, sillä isäni ei woinut hänestä luopua, eikä hän isästä. Hän ei ollut wielä tuonut 'nättiä tyttöä oman talon tupaan', mutta yhä hän wielä wälästi pisti lauluksi. Joka kerta kun koulusta kotiin tulimme, toimme hänelle tulijaisiksi neljänneskartuusin, ensimmältä wiisweljeksiä, sittemmin kasakkia, mutta nyt olimme hänelle tuoneet kokonaisen waapenan ja kipsipiipun letkawarsineen. Hän oli aina kiitollisuudella vastaan=ottanut lahjamme, mutta nyt hän peräti hämmästyti. Hän ei tosin tuntenut tupakan arwoa, mutta tuo kartuusin isous oli hänelle silminnähtäwänä todistajana, että lahja oli tawallista suurempi.

'Johan nyt noita nuoria herroja ... ei olisi uskonut ... eihän sitä niin paljoa...' koki Pekka hämillään sanoa.

Niin, me olimme nyt ylioppilaita, tulta ja toiwoa täynnä; tuntuipa siltä, että koko maailma on meidän sylissäme ja että se wälttämättömästi tarwitsee meitä. Yhdessä olimme koulua käyneet ja niinkuin uskolliset ystäwät ainakin rinnan istuneet koulun penkillä. Yhdessä olimme kärsineet, jos kärsimistä oli toisen tai toisen osaksi tullut, yhdessä iloinneet, kohtasipa ilo kumpaa tahansa. Yhdessä olimme lukeneet ja edistyneet, yhdessä asuneet, syöneet, juoneet ja maanneet. Yhdessäpä olimme aina koulun lupa=ajoillakin, sillä asuntomme oli waan muutaman kiwenheiton päässä toisistansa. Aiwan yhtärintaa olimme opissakin, sillä eroituksella waan, että Kalle oli tuossa muiden käsi=alan jäljittelemisessä tullut semmoiseksi mestariksi, etten luule hänelle wertaa löytyneen. Mikään ei woinut järkäyttää lapsuudesta saakka kaswanutta ystäwyttämme. Jos jolloinkin wälillämme sattui jotain kommellusta, wahwisti se waan ystäwyttemme lujutta, sillä awosydämisesti ilmoitimme ajatuksemme toisillemme ja silloin huomasimme, että wika oli siinä, kun olimme wäärin toisiamme ymmärtäneet.

Nuoret ja eloisat kun olimme, aioimme lähteä matkustelemaan, tutustuaksemme paremmin



armaaseen isänmaahamme. Kesä oli kauneimmallansa ja me laskimme jo ennakolta lukua, kuinka hauskaa meillä tulisi olemaan. Tehty niinkuin päätetty, ja me lähdimme matkaan.

Isäni wanha ystävä ja koulutoweri B—m oli prowastina S—n pitäjässä. Tätä ystävänsä ei isäni ollut nähnyt kaukaan aikaan; sentähden käski hän meidän käydä sanomassa hänelle terweisiä, jos waan sattuisimme niillä piirteillä matkustaissamme kulkemaan. Tämä tuntui mielestämme niin tärkeältä tehtävältä, että melkein suoraa päätä matkustimme sinne.

Kartanolle tultuamme huomasiimme, kuinka porstuan owipielistä kaksi hentoa olentoa salaa tirkisteli meihin, mutta kun me tulimme lähemmäksi, wetääntyivät he ujostellen pois.

Me astuimme prowastin wirkahuoneeseen ja tawallisen terwehdyksen tehtyämme, sanoin hänelle isäni terweiset. Siitäkö ukko niin ilostui, että hän tarttui syliksi wuoroin kumpaakin meistä ja halaili niin innokkaasti ettei tahtonut tulla loppua.

'Wai niin, wai ystäväni poika ja hänen ystävänsä! Kukapa olisi uskonut, että hänen poikaansaakaan saapi edes tawata. Kuinka wanhukset woivat? Owatko he terweinä?—Mutta mitäpä näistä kyselen, sillä onhan vielä aikaa. Te saattekin luwan olla meillä koko kesän, huwittamassa meitä, wai kuinka?—Eikä mitään estelemisiä, sillä eihän ylioppilailla ole mihin kiirettä.—Pois päältäanne ja taloksi', kiirehti ukko melkein komentawasti.

Samassa pistäysi hän huoneesta pois. Kauwan ei hän kuitenkaan wiipynyt, ennenkun palasi takaisin, tuoden mukansa pruustinnan ja pari ujoa neitiä.

'Waimoni, vanhempi tyttäreni Mari ja nuorempi Tiina', esitteli hän heidät meille.

Hekin toiwottiwat meitä terwetulleiksi ja kehoittiwat olemaan niinkuin kotonansa.

Kun taloon tultuamme oli jo jotenkin ilta, oli teepöytä pian walmiina ja me kaikki istumassa sen ympärillä. Siinä meidän piti tehdä ankaraa tiliä vanhempaimme woinnista, terweydestä, toimeentuloista, kotipuolemme kuulumisista, yliopiston oloista ja muista semmoisista.

Pakinoidessamme siinä iloisesti yhtä ja toista, astui jo selwästi esille neitien luonnetten erinkaltaisuus. Vanhempi heistä oli kahdenkymmenen yhden vuoden ikäinen. Hän oli pitkäsolakka hento olento ja hänen paksu kellertävä tukkansa riippui waltawana hänen hartioillaan kahtena wankkana palmikkona. Hän oli täynnä arwokasta wakawuutta, mikä ensi katsannolla tuntui hiukan kankealta ja kylmältä itsepintaisuudelta. Hän puhui harwoin ja silloinkin wähän erällänsä, mutta jokainen hänen sanansa oli hywin mietitty, ja tarkalla waa'alla punnittu. Hänen suunsa meni harwoin hymyyn, mutta silloin kun se tapahtui, kaunisti se sanomattoman wiehkeäksi hänen kowalta wiwahtawat kaswojensa juonteet. Semmoisena oli hän sangen wiehättävä.—Nuorempi, kahdeksantoista ikäwuottansa täyttänyt, oli sisarensa täysi wastakohta. Hän oli lihawanlainen, lyhyenlätä tytön tyllerö, punainen ja mehewä kuin täysin kypsynyt mansikka ja semmoinen lärppä, ettei juuri monta semmoista elämässään tapaa. Sanojensa säännöllisyydestä huoli hän wiisi, mutta tulla niitä waan piti niinkuin turkin hihasta. Mutta waikka hän oli tuommoinen heisakka, ei kuitenkaan hänen puheensa, alinomainen kikkerä naurunsa ja elehtelewä ruumiinsa liikunto tuntunut wastenmieliseltä. Päinwastoin tawoitti hän käytöksellään puoleensa muiden mielisuosion, sillä hankalimmissakin kohdissa osasi hän tehdä puheissa ja töissä semmoisia sukkeluuksia ja käänteitä, että ne saattoiwat jokaista läsnä=olijaa miellyttää. Lyhyesti, hän oli niinkuin kultasiipinen perhonen, joka wasta siiwet saatuaan iloisesti lentelee kukasta kukkaan, antaen kullekin heistä hywäntahtoisen suutelon.

Sillä wälin kun illallista laitettiin, soittiwat molemmat neidit piaanoa. Sama erinkaltaisuus siinäkin. Mari oli soittaissaan tyyni, wakainen ja teki tehtävänsä ikäänkuin haaweksien. Hänen suunsa ei mennyt koskaan naurun=wienoonkaan, eikä ruumis hiewahtanut minnekkään päin, kädet tekiwät waan koneentapaisesti työtään. Hän ei erehtynyt yhtään ainoata kertaa ja tuntuipa siltä, että se olisi ollut melkein synty, jos niin olisi käynyt. Säwelet kaikuiwat kumisewina ja iloisemmissakin kappaleissa kuulostiwat ne ikäänkuin synkimmiltä surusäweliltä; oli niinkuin olisi täytyntä niin olla, sillä kuinka ne muutoin olisiwat woineet olla sopusoinnussa itse soittajan kanssa? Kun hän nousi piaanon äärestä, ei hän luonut katsetta keneenkään, eikä lausunut ainutta sanaa.—Nyt istui Tiina piaanon ääreen: Siinä oli senkin seitsemät temput, ennenkuin hän koskikaan näppäimistöön. Moneen monituiseen kertaan peitti hän kaswonsa käsillään, painoi sitten päänsä liki näppäimistöä, iloisesti nauraa kikattaen. 'Woi, woi, mitähän minä yrittäisin—enhän minä osaa mitään—minä en kehtaa, en kehtaa', ja muuta semmoista sopotti hän yhtenä hyrinänä. Wihdoin poukahti hän suoraksi, ikäänkuin jonkun jousen ponnuttamana ja samassa alkoiwat hänen molemmat kätensä liidellä laidasta laitaan seitsenoktaawisella näppäimistöllä. Hän erehtyi tuon tuostakin; hän nauroi itsekin hupelomaisuudelleen, mutta yhä innokkaammasti alkoi hän uudestaan ja rajuja säweleitä wuoti wirtanaan. Yht'äkkiä tuli hän wakaiseksi ja alkoi soittaa erästä surullista kappaletta, ja sen hän soitti niin suurella maltilla ja säännöllisyydellä, että minua oikein ihmetytti. Satuין luomaan katseen hänen kaswoihinsa ja silloin näin tipahtelewan kirkkaita kyöneleitä

hänen silmistänsä. 'Sydäntä, sydäntä', ajattelin minä ja se teki minuun niin kummallisen vaikutuksen.

Meitä käskettiin nyt illalliselle ja sen syötyämme toimitettiin Kalle ja minä ullakkokamariin lewolle.

Mitenkä lieneekin ollut, mutta minä en saanut unta. Minä tunsin sydämessäni niin oudon tunteen, jommoista en koskaan ollut ennen tuntenut. Wihdoin pääsin selville, että olin juuri nyt rakastunut—en vanhempaan, arwokkaan wakaiseen sisarukseen, waan tuohon nuorempaan hälppään.

Minä kääntelin ja sijoittelin puhuen itseäni, mutta mitenkään päin ei ollut hyvä. Minä luulin Kallen nukkuwan, mutta sittemmin huomasin, ettei hänkään nukkunut. Tämä teki mieleni wieläkin lewottomammaksi, sillä ystäwäni oli illalla ollut niin kummallinen. Ennen niin iloisa ja hilpeä, oli hän nyt ollut wähäpuheinen juro, josta ei näyttänyt olewan mitään hyötyä wähäiselle seurалlemme. Mietiskellen istui hän melkein yksinänsä, silloin tällöin luoden tutkiwan silmäyksen kumpaankin neitiin.

'Jos, jos waan Kallekin rakastaa—Tiinaa', ajattelin ja henkeäni ahdisti.

'Walwothan sinäkin, Kalle', sanoin hänelle wiimein tuskissani.

'Walwon.'

'Minä olen matkustuksen wuoksi niin wäsynyt, etten saa unta.'

'Wai niin.'

'Woi taiwasten tekijä ... hän rakastaa ... hän on selwemmällä minun tunteistani kuin minä hänen tunteistaan', ajattelin hädissäni.

'Eikö lewähdetä tässä joku aika, minä olen niin uupunut', sanoin hänelle teeskennellyllä lewollisuudella.

'Kuinka itse tahdot.'

'Aina waan tuommoisia kylmiä, umpikuljuisia wastauksia, mutta selville minun pitää päästä, waikka millä hinnalla', ajattelin taas.

'Kumpi sinusta noista neideistä on parempi?' kysyin häneltä wawisten.

'Molemmat owat paremmat.'

'Eikä, waan kummasta sinä enemmän pidät?'

'En kummastakaan.'

'Herra siunatkoon, Kalle ... kuinka sinä voit olla noin tyly ja kylmä?' koin hänelle änkyttäin sanoa.

'Mikä kylmä? Ha, ha, ha, haa! Wika, weikkonen, on itsessäsi, eikä minussa. Olet itse tulistunut ja sen wuoksi luulet minun kylmenneen, siinä kaikki. Tuossa liekissäsi olet kärwentänyt wähän siipiäsi ... tuo tyllerö tyttö ... etkös näe, että minullakin on harkitsemiskykyä ... sinä wapiset ... mutta ole huoletta, minusta ei ole sinulle wähintäkään haittaa', puheli Kalle puolipilkallisesti ja awonaisesti.

Minä häpesin sydämeni pohjasta omia ennakkoluulojani. Minä pyysin häneltä anteeksi, kun olin wäärin häntä ymmärtänyt—enemmän: minä menin hänen luokseen ja syleilin häntä moneen kertaan. Mieleni oli kowin kuohuksissa ja kyyneleitä rupesi wirtana walumaan silmistäni, mutta nyt minä luotin taas niin werrattomasti ystäwääni ja saatoin häntä rakastaa kaikella weljen rakkaudella. Pian nukuimme molemmat makeaan uneen.

Aamulla kun menimme makuuhuoneestamme alas, oliwat siellä jo kaikki täydessä toimessa. Kahwi oli walmiina ja sen juotuamme teettelimme poislähtöä, mutta prowasti kehoitti meitä lewähtämään edes jonkunkaan päiwän. Me myönnyimme—en tiedä oliko se itseni tähden, mutta totta on, ettei minulla ollut nyt halua lähtemään.

Olimme nyt niinkuin kotonamme. Seurustellessamme koetimme kukin kohdastansa saada aikaan jotakin hauskaa, tehdäksemme elämän niin hupaiseksi kuin suinkin mahdollista. Soitettiin, laulettiin, kirjoiteltiin paperiliuskoille jotakin lystillistä ja niitä pisteltiin toistemme käteen; käytiin käwely= ja weneretkillä, ja koetettiinpa wälästi onkiakin. Ja neidit oliwat niin iloisia, ja minä olin iloinen, ja Kalle ystäwäni oli iloinen, hilpeä ja awosydäminen.

Yleisenä tietona oli, että olimme aikoneet pariksi wuorokaudeksi jäädä sinne. Tämä oli Tiinan mielestä liian wähän.

'Ettehän lähde wielä meiltä pois? Olkaahan toki parikaan kuukautta...

Eikö niin? Minulle tulee niin ikävä ... ja Ma—Marille tulee ikävä...  
Ettehän voi olla niin kovat, että tahtoisitte meille ikävää?' pyyteli  
Tiina.

'Herra siunatkoon minkälainen hälpä sinä, Tiina, olet! Kuinka sinä saatat wieraita pakottaa enemmän aikaa wiipymään kuin heidän omat asiansa myöntävät? Ja sitten vielä puhut omastasi ja vieläpä minunkin ikävästäni! Ajattele toki, ennenkuin semmoisia puhut', puheli Mari arwokkaasti ja nuhtelewaisesti.

'Puhun mitä ajattelen', sanoi Tiina wähän ujostellen.

Tämä kohtaus oli saada wähäisen seuramme puhumattomaksi. Se seikka tuntui sangen ikävältä, ja sentähden koetimme Kallen kanssa saada asiaa entiselleen. Me selitimme, kuinka me emme suinkaan Tiinan puheessa huomanneet mitään loukkaawaa, sillä tuntuuhan itsestämmekin ikävältä erota hywistä ystäwistämme. Marin muistutuksen wanhimpana sisarena myönsimme myös oikeutetuksi. Tämä waikutti sen, että Mari tuli hieman iloisemmaksi ja Tiina wähän wakaisemmaksi, ja niin oli entinen iloisuus wähän muodostuneena jälleen palautettu. Pian olimmekin yhteisen keskustelun johdosta tulleet siihen päätökseen, että jäisimme wiikon päiwiksi taloon.

Kuinka mieluinen tuo päätös oli toisiin katsoen, en woi warmuudella sanoa, mutta minulle se oli sangen suuren arwoinen. Oi kuinka mieluisasti olisin puolestani wiipynyt nuot Tiinan ehdottamat kuukaudet—niin, jopa koko wuodenkin, kun se waan olisi käynyt laatuun.

Mitenkä lienee ollutkaan, mutta ei ollut vielä kolmas päiwä mailleen mennyt, niin Kalle taas tuli wähepuheiseksi ja jöröksi. Koetimme joukonmiehissä häntä ilostuttaa, mutta mikään ei auttanut, sillä semmoisena hän waan pysyi.

Tuli maatapanon aika ja me nousimme ullakkokamariimme. Meitä ei nukuttanut nytkään ja sanaakaan puhumatta toisillemme käännelimme ja wäntelimme itseämme kyljeltä toiselle.

'Ethän sinä, Kalle, taaskaan nuku', sanoin hänelle wihdoin toisesta sängystä.

'En.'

'Mikä sinua huolettaa? Olet iltapäiwällä ollut niin kummallinen.'

'Matka.'

'Matka, mikä matka?'

'Se, että lähdemme huomen=aamulla pois.'

'No, mutta Herran tähden, Kalle! Mitä tämä merkitsee?'

'Sitä, että mitä pikemmin joudumme tielle, sitä parempi.'

'Ollaanhan nyt edes tämä wiikko, niinkuin olemme luwanneet.'

'Wai edes. Kyllä minä tiedän, että olisit täällä waikka aina, mutta minun aikani ja asiani eiwät salli tunninkaan lykkäystä, sen olen nyt miettinyt. Jos ei sinua haluta lähteä, niin menen yksin', sanoi Kalle päättävästi.

Kumpikaan meistä ei sinä yönä nukkunut silmän täyttä.

Heti seuraawana aamuna ilmoitimme talon wäelle päätöksemme ja hankkiuduimme lähtemään. Prowastilla ei ollut mitään erinomaista wastaansanomista, mutta neidit katsoiwat meitä suurin, kysywin silmin. Meillä ei ollut enää tilaisuutta neideille puhua luotuista sanaa. Kättä puristaen jättelimme kaikki hywästi, mutta minä olin tuntewinani, että Tiinan kädenpuristus oli tawallista hellempi.

'Wiekää terweisiä kotiin!' muistutti prowasti.

'Onnea matkalle!' toiwotti Mari.

'Muistakaa meitäkin!' welwoitti Tiina, mutta hänen äänensä wärähti niin wienosti.

Nyt olimme tiellä. Oi kuinka waikea minun oli lähteä, mutta minä en woinut Kallesta luopua. Kulkumme käwi tawallista rataa ja Kalle tuli pian yhtä iloiseksi ja awosydämiseksi toweriksi kuin hän ennenkin oli ollut.

\* \* \* \* \*

Minä olin taas yliopistossa lukujani jatkamassa. Mikä lieneekin vielä syynä ollut, mutta Kalle ei tullut tänä lukukaudeksi sinne, vaikka aina oli semmoinen puhe ja liitto keskenämme ollut. Minulla oli ensimmältä kova kaipuu hänestä, sillä olimmehan ikäänkuin yhteen kaswaneet; tuntui nyt niinkuin olisin ypyöksinäni wiskattu kiehuwaan ihmismereen. Kenties olisin uupunut ikävän wuoksi, mutta minua tuki kaiketi toinen woima nyt kuin ennen ja minä en sortunut. Tuo pyöreä tytön tynkkä S—n pappilasta oli aina sydämessäni, mielessä ja ajatuksissani kaikkine wallattomuuksineen, kyynelineen, jotka minä näin soittaissaan hänen silmistänsä putoawan, kaikkine lempeine kädenpuristuksineen ja wärähtäwine äänineen. Hänen muistonsa se oli, joka minua tuki, lohdutti ja innostutti. Hänen tähtensä minä sanomattomalla ponnistuksella woin tehdä työtä ja jatkaa opinnoitani. hänen tähtensä woin minä hyljätä iloisien towerieni iloiset seurat ja kiinnittää kaikki tarmoni ja kykyni tarkoitettua päämäärää kohden, ja kaikki tämä sentähden, että woisin kerran omakseni saada hänet. En ollut puolellakaan sanalla ilmoittanut Tiinalle sydämeni asiaa, mutta toiwoin woiwani sen kerran tehdä. Ensin opinnot loppuun, sitten wirka ja sitten ... niin sitten...

Tuommoisissa taisteluissa, ponnistuksissa ja tunteissa oli lukukausi kulunut loppupuoleen. Minä olin kilwoitellut hyvän kilwoituksen, sillä nyt tiesin woiwani suorittaa loppututkinnon ja kesällä aion wihittää itseni papiksi.

Näissä mietteissä olin silloinkin, kun postimies astui huoneeseeni ja ojensi minulle kirjeen. Monta kirjettä olin jo eläissäni saanut, mutta ei yksikään niistä ollut minuun tehnyt sellaista vaikutusta kuin tämän vastaan=ottaminen, sillä päällekirjoitus oli niin harwinaisen tutunomaista. Minä punastuin ja wapisin, ja koin peittää hämminkiäni postimieheltä. Tämä ei kuitenkaan sen paremmin onnistunut, kuin että hän silmiini wilkaistuaan sanoi:

'Wai niin, wai kullalta ... kyllä minä näen.'

Sen sanottuaan meni hän nauraa wirnistellen pois. Minä mursin wapisewin käsin sinetin ja sieppasin kirjeen kotelostaan. Tiinalta ... ei ... sittenkin Tiinalta ... eihän ... mitä? Mariltako...? Kuinka se...? Onko kummaltakaan? Mutta otsakirjoitus!

'S—stä Huhtikuun 18 päivä' ... 'on, on ... toiselta tahi toiselta.'  
Tuommoisia ajatuksia sujahteli salaman nopeudella aiwojeni läpi.

Kun minä tulin warmaksi, että kirje todellakin oli jommalta kummalta neiti B—ltä S—stä, ei ollut minussa miestä heti sitä lukemaan. Minä wiskasin kirjeen pöydälle, painoin kädelläni polttawaa otsaani ja aloin käwellä lewottomasti edestakaisin huoneessani. Wihdoin wiskausin pitkäkseni sohwan kannelle ja annoin wapaasti tunteitteni ja ajatusteni lentää. Siinä oltuani sen pitkää, tämän lyhyttä, tunsin saaneeni sen werran rohkeutta, että woisin ehkä katsoa nimikirjoitusta, sillä kummankin neidin käsikirjoitus oli niin yhdenkaltaista, etten siihen nähden woinut hämmingissäni päättää kumman se oli, vaikka muuten tunsin ne tarkkaan.

Minä nousin ylös, astelin pöydän luo ja silmäsin sen loppuun. Se, mitä nyt näin, oli omiansa aiwan pian jäähdyttämään tulikuumaa aatteitteni riehuntaa. Melkein kylmänä luin seuraawan kirjeen:

'Hywä ystäwä!

Siellä loistawassa yliopistokaupungissa, kaikkien ilojen ja huwitusten ympäröimänä et taida kertaakaan muistaa meitä Suomen saloilla asuwia. Tuota en pane kowin kummakseni, jos niinkin olisi, mutta muista toki, että meilläkin on sydän. Aina siitä hetkestä saakka, kun meillä käwitte, on sydämessäni asunut kauhea ikävä teitä kohtaan, erittäinkin sinua. Ja elämän iloisimmissakin kohdissa olen aina waan tuntenut tätä kalwawaa kaihoa. Ei mikään olisi minulle sen suotuisampi, kuin että näkisin sen päivän walkenewan, jolloin saisin sinut taasen nähdä; en tiedä miksikä niin on, mutta niin se on. Pidä minua ystäwänäsi ja sisarenasi, muuta en tohdi toiwoakaan ja siinä on kylläksi; mutta älä waan unhotta minua. Anna nyt anteeksi, kun olen näin rohkeasti kirjoittanut, mutta en woinut toisin tehdä. Minä olen tämän niin salaa kirjoittanut, ettei Tiinakaan tiedä mitään; hänkin muistelee usein teitä. Älä nyt waan tätä pahaksesi pane, waan muista joskus jollakin pienellä riwillä sinua aina muistawaa sisartasi—Mari B—iä.'

Minä olin jotenkin lewollisena alkanut kirjettä lukea, mutta yhtä lewollinen en ollut sen loppuun päästyäni. Maaailma musteni silmissäni ja se kahdestakin syystä. Mari, itse totisuus ja huokaus, minulle kirjoittanut!—Tiina ei rakastakaan minua niinkuin olen uneksinut ja luullut. Olihan kirjeessä, että hän waan usein muistelee meitä, molempiako...? Ei, ei, Kallea, ystäwääni, sitä hän muistelee ja rakastaa, oliwat nyt ryöppeät ajatukseni. Nyt olin joutunut ojasta allikkoon. En woinut pitää ajatuksiani koossa, tunsin päätäni pyörtäwän ja nakkausin toistamiseen sohwan kannelle puku päällä maata. Wihdoin wiimein olin waipunut sekaiseen unen horrokseen, josta en selwinnyt ennenkun seitsemän aikana aamulla.

Ylös noustuani olin paljon tyyneämpänä, sillä sekanainenkin uni oli mieltäni lewottanut ja Wirkistänyt. Minä astelin pöydän luo, hakemaan tuota elämäni häiritsewää kirjettä, jonka tuskissani olin illalla sinne nakannut. Nyt woin jokseenkin tyyneellä mielellä lukea sen uudelleen. Aiwan niinhän se oli kuin se oli. Marin käsiala oli silmiäni edessä niin ihka selwänä kaikkine omituisuuksineen ja hienoine naisellisen hennon kätensä wärähdyksineen; olipa niinkuin hän olisi tuon kirjeen juuri nyt kirjoittanut ja itse pujahtanut johonkin nurkkaan, sieltä katsellakseen, minkä vaikutuksen se minuun tekisi.

Minä luin kirjeen kertaan ja toiseen, ja taas minä luin. Minä punnitsin ja tarkastelin siinä joka=ikisen aatteen, lauseen, sanan, jopa jokaisen kirjaimen ja pilkunkin ja jota enemmän sitä tein, sitä enemmän tuotti se lewollisuutta, ja tyyneyttä wielä nytkin jotenkin rauhattomaan sydämeeni. Wähitellen rupesi asia todellisuudessa semmoiseksi selkenemään, ettei Tiina minua rakastanutkaan, niinkuin olin toiwonut ja mielessäni kuwitellut. Jota enemmän tämä aate minussa wahwistui, sitä enemmän rupesi Marin kirje saamaan mielessäni arwoa ja sitä hartaammin luin ja tutkin sitä. Kowin pitkää aikaa ei kulunutkaan, ennenkun se rupesi minusta tuntumaan enemmältä kuin ystäwän ja sisaren kirjeeltä. Minä olin huomaawinani siinä puhdasta ja wilpitöntä rakkautta, jota en minä ennen ollut uskaltanut antaa ajatuksiinikaan astua. Kun olin asiaa tarkoin harkinnut ja mielipiteissäni wakaantunut, rupesi Tiina wähitellen haihtumaan pois sydämeistäni, niinkuin turha toiwon konsanaan, ja hänen sijassansa wäikkyi siellä Mari kaikkine totisuuksineen ja wiehkeine hymykuoppineen.

Waikkei hän kirjeessään ollutkaan suoranaisesti ilmoittanut rakkauttaan, eikä siis siinä suhteessa minulle mitään toiwoa antanut, oli se kuitenkin lempeä ja sydämellinen ja semmoisenakin oli sillä mielestäni sanomattoman suuri arwo. Sen nojalla woin minä siitä lukea, ajatella ja päätellä kaikkea mahdollista ja mahdotonta ja se loi mieleäni uskallusta ja toiwoa.

En kauan miettinyt enkä aprikoinut. Minä istuin kirjoituspöytäni ääreen ja kirjoitin hänelle wastauksen, mutta siinä tunnustin hänelle rakkauteni.—Minä luulen, ettei koko maailma olisi woinut saada minua toisin tekemään, sillä hän oli saanut semmoisen arwon ja sijan sydämessäni, etten mitään maailmassa olisi woinut hänen rinnallensa asettaa.

Ihme kumma! Waikka ottamani askel oli niin uhkarohkea ja painawa, ei kuitenkaan mieleni ollut kowin lewoton, sillä tunnossani tuntui siltä kuin joku wakuutus olisi sitä tukenut. Totta kyllä on, että muistaissani mitä olin tehnyt ja ajatellessani minkä wastauksen saisin, läikähti sydämeni kylmäksi ja silloin tunsin kummallista arkuutta, mutta kumminkaan ei se estänyt minua toimimasta ja lukujani jatkamasta.

Niin pian kuin kirje suinkin kerkesi kulkea, sain minä wastauksen. Heti päällekirjoituksesta huomasin kirjeen Marilta lähteneeksi. Entisen lewollisuuden sijaan tapasi minut hämmästys ja pelko, sydämeni sykki niin kowasti, jotta olisin luullut sen jyskeen muille kuuluwan. Kirjeen kuorta murtaissani wapisi käteni niin, etten ollut sitä auki saada, sillä sisälsihän se elämäni kohtalon. En uskaltanut, enkä woinutkaan sitä järjestyksessä lukea, loin waan paikoittain siihen hätäisen yleissilmäyksen. Siitä jo huomasin, että tunnustukseni oli tullut lämpimästi vastaan otetuksi. Se hawainto rauhoitti mieltäni niin paljon, että woin kirjettä ruweta järkiään lukemaan. Sama hento ja wiehättävä käsiala kuin ensimmäisessäkin kirjeessä; kuinkapa se toisin saattaisi ollakaan, sillä oliwathan ne saman käden, saman henkilön kirjoittamat.—Kirje sisälsi niin lempeätä, mutta samalla wakawaa ja uskollista watarakkautta, että sydän oikein hyppeli rinnassani. Hän päätteli tapahtumaa Jumalan sallimaksi, kun me näin odottamattomalla tawalla olimme toisemme kohdanneet; tämä oli minun mielestäni sangen ihana johdelmä, sillä minä myös katselin asiaa samalta kannalta. Nyt tunsin sydämessäni semmoista iloa ja onnellisuutta, etten koskaan ennen ollut semmoista tuntenut. Minä tulin luonnostanikin niin iloiseksi ja leikilliseksi, että koulutowerini huomasiwat minussa suuren muutoksen tapahtuneen. He iwailiwal ja kiusailiwal minua kaikenlaisilla kompeilla ja sukkeluuksilla, mutta mitä huolin minä heidän ilweistään, sillä olinhan nyt niin onnellinen, kun olin löytänyt sydämeni rakastetun.

Minä kirjoitin Kalle ystäwällenikin uudesta odottamattomasta onnestani; kuinkas muutoin, sillä olimmehan ystäwät, jotka pitkin elämäämme olimme awosydämisesti toisillemme ilmoittaneet sekä surumme että ilomme. Minä wakuutin hänelle, että tämä oli tapahtunut Jumalan sallimuksesta ja pyysin hartaasti, että hän ottaisi osaa sanomattomaan ilooni ja onneeni. Heti sain häneltä wastauksen, waikkei hän ollut muutoin kirjoittanut minulle moneen aikaan. Hän onnitteli minua moneen kertaan ja hänkin sanoi asiani tapahtuneen Jumalan sallimuksesta. Hän iloitsi sydämeästään minun onnestani ja sanoi hartaasti ottawansa osaa siihen. Sitä hän waan kowin pahoitteli, kun ei hän ollut saapuwilla, että olisi woinut sulkea minut weljelliseen syliinsä; tuntuipa siltä kuin tämä osa kirjeestä olisi kyynelsilmissä kirjoitettu.

Tämä oli nyt minulle pelkkä leikkikalua, niin keweältä se tuntui. Minulla oli tahtoa, woimaa ja kykyä jatkamaan opinnoitani, eikä mitkään waikeimmatkaan opinhaarat pidättäneet minua wähääkään, waan kaikki käwi ikäänkuin itsestensä. Jos uupumus saawutti, otin esille nuot molemmat rakkaat Marin kirjeet, lukeakseni ja wertailakseni niitä toisiinsa. Woi Herra, kuinka yhdenkaltaista niiden kirjoitus oli,

ja kuinka yhdenkaltainen aate ja henki niistä uhkui; ne oliwat minulle henki ja elämä ja kaikki kaikessa.

Kun tulin warmaksi, että woin tutkinnon suorittaa tällä lukukaudella, ilmoitin sen kohta rakastetulleni. Samassa ilmoitin myös, että tutkinnon jälkeen wihitän itseni papiksi ja koetan päästä apulaiseksi hänen isällensä, sillä olin kuullut hänen semmoista itsellensä hankkiwan. Ja sitten ... niin, niin, sitten...

Sitä ei suinkaan tarwitsisi mainitakaan, että minä ja Mari olimme keskenämme ahkerassa kirjewaihhdossa, ja sen kautta tuli julki odottamaton seikka. Eräässä kirjeessään, näette, ilmoitti Mari, että Kalle ystävän oli kihlannut Tiinan— . Itse uutinen ei mielestäni ollut niinkään outo, sillä olinhan jotain semmoista aawistanut. Mutta oudompaa oli mielestäni se, kun asia kerkesi Marin kautta tiedokseni tulla, eikä Kallen, jonka pidin suorastansa siihen welwollisena. Muutoin olin oudoksunut jo ennenkin Kallen kirjoittamattomuutta minulle. Ensin pyrki tämä seikka häiritsemään mieltäni, mutta pian käsitin asian siltä kannalta, että hän ei ollut wielä kerinnyt sitä tekemään ja niin jäin minä odottamaan tuota tärkeätä kirjettä ystävältäni.

Kului joku aika ja tutkinto hetki tuli. Minä suoritin sen niin keweästi ja loistawasti, että sain korkeimman arwolauseen. Samoin käwi papin tutkinnossakin ja pian olin minä wihitty pappi.

Nyt, kun olin noista pulmista päässyt, ei ollut paljon aikaa aprikoida, eikä mietiskellä, sillä ajatukseni eiwät lyöneet eikä laskeneet mihinkään muuhun, kuin yhteen ja samaan kohtaan, nimittäin siihen, kuinka nopeimmin pääsisin rakastettuni luo.

Juuri kun olin saanut kapineeni kokoon haalituksi ja olin aiwan lähtemäisilläni matkaan, toi postimies minulle kirjeen. Heti huomasin, että se oli ystävältäni Kallelta. Siinä hän ilmoitti kihlauksensa ja pyysi tuhat kertaa anteeksi, että oli näin kauan wiipyttellyt ilmoitustansa. Sepä juuri minustakin oli oudonomaista, sillä emmehän ennen olleet niin hitaita toisillemme wähäpätöisempiäkään asioita ilmoittamaan. Tuo anteeksipyyttäminenkin tuntui niin oudolta, koskapa ei meidän wälillämmme oltu monesti semmoisia tarwittu. Minä en oikein tietänyt kuinka se oli, mutta minusta waan tuntui siltä, uin koko tuo kirje olisi syntynyt jostain ulkonaisesta pakosta.

En joutanut pitkin punnitsemaan ystäväni kirjettä, sillä hewonen oli jo kartanolla ja minä lähdin paikalla matkaan. Nuoret woimani kestiwät kaikkea, ja yöt päiwät riensin S—n pappilaa kohden. Kowin kauan ei wiipynytäkään, ennenkun saawuin perille ja sain syliini sulkea sen, jota niin werrattomasti rakastin. Paikalla tapahtui julkinen kihlaus ja wanhemmat antoiwat meille siunauksensa; hekin sanoiwat, että siinä oli selwästi nähtävänä Jumalan sallimus.

Nyt olin yht'aikaa wirallinen pappi hywillä arwolauseilla, rakastawa ja rakastettu sulhanen. Eikö ollut onnea nuorelle miehelle yhdeksi kerraksi?

Ensiriemastuksen ohitse mentyä, tasaantui elämä rauhalliseksi jokapäiwäiseksi elämäksi. Silloin wasta huomasin, ettei Tiina enään ollutkaan sama iloinen tyttö=heisakka kuin ennen. Hän oli ujustelewa, synkkämielinen, melkein arkamainen ja kartteli muiden ihmisien seuraa. Usein hän waipui alakuloiseen mietiskelemiseen muidenkin parissa ollessaan, mutta kun hän pääsi yksinäisyyteen, painui hän niin sywiin ajatuksiin, ettei hän näyttänyt huomaawan ulkomaailmasta mitään. Jos hän milloin istui pianon ääreen ja koetti soittaa—joka kyllä harwoin tapahtui, kumisiwat hänen säwelensä niin surullisesti kuin ne olisiwat haudasta nousseet.

Kaikkea tätä nähdessä ja huomattessa, emme tienneet mitä tehdä ja ajatella. Ennen niin iloisa ja elehtiwä, melkein wielä lapsimainen tytön heitukka oli muuttunut muutamassa kuukaudessa wankan haaweilijan kaltaiseksi. Me koetimme yksissä neuwoin iloittaa ja elwyttää häntä, mutta kaikki oli turhaa. Syytä tähän ei tietty. Kaikki tiesiwät waan wakuuttaa, että hän wasta wiime aikoina oli noin kummalliseksi tullut.

'Mikä, sinua, hywä lapsi, waiwaa, kun sinä olet noin kummallinen', kysyi häneltä Mari eräänä kertana, koettaen päästä hänen umpimielisyytensä perille.

'Eihän minua mikään waiwaa, antakaa minun olla', wastasi hän waan lyhyesti.

'Sinun asiasi ei ole aiwan oikein; saatathan sen ilmoittaa; ehkä woisimme olla joksikin awuksi', pitkitti Mari.

Tiina pyörähti pois sanaakaan lausumatta, ja siihen se asia jäi.

Kun kaikki kokeemme oliwat turhat, eikä hänen umpimielisen surunsa perille päästy, päätimme joukonmiehissä, että hän kowin ikäwöitsi sulhastansa, sillä Kalle ei ollut saapuwilla, ja että kaikki wuoti siitä.

Waikka kuinka olisimmekin päätelleet ja harkinneet järjestisiä ja mahdollisia syitä Tiinan kummalliseen käytökseen, tuntui kuitenkin mielestäni hywin oudolta niin äkkinäinen ja suuri muutos hänen elämässään. Sisarusten luonteella oli ennen ollut niin suuri eroitus kuin yöllä ja päivällä ja niin se oli nytkin, mutta päinwastaiseen suuntaan. Sillä Tiina oli entisestään niin paljon synkistynyt ja Mari sen werran kadottanut entistä ujouttaan, että tuntui siltä, kun Tiina olisi muuttanut Mariksi ja Mari Tiinaksi—sisarukset olivat muuttaneet luonteitaan.

Elämä olisi ollut sangen hauskaa luonnon kauniissa helmassa kauneinna kesäsydännä, warsinkin meillä nuorilla rakastawilla, mutta Tiinan synkkämielisyys huolestutti kaikkia, erittäinkin meitä, siihen määrään asti, että se pani wakawasti miettimään mitä oli tehtävä. Wihdoin tulimme kaikin salaisessa neuwottelussa siihen yksimieliseen päätökseen, että Kalle oli kutsuttawa tänne, kumpikin kihlattu pari pantawa kuulutuksille ja sitten kohta pidettäisiin häät.

Niinkuin oli päätetty, tehtiin myös. Kalle tuli. Hän oli hilpeän ja iloisen näköinen ja syleili prowastia, pruustinnaa, morsiantaan ja meitä, samassa onnitellen meitä monin kertaisesti. Hän pyysi hartaasti anteeksi, kun hän niin myöhään ilmoitti kihlauksensa minulle, mutta siihen hän sanoi olleen erityiset syyensä. Mitä nuot erityiset syyt sitten oliwat, sitä ei hän sanonutkaan.

Kallen tultua näytti Tiina elpywän, sillä hän tuli paljon iloisemmaksi ja nuot surumielisyyden puuskat tapasiwat häntä waan harwoin, mutta kaikenni ne eiwät waan poistuneet. Kalle toi tullessaan pieneen seuraamme ikäänkuin uutta henkeä ja elämää, sillä hän oli iloinen luonnostaan, kekseliäs luomaan aina uusia hauskoja huwituksia ja ajanwiettoja. Meillä oli hywät toiwot ja iloitsimme, kun olimme keksineet muka oikean synn Tiinan surumielisyyteen.

Niin kului aika ja meidät oli kuulutettu jo kerran.

Waikka Kalle olikin niin iloinen ja ystäwällinen minuakin kohtaan, että olisi luullut wälillämme wallinneen entisen awosydämisen ystäwyden, oli kuitenkin ikäänkuin jotakin salaperäistä, jota hän olisi tahtonut kaikin mokomin peitellä. Mikä se sitten oli, sitä en minä tiennyt.

'Onko sinulla tallella kaikki kirjeet, mitkä Mari on sinulle kirjoittanut?' kysyi hän eräänä kertana minulta kahdenkesken ollessamme.

'On, tallella ne owat, miksi sitä kysyt?' sanoin minä wähän oudoksuen.

'Ilman aikojaan waan kysyin', sanoi hän ja lähti pois.

Silloin muistin, että matkalaukkuani purkaessa olin sieltä nostanut isonlaisen kauniin pahwilaatikon, jossa saatuja kirjeitäni säilytin, wieraskammarin pöydälle ja unouttanut sen sinne.

Waikkei siellä mitään waarallista ollut, oli siellä kuitenkin yhtä ja toista, jota mielelläni en olisi antanut jokaisen lukea. Lähdin siis kiireesti noutamaan tuota laatikkoa, mutta sen käsiini saatuani huomasin, että joku oli, ainakin osaksi, lukenut kirjeitä, sillä ne eiwät olleet entisessä järjestyksessä; Marin ensimmäinen kirje oli päällimpänä. Minä en suurin wälittänyt koko jutusta, kosk'ei siellä mitään erinomaisesti salattawaa ollut, otin waan laatikkoni ja panin talteen, ettei wasta semmoista tapahtuisi.

Niin kului aika eteenpäin mitään erinomaista tapahtumatta. Me olimme jo useampia wiikkoja olleet kuulutettuina, kun Tiinan synkkämielisyys rupesi taas tulemaan tiheämmäksi ja käymään ankarammaksi. Sentähden ruwettiin kiireenkynttä laittamaan häitä; luultiin, näette, että kun häät kerran siwu menewät, niin Tiinan synkkämielisyys katoaa itsestensä, koskapa tuo tärkeä askel kenties huolestuttaa häntä. Sitäkin enemmän oli syytä siihen luuloon, kun ei Tiina sanonut kenellekään surunsa syytä, waikka kuinkakin hartaasti olisi koetettu sitä selwille saada.

Häät tuliwat. Prowasti itse wihki meidät omain lastensa kanssa pyhään awioliittoon ja wihkiminen käwi tawallista rataansa; Tiinakin oli niin tynni ja rauhallinen, ettei olisi luullut hänellä koskaan olleen surun hippua. Wihkimisen jälkeen jatkui ja eneni tuo tyyneys kuitenkin oikein pelottawassa määrässä, niin että se muutaman tunnin kuluttua oli täydellistä yhtämittaista synkkämielisyttä. Tämä waikutti sen, ettei ilo ilolle maistunut Marille ja minullekaan, waikka rakastimme sydämestämme toinen toistamme, tuntien samassa juhllalista tunnetta ja autuutta. Samasta syystä alakuloisuus waltasi koko hääwäenkin.

Sillä wälin oli aika kulunut lopulle Elokuuta. Kalle=ystäwäni heitti yliopiston luennot siihen, mutta hän aikoi kuitenkin mennä Helsinkiin, suorittaa siellä maanmittarin tutkinnon ja ruweta sitten maanmittariksi, saadakseen siten pikemmin palkallista työtä. Samalla ajalla sain minä konsistoriumilta määräyksen kirkkoherran apulaiseksi K—n pitäjääseen, joka on Pohjanmaan syrjäisimpiä seutuja ja jonne minun oli hetimiten muuttaminen. Tämä uutinen ei kowin ilahuttanut meitä eikä muita, sillä toiwomme oli yhteisesti ollut semmoinen, että minut määrättäisiin appeni apulaiseksi, niinkuin sitä oli koetettu esitellä; kuitenkin emme antaneet sen asian itseämme kowin waiwata, sillä olihan se

korkein esimiehiemme käsky, jota oli ehdottomasti noudattaminen. Kaikin puolin warustelimme siis itseämme muuttoa warten.

Kalle tuli lähtemään ennen kuin me. Lähdön edelliset päiwät oli Tiinan elämä myötäistä synkkää waiteliasuutta ja puhumattomuutta. Paikasta toiseen siirtyi ja kuljeskeli hän ja akkuna näkyi hänelle olewan lempipaikka. Sen kamanalle laskeusi hän kynnäpäillensä ja katseli siitä ulos tuntikausia paikalta hiewahtamatta; mitä hänen selkänsä takana tapahtui, siitä ei hän näkynyt piittaawan yhtään mitään.—'Sehän on waan ikävän tähden', arweltiin yleisesti. Kun Kalle ennen lähtöänsä otti jäähywäisiä, kääntyi hän—niinkuin luonnollistakin oli—ensiksi wastawihityn, nuoren waimonsa puoleen awatulla sylillä, sanoen hänelle: 'hywästi nyt rakkahani! Älä kowin murehdi, poissaoloni ei ole pitkällinen ja pian saamme taas sulkea toisemme syliimme.' Tiina oli silloinkin akkunan wesilaudalla rynkämöisillensä, katsoa tuijottamassa ulos. Kun hän tuon äänen kuuli, näytti hän säpsähtävän ja koneentapaisesti nousi hän ylös. Mutta hän ei rientänyt pois lähtewän nuoren miehensä awattuun syliin, otti waan sanaakaan sanomatta kiinni hänen toisesta kädestänsä, pujautti sitä ja laskeusi taas akkunan wesilaudalle rynkämöisillensä. Hänen silmissänsä ei näkynyt weden pisaraa, sywä huokaus kumahti waan hänen rinnastansa.

Kalle lähti, mutta Tiina jäi liikkumattomaksi wesilaudalle!

'Herra siunatkoon, miksi tuo lapsi on noin kummallinen?' huudahti silloin prowasti.

'Paras on, rakas isä, kun ette saa sen syytä koskaan tietää', sanoi Tiina isänsä äänestä ja sanoista hawahtuneena. Sitten kiepsahti hän ylös ja meni nopeasti wieraskamariin.

Se oli ainoa sana, mikä oli pitkään aikaan hänen suustaan kuultu; sitä oikein säikähdettiin, niin oudolta tuntui se ja siitä saatiin kuulla, että oli jotakin olemassa, joka hänen tuntoansa waiwasi, mutta mitä, sen ties taiwas.

Meidän lähtömme oli melkein samaan aikaan kuin Kallenkin. Kun me jättelimme Tiinaa hywästi, itki hän niin, että oli wedeksi sulaa; se oli ensimmäinen kerta, kun minä näin hänen itkewän. Hän tuli kujalle saakka meitä saattamaan ja siihen hän jäi meidän menoamme katsomaan. Katsoimme jälkeemme niin kauwan kuin woimme häntä nähdä ja aina hän waan seiso i siinä kaswot meihin päin käännettyinä.—

Wiikon päiwät matkustettuamme, saawuimme määräpaikkaamme. Siellä otettiin meidät ystävällisesti vastaan ja yliskamari annettiin meidän asuttawaksemme. Paikkakunta oli mitä alkuperäisimmällä kannalla, kaukana poissa kaikesta ihmisten keskusliikkeestä, jylhien korprien ja erämaiden takana. Ihmisetkin oliwat pitäjässä yksinkertaisia luonnon lapsia, mutta sangen rehellisiä ja hywiä he oliwat. Tähän nähden ei suinkaan siwistynyt seura-elämämme piiri ollut monilukuinen, sillä kirkkoherran perhekin oli waan kaksihenkinen, kun ei heillä ollut olemassa ainuttakaan lasta.

Mutta waikka olimmekin näin eroitettuina siwistyneestä maailmasta ja, niinkuin tuntui, kaikesta sen waikutuksesta, ikäänkuin luonnon wankeina, ei kuitenkaan tuntunut aika ikävältä ja pitkältä. Me rakastimme ja kunnioitimme toinen toistamme ja se täydensi kaikki elämän wailinaisuudet, joita ehkä monikin luuli paikkakunnassamme runsaastikin löytywän. Minä luulen, että meidän rakkautemme ja sydämellisyytemme oli niin wilpitöntä ja puhdasta laatua, ettei mikään jylhyys ja ikävä paikka olisi woinut saattaa meitä kärsimättömiksi elämäämme. Jos jolloinkin kaipasimme muiden ihmisien seuraa, oli sitä kylläksi isännässämme ja emännässämme, tuossa wanhusparissa, jota elämä oli niin paljon opettanut, että he nyt tyytywäisinä tässä syrjäisessä paikassa wiettiwät wiimeisiä päiwiänsä. Taikkapa otimme hupimme noista raittiista ja hywäsäwyisistä ihmisistä, joita ei vielä mikään ulkonainen kiilto ja prameus ollut wähääkään turmellut. Me emme kaiwanneet mitään, emmekä tunteneet minkään tarwettakaan, kalkki oli waan pelkkää onnellisuutta.

Olipa kuitenkin eräs seikka, joka wälistä sai meidät mieltiwäisemmiksi ja se oli tuo ikävä ja arweluttawa Tiinan salaperäinen surullisuus. Kun se waan johtui mieleemme, kiintyiwät kaikki aatteemme tuon yhden ja saman asian ympärille ja kaikki muut seikat saiwat jäädä sikseen. Hankaluutta ja asian selwille saamattomuutta edisti vielä paljon se seikka, kun kuukausia kului, ennenkun sai jollekin lähetetylle kirjeelleen wastauksen. Koetimme usein saada Marin kotitalosta tietoa Tiinan tilasta, mutta joka kerta tuli siihen yksi ja sama mutkaton lyhyt wastaus: 'Tiina on samanlainen'. Loppupäätös kaikista päättelemisistämme ja tiedustelemisistämme oli aina se, että hänen surumielisyytensä jäi meille pelkäksi arwoitukseksi.

\* \* \* \* \*

Kaksi vuotta oli kulunut siitä, kun muutimme tuohon syrjäiseen paikkaan. Paljon oli muutoksia tapahtunut. Minun korkeat arwolauseeni oliwat tuottaneet meille oman paikan ja meillä oli nyt oma, murheeton leipä. Me olimme nyt 'ihmisten ilmoissa', poissa tuolta luonnon jylhästä wankeudesta. Kaikki kirjewaihto käwi niinkuin muuallakin maailmassa, jonka nojalla saimme tietoja mistä waan halutti.



Tämä kaikki oli jo sangen hyvää, mutta suurin hyvä kuitenkin oli se, kun Marin rinnoilla lepäsi terwe, kaunis poika. Hän oli isänsä kaima, Hiskias, ja äitinsä hymyili esikoisellensa ja oli niin onnellinen.

Ystäväni, Kalle, oli suorittanut tutkintonsa; hän oli nyt maanmittari ja hänelläkin oli oma työpaikka. Puoli vuotta takaperin oli Tiina muuttanut hänen luoksensa. Kaikki oli nyt onnellista ja toivorikasta, sillä kälyni kohtalokin oli kallistunut parempaan päin. Se waan meitä kummastutti, kun heidän sisällisestä elämästään niin aniharwoin saimme tietoja, vaikka niitä waadittiinkin.

Joulu oli tulossa. Meillä, niinkuin muillakin, oli paljon puuhaa ja tointa sen vastaanotto=walmistuksista. Olimme päättäneet laittaa joulukuusen ja kärkeä naapurien lapset ympäristöltä leikkimään sen ympärille. Se laitettiin mitä muhkein ja waimoni piti sen koristuksista ja makeisista huolen. Hän ripusti siihen mitä moniwärisimpiä tekokukkia, joiden wäliin hän sijoitteli kynttilöitä ja monen moisia hedelmä= ja leiwosmakeisia.

Kun sitten aatto=ilta tuli ja kylän lapset sekä omat palkollisemme kokoontuivat kuusen ympärille, oliwat he hämmästyksestä ja ilosta tukehtua. Tämä oli waimostani erittäin miellyttävä kohtaus; hän otti itse johtaakseen tuota ällistynyttä lapsiliutoa ja pian oli ilo ylimmillään sekä kaikki ujous poissa. Siinä he sitten hyppeliwät, juoksiwat, leikkiwät ja tanssiwat rinkitanssia. Lopuksi jakoi waimoni heille kaikki makeiset.

Kun ilo oli loppunut ja lapset saatetut kotiinsa, istuimme kahden kahtostaan salissa. Tuo onnistunut joulukuusi ja sen ympärillä laatimamme ilo oli meidänkin sydämiimme luonut semmoista iloa ja waloa, että en luule koskaan ennen semmoista tunteneemme. Minun wahwa wakuutukseni on, että tunsimme onnemme puhtaimmassa ja korkeimmassa muodossa mikä koskaan on kuolewaiselle ilmestynyt. Me olimme kauwan waiti ja nautimme tuota ihanaa tunnetta.

'Sinä, rakkahani, olet minut tehnyt niin onnelliseksi, etten mitään maailmassa woi siihen werrata', Wirkahdin minä wiimein ja kiersin samassa käteni hänen kaulaansa.

'Niin, se on iloista kuulla, kallis Hiskiakseni, kun sinä olet tyytywäinen minuun. Kaikki riippuu sinun hywydestäsi ja rakkaudestasi, sillä jos en minä olisi onnellinen, niin et sinäkään woi olla ... enhän silloin woi olla sinulle mieliksi.—Sinun kanssasi uskaltaisin vaikka maailman ääriin', sanoi Mari ja hänkin kiersi hennot kätensä minun ympärilleni.

'Mutta tuskin olisimme tähän onneemme päässeet, jos et sinä olisi asiaa ensin aloittanut', sanoin minä.

'Mitä, kuinka ... minäkö aloittanut...?' sanoi hän ja minä tunsin kuinka hänen kätensä irtaantuiwat kaulastani.

'Niin, armahani.'

'Mitä puhut, Hiskias, kuinka sitä olisin tehnyt?'

'No kirjoittamalla minulle ensiksi.'

'Kirjoittamalla sinulle ensiksi! Kuinka, Hiskiani, leikilläsikään woit minusta semmoista sanoa, että minä olisin kirjoittanut ensiksi nuorelle miehelle?'

'Sinä, kultaseni, lasket nyt leikkiä. Minä luulen, että tuo onnemme luoja kirje on minulla wielä tallella ja minä woin tuoda sen sinun silmiesi eteen', sanoin minä ja lähdin sitä hakemaan.

Kaikki kirjewaihtomme aikuiset kirjeet oliwat minulla tarkassa tallessa ja hywässä järjestyksessä, jonka wuoksi löysin sen aiwan pian.—Kuinka lieneekin niin sattunut, ettei niitä ennen ollut tullut käsitleyksi, eikä päiwänwaloon saatetuksi.

Minä riensin, kirje kädessä, woittoriemulla saliin ja annoin sen waimoni käteen.

Tuskin oli hän siihen silmänsä luonut, kun hän päästi kipeän parahduksen ja kaatui pyörtyneenä lattialle.

'Herra Jumala! Mikä sinulle nyt tuli?' huudahdin minä ja riensin häntä auttamaan.

Minä kannoin hänet sohwalle ja koin häntä wirwoittaakseni tehdä minkä woin. Onneksi ei hän ollut kauwan tunnottomuuden tilassa, ennenkun hän rupesi silmiänsä aukomaan.

'Woi, Hiskias! me olemme surkeasti petetyt', oliwat hänen ensimmäiset sanansa, kun hän rupesi puhumaan.

'No, mitä Jumalan tähden tämä nyt on, mikä sinua waiwaa?' koin hätäyksissäni sanoa.

'Me olemme petetyt.'

'Petetyt! mitenkä petetyt?'

'Tuo kirje ei ole minun kirjoittamani?'

'No, kenen kirjoittama se sitte on? Onhan se selvästi sinun käsialaasi', sanoin minä wuorostani wähän hämmästyneenä.

'Se ei ole *selvästi* minun käsialaani, vaikka sitä on kyllä mestarillisesti koetettu jäljitellä; siitä pilkistelee esiin Kallen käsiala ja hän sen on kirjoittanut ... woi meitä, Hiskias', sanoi waimoni surullisesti.

Silmänräpäyksessä selweni minulle kaikki. Ensi kerran elämässäni käsitin nyt puhtaan naisellisen kainouden täydessä jaloudessaan. Sitä loukkaamatta ei waimoni olisikaan woinut tuota kirjettä kirjoittaa. Sen käsityksen nojalla oiwalsin myös, että Kalle oli todellakin sen kirjoittanut, saadakseen itsellensä ryöstetyksi ensimmäisen rakastettuni ja sysätäkseen minut pois tieltään. Ja kaikkeen tähän oli hän hywäkseen käyttänyt tuota muiden käsialan jäljittelemistaitoaan, jossa hän oli tullut niin mainioksi. Nyt älysin Kallen äkkinäisen synkistymisen ja kylmenemisen minuun ensimmäisellä käyntiretkellämme waimojemme kodissa, yliopistoon lähtemättömyytensä ja kirjoittamattomuutensa wiime aikoina sekä tuon waistomaisen luuloni, että hän salaisi jotakin.

Waikka Kallen työ tuntuikin mielestäni konnamaiselta, en kuitenkaan huolinut koko kepposesta yhtään mitään; sillä olinhan kaikin puolin onnellinen; sentähden antauduin mielelläni kohtaloni alaiseksi ja olin sangen tyytywäinen tilaani. Mutta pahin seikka oli se, miten sain rauhoitetuksi rakkaan waimoni, johon tuo onneton kirje oli tehnyt niin sywän vaikutuksen.

'Sinä et wastaa', ennätti waimoni sanoa, vaikka eiwät edelliset ajatukseni wiipyneet aiwoissani sekuntia enempää.

'Olkoon wain Kallen kirjoittama ... se on aiwan sama. Pääasia on waan se, että olemme, armaani, tawanneet toisemme', sanoin minä.

'Woi,—sanotko niin? Se ei ole sama, mitenkä me olemme toisemme tawanneet, sillä asialla on toinenkin puoli.—Sinä et olisi lähestynyt minua, ellet olisi saanut tuota kirjettä.'

'Waikkapa niinkin, mutta olemmehan kuitenkin onnelliset', sanoin minä wähän hämilläni.

'Onnellisuus ei saa tulla mitään kawalaa tietä, sillä semmoinen onnellisuus ei woi olla pysyväistä laatua.'

'Kukapa sen woipi meiltä ryöstää, sillä onhan omassa wallassamme säilyttää se, mitä kerran olemme saaneet. Sinä tiedät sen, että minä rakastan sydämestäni sinua ja minä tiedän olewani rakastettu. Siinähan meille on kylläksi, mitä me muuta kaipaisimme?—Älä nyt anna tuon asian häiritä mielesi rauhaa ja kaikki kääntyy taas hywäksi', sanoin minä ja kiersin käteni hänen ympärilleen.

Hän irroitti itsensä tylästi irti.

'Minä tiedän ja uskon, että sinä rakastat minua ja olet hywä minulle, ja niin minäkin luulen tehneeni, mutta asiassa on vielä muutakin.— Ehkä Tiinankin surumielisyys on samasta lähteestä kotoisin', sanoi hän sitten synkästi.

Minä en ollut koskaan tullut tuota ajatelleeksi. Se huomio wastasi tuntooni kuin ukkosen jyrähdys ja minä jäin aiwan neuwottomaksi ja sanattomaksi. Minä rupesin pyytelemään, että antaisimme tuon asian olla ja panisimme lewolle, koska ilta jo oli kulunut puoliyön ja aamulla oli aikaisin ylösnouseminen. Kylmän hywän=yön toiwotuksen tehtyänsä meni hän lapsikamariin ja minä menin makuuhuoneeseeni. Ajatukseni pyöriwät niin sekaisin, etten ollut saada unta silmiini, mutta wihdoin olin kuitenkin waipunut jonkunmoiseen unenhorrokseen. Kauwan en saanut tuota hajanaistakaan lepoa nauttia, sillä wirkawelwollisuus waati nousemaan ylös.

Heti noustuani menin lapsikamariin, sanomaan waimolleni hywää huomenta ja toiwottamaan hänelle iloista joulua. Mutta kuinka hämmästyinkään, kun huomasin, että hän oli ylhäällä ja täysissä waatteissa.

'Kuinka nyt on, kultaseni, oletko sinä nukkunut ensinkään?' kysyin minä.

'No mitäs sinä olet tehnyt?'

'En.'

'Walwonut ja ajatellut.'

Minä säikähdin noita lyhyviä ja melkein tylyjä wastauksia. Nyt vasta rupesin täydessä walossa käsittämään, mihin sywään kuuluun olimme syöksemäisillämme. Minä rukoilin kyynelsilmissä häntä, ettei hän tuon turhanpäiwäisen asian tähden katkeroitaisi mieltänsä ja turmelisi omaa ja minun onneani. Samassa pyytelin hartaasti, ettei hän suinkaan, Jumalan tähden, antaisi Tiinalle mitään tiedoksi tästä asiasta, vaikka kohtakin hänellä olisi sitä luuloa, että Tiinankin umpimielinen suru oli tuon onnettoman kirjeen synnyttämä. Kaikkiin noihin rukouksiini ja pyytelemisiini ei waimoni wastannut mitään, waali ja hoiteli waan mykkänä pikku Hiskiasta.

Minun piti lähteä kirkkoon, sillä kirkko oli jo walaistu ja soitot kiirehtiwät. Minä olin sommitellut saarnani siihen suuntaan, kuinka Jumala suuressa rakkaudessaan oli antanut syntyä oman rakkaan poikansa meille lunastajaksi, iloksi ja autuudeksi. Toisessa osassa oli aikomukseni selittää enkelein kiitosweisun taiwaallista juhlallisuutta rauhan ruhtinaan syntymisen johdosta ja siitä iloisesta sanomasta, minkä he paimenille ilmoittiwat. Se oli juhlallinen saarna, sen woin wakuuttaa, ja sitä laatiessani olin niin innostunut, että ehdottomasti tunsin, kuinka sywälle sieluuni painuiwat sanat: 'Kunnia olkoon Jumalan korkeudessa ja maassa rauha, ihmisille hywä tahto.'

Minä nousin saarnatuoliin, mutta ajatukseni oliwat niin sikin sokin, etten muistanut ensinkään mistä piti puhumani ja aineetkin oliwat kadonneet muististani. Minä yrittelin sitä ja tätä, päästäkseni alkuun, mutta en woinut saada mitään kokoon, sillä sydämessäni aina waan soi: 'me olemme petetyt—sinä et olisi lähestynyt minua, ellet olisi saanut tuota kirjettä—onnellisuus ei saa tulla mitään kawalaa tietä, sillä semmoinen ei woi olla pysyväistä laatua—ehkä Tiinankin surumielisyys on samasta lähteestä kotoisin—walwonut ja ajatellut'... Wiimein koin hädissäni jotakin soperoida, mutta sen jokainen arwaa, ettei se kelvollista ollut.

Tästä hetkestä alkoi onnemme aurinko laskeutua. Waimoni tuli niin totiseksi, synkäksi ja yksinäiseksi, että minua oikein peloitti. Ei yhtään ystävällistä sanaa, ei yhtään lempeätä silmänluontia, ei yhtään suosiollista hymyilyä; hän oli kerrassaan niinkuin joku weistokuwa. Jos hän sattui milloin puheisille muiden tahi minun kanssani, wastasi tahi kysyi hän waan niin lyhyesti kuin woi ja siihen ei tullut sen enempää.

Eräänä kertana otin minä taas asian puheeksi, sillä minä tahdoin vaikka mistä hinnasta saada tukalan elämämme parannetuksi.

'Miksi sinä, rakas Mari, olet noin kummallinen? Tuntuu siltä kuin sinä pitäisit koko jutun minun rikoksenani ja minä saan sentähden kärsiä hirmuisesti', alottelin minä.

'Tiedänhän minä, ettei se ole sinun wikasi, Hiskias; syytön olet sinä ja sinä olet rehellinen mies, semmoisena kunnioitan minä sinua aina. Mutta sinä olet petettyinä lähestynyt minua ja se ei ole minulle saman tekewä, sillä silloin se ei ole Jumalan sallimuksesta tapahtunut.— Muuksi en minä woi tuota juttua ottaa ja siihen en woi mitään', sanoi hän kolkosti ja siihen asia taas jäi.

Se oli pisin puhe, mitä hän oli pitkään aikaan puhunut.

Semmoisenaan kului taas joku aika.

Eräänä kertana astuskeli hän wakawana kuin haamu minun luokseni. Hän oli nyt entistä kalpeampi ja kädessään piti hän erästä kirjettä. Luokseni päästyään ojensi hän sanaakaan lausumatta kirjeen minulle ja kääntyi takaisin hitaisilla askelilla. Kun hän oli poistunut, silmäsin minä kirjeeseen.—Se oli Tiinalta. Sen huomattuani wawahdin minä, mutta aloin sitä kuitenkin lukea; se kuului näin:

'Rakas sisareni, Mari!

Kirjeestäsi näin minä, että sinäkin olet saanut tietooi tuon kamalan ja murhaawan petoksen. Minä sen olen tiennyt jo siitä saakka, kuin Hiskias tuli wiimeiseltä yliopistoreteltänsä meille, ja se tieto oli surman isku nuorelle sydämelleni. Liassa uteliaisuudessani satuin minä silmäilemään niitä kirjeitä, mitkä Hiskias oli mukansa tuonut ja wiattomassa waromattomuudessaan heittänyt talteen panematta. Silloin huomasin heti, ettei tuo sinun ensimmäinen kirjeesi ollutkaan sinun kirjoittamasi, waan hänen. Maailma musteni silmissäni ja oitis käsitin minä kaikessa kauheudessaan, kuinka törkeän petoksen esineiksi me wiattomuudessamme olimme joutuneet. Sen kyllä tunnen, että tein kowasti wäärin, kun luin noita kirjeitä, mutta minulla oli ennakolta asiasta jonkunmoinen waistomainen aawistus ja se minut wiettelä. Nyt woin sinulle ilmaista, etten ole miestäni alusta alkainkaan rakastanut, waan kaikki tuli luullun sallimuksen pakosta. Mutta sitten kuin tulin käsittämään asian kaikessa walossaan tahi—pimeydessään, jouduin minä petoksen woimattomaksi uhriksi ja siinä syy minun äkinäiseen mielenmuutokseeni, jota niin paljon on ihmetelty.—Anna anteeksi, rakas sisareni, mutta asian näin pitkälle mentyä tunnustan nyt sinulle, että rakkauteni esine oli juuri sinun Hiskiaksesi ja uskoni on wielä nytkin se, että olisimme toisemme käsittäneet, jos ei käärme olisi kawalaa leikkiänsä ruwennut wälissämme lyömään. Woi minua, mutta hänessä luulin minä löytäneeni elämäni kumppanin,

sillä hänessä luulin tawanneeni jotakin jaloa, puhdasta ja wilpitöntä.—Tätä en olisi koskaan kenellekään ilmoittanut, sillä aikomukseni on ollut wiedä salaisuuteni kanssani hautaan, mutta kun sinäkin sen tiedät, on minulle nyt kaikki yhtä.—En ole yrittänytkään häneltä tätä salaamaan, koska siihen olen peräti woimaton ja minä en woi koskaan hänelle anteeksi antaa sitä hirweää rikosta, kun hän on sekoittanut sen järjestyksen, jonka Luoja on itsekullekin määrännyt. Woi, rakas sisareni! Liian halpana kauppatawarana he pitävät naisen sydämen, kun he uskaltawat sen kanssa harjoittaa pelkkää kawaluutta, ja kuitenkin loi Luoja naisen ihmiseksi niinkuin miehenkin. Minun wahwa uskoni on, että wääryys kostaa aina itsensä ja niinpä näyttää käywän meilläkin, sillä elämämme on waan pelkkää narrinpeliä ja tämä on murhaawaa. Tämä ei olekaan minulle enää minkään arwoinen ja minä kuolisin niin mielelläni, sillä loppuisihan silloin nämä katkerat tunteet. Minkäpä tähden minä eläisinkään, sillä kaiken muun lisäksi hän on ruwennut—juomaan ja siten täydentänyt rikostensa sarjan. Eikö tämä kaikki ole hirweätä ja yhtäkaikki waaditaan naiselta, että hän on welwollinen nurkumatta kaiken tämän kärsimään ja kantamaan, mutta ettei niin ole, sen kyllä tulewat tapaukset osoittawat.—Tällä en suinkaan tarkoita, että sinun elämäsi pitäisi olla niinkuin minun, olen awannut sydämeni sinulle ainoalle, joka minua ymmärrät. Elä sinä onnellisempana kuin onneton sisaresi, joka on elämänsä yhdistänyt suurimman konnan kanssa, mitä koskaan on maailmassa ollut. Sinun kumppanisi on puhdassydäminen ja hän ansaitsee kaiken rakkautesi ja kunnioituksesi. Eläkää onnellisina! Sitä toiwoo sortunut sisaresi—Tiina.'

Kowa hämmästys käsitti minut kirjeen luettuani, sillä nyt minä ymmärsin ja käsitin kaikki täydessä walossaan. Ei ollut enään mitään mahdollisuutta, mitään toiwoa, että perheellinen elämämme palaantuisi wielä entiseen lämpymään sydämellisyyteen. Kolkko, kylmä ja kuollut tulewaisuus oli edessä ja se kowin kauhistutti minua. Eipä siinä wielä kyllä, mutta Kalle ja Tiina oliwat myös samassa kadotuksessa ja tähän sydänten haaksirikkoon oli syynä tuo melkein wiattomalta näyttävä, katala kirje, jonka kawaluuden minäkin nyt wasta oikein oiwalsin.

Kaiken kauhistukseni seasta en woinut olla huomaamatta ja ihmettelemättä sitä teräwämielistä älykkäisyyttä, millä sisarukset oliwat sydäntensä surmaksi urkkineet salaisuuden kaikkine haaroineen tietoonsa sumuisesta hämärästä ja wieläpä osanneet siitä tehdä niin oikean johtopäätöksen, ja kaikesta tästä ei kuitenkaan minulla ollut pienintäkään aawistusta.—Woi kuinka waarallista on laskea leikkiä wiattoman ja puhtaan naissydämen kanssa, sillä ei ole yhdentekewä millä tawalla hänet omakseen saa ja mitä tietä hänelle mies tulee.

Minä luin ja tutkin useampaan kertaan tuota surullista kirjettä. Olin niin ajatuksiini waipunut, etten huomannut toista kättäni, eikä kukaan minua häirinnyt. Silloin aukeni owi ja waimoni astui huoneeseen. Warmaankin huomasi hän, että olin kowassa mielen hämmennyksessä, sillä hän ei lausunut luotuista sanaa, loi waan minuun tutkiwan ja woitollisen katseen ja poistui nopeasti. Tuo katse selitti kuitenkin niin paljon, sillä se oli ikäänkuin hän olisi sanonut: 'wieläkö koetat totuutta peitellä tyhjillä tekosyillä?'

Herra ties kuinka kauan olisinkaan siinä istunut, miettimässä elämän kuohuwia pyörteitä, jos ei waimoni taasen olisi tullut huoneeseen; hän istui nyt ja näytti tahtowan jotain puhua.

'Olethan sinä, kultaseni, Tiinalle ilmoittanut tuon kirjejutun, vaikka minä niin hartaasti pyysin, ettet sitä tekisi', sanoin minä.

'Enhän minä ole mennyt mihinkään lupaukseen siitä asiasta.'

'Totta kyllä, mutta woipihan toisen pyynnön täyttää, waikkei mene erinomaisiin sitoumuksiinkaan', koin minä puolihädissäni sanoa.

'Mitä hywää sen salaamisesta olisi ollut?'

'Olisihan kahtapuolta monta ikäwää juttua jäänyt tietämättä.'

'Se ei olisi auttanut mitään, sillä minä tiesin kuitenkin kaikki; sitä paitsi teeskennelty luulotteleminen on kaikista waarallisin', sanoi hän kolkosti.

'No, mutta saatammehan unhottaa nuot kaikki ja ruweta elämään entistä onnellista elämää', koin minä sanoa.

'Entistä onnellista elämää! Woi, Hiskias, sinä et tunne wielä naisen sydäntä. Jolla sydän on kerran karrelle palanut, häneltä ei woi waatia onnellista elämää. Me kumpikin olemme wäärässä asemassa, samoin he. Me onnettomat olemme joutuneet kawalan ja ilkeän sydämen woimattomaksi uhriksi ja sitä ei woi kukaan auttaa. Minä tiedän ja ymmärrän ehkä enemmän kuin sinä luuletkaan: Tiina rakasti sinua ensi näkemästään ja sinä—häntä, etkä ensinkään minua, wai kuinka?'

Wiimeistä päätelmää tehdessään katsoi hän minua kiinteästi, tutkiwasti ja kysywästi silmiin. Tuntui siltä kuin olisin pahantekijänä seisonut semmoisen tuomarin edessä, joka näki sieluni sisimpiin

salaisuuksiinkin.

'Sinä et vastaa', sanoi hän käskewästi ja tuomitsevaisesti.

'En woi kieltää, ettei asia niin ollut alkujaan, mutta olihan se waan satunnainen ensilempi, joka aikoja sitten on mennyt ohitse ja unohtunut', selitin minä.

'Wai satunnainen ja unohtunut!—Sanotko niin, Hiskias? Onko se satunnaista, minkä Jumala on yhteen sowittanut? Ja woipiko sen unhottaa, waikka ihminen on teidät eroittanut? Minun onneton sisareni tuntuu asian muistawan aiwan hywästi ja samoin luulen sinunkin laitasi olewan; olisikin ihan luonnotonta, jos ei niin olisi.'

Wiimeisiä sanoja lausuessaan nousi hän istualtaan, loi minuun surullisen katseen ja meni pois.

Jonkun aikaa tuommoista surullista ja kuolettawaa elämää elettyämme, saimme surullisen tiedon, että Tiina oli—kuollut.

'Woi rakas sisareni! Kuinka nuorena jouduit sinä kawaluuden ja itsekkäisyyden wiattomaksi uhriksi!' huudahti waimoni ja hän pillahti katkeraan ja hillitsemättömään itkuun.

Yritin häntä lohduttamaan, turhaan, sillä oliwathan hänen sydämensä haawat ennestäänkin sywät ja nyt ne oliwat saaneet uuden ankaran iskun, joka waan täydensi ja wahwisti niitä. Hän itki melkein wuorokauden ummelleen ja kun hän sitte wihdoinkin lakkasi, oli hän tawallista synkempi ja alakuloisempi.

Wälisti huomasin minä selwästi, että hän sääli minun tilaani. Niinä aikoina koetti hän olla minulle mieliksi ja karttoi jokaista sanaa, mikä olisi woinut saattaa minut murheelliseksi; menneitten aikojen muistoja ei hän silloin kertaakaan maininnut. Kuitenkaan ei se onnistunut, sillä se oli ulkonaista pakkoa, oli ulkokullattua teeskentelyä ja pysyi semmoisena; sydän pysyi waan kylmänä.

Eräänä iltana kuulin minä lapsikamarista iloista ääntä. Sydämeni lensi kylmäksi, niin kowan vaikutuksen teki se minuun, sillä enhän ollut semmoista kuollut moneen Herran aikaan. Samassa huomasin minä, että ääni oli niin tutunomaista; se olikin waimoni, joka siellä leperteli pikku Hiskiakselle. Sydämeni sykähti nyt ilosta ja minä menin owen taa kuuntelemaan. Siellä hän lellitteli lasta ja hywäilyllä ja hywäilylanoilla ei ollut rajoja. Hän antoi tunteittensa wapaasti wuotaa ja minun täytyi ihmetellä sitä lempeyden ja rakkauden rikkautta, sitä äänen ja sanain moninaista sointua, joita hän uhrasi lapselleen.

Kyyneleet nousiwat silmiini, sillä jonkunmoinen aawistus käwi sieluni läwitse, että elämämme synkkyys olisi nyt lopussa.

Minä astuin kamariin. Ensinnä näytti siltä, että hän ikäänkuin olisi säpsähtänyt minun tulostani, mutta pian hän selkeni.

'Istu, Hiskias—sinä olet niin hywä minulle. Minä olen syyttä tarpeetta saattanut sinulle monta raskasta hetkeä ... mutta etpä usko kuinka hywä minun on nyt olla ... niin, niin hywä, että...', sanoi hän ilosta loistawin kaswain.

'Ei mikään maailmassa ole minulle kalliimpi ja mieluisempi asia, rakas Mari, kuin se, että sinun on hywä olla', koin minä hämilläni änkyttää, sillä minä en tiennyt mitä ajatella niin äkkinäisestä mielen muutoksesta.

'Tiedänhän minä sen ... sinä olet niin hywä ja minun on nyt niin hywä ... mutta sallithan minun nyt olla kahden lapsen kanssa ... sallithan, minä tiedän, että sallit', hopitti hän iloissaan.

'Sallin, sallin, hywää yötä waan!' sanoin minä ja lähdin pois, sillä nyt oli maata panon aika.

Woi kuinka keweältä tuntui nyt sydämeni, olipa niinkuin kauhea taakka olisi siitä pois wieritetty. 'Nythän on waimoni elpynyt ja tullut iloiseksi, niin, jopa iloisemmaksikin kuin on koskaan ennen ollut. Warmaankin paranee meidän sumea ja rasittawa elämämme entiselleen. Me alotamme uutta elämää ja unhotamme ikäwät, menneet seikat selkämme taa', ajattelin minä maata pantuani; ja todellakin tuntui mielestäni siltä, kuin kaikki tapahtunut wastoinkäymisemme olisi ollut waan paha uni.

Aamulla ylösnoustuani menin terwehtimään heitä. Kuinka hämmästyinkään, kun minä huomasin waimoni olewan kowin kipeänä.

'Herra siunatkoon! No mikä sinua waiwaa, Mari?' sanoin minä hämmästyksissäni.

'Minä woin kowin pahoin ja päätäni särkee kipeästi; hoitakaa lasta, minä en woi', sanoi hän.

Minä hyppäsin heti apua hakemaan; lapsi otettiin pois, ja itse sairasta hoidettiin ja waalittiin kuten parhain taidettiin. Illalla nähtiin taudin helpottawan ja minä kiittelin Jumalaa hänen parantumisestaan.

Mitä nyt seurasi? Ei mitään muuta, kuin että elämämme käwi entistä synkemmäksi, entistä kolkommaksi, entistä kylmemmäksi; semmoista se äkkinäinen iloisuus waan aikaan sai, eikä elämän parannuksesta jäänyt mitään toiwoakaan.—minun surullani ei ollut mitään rajoja.

Ajan=oloon rupesi waimoni iloiset hetket tihenemään tihenemistään, mutta yhä synkempi synkkyys seurasi niitä ja hän päiwitteli wäliajat pahoinwointiaan. Minä koetin kaikin tawoin saada selwille tuon kummallisen elämän muutoksen syytä, mutta ei, salaisuutena se waan pysyi.

Eräänä kertana satuin minä tuommoisena iloisena aikana astumaan waimoni kamariin. Samassa tuokiossa hawaitsin, että hän hätäisesti kätki jotain. Silmänräpäyksessä olin minä käsittäwinäni asian oikean laidan.

'Rakas Mari! Ethän toki Jumalan tähden ole ruwennut...'

'Minä olen ... olen, olen, olen, ... näitkö sinä, Hiskias, sen...? Älä ole minulle paha ... ethän ole? Onhan minun nytkin hywä olla ja sinä sanot olewan sen mieliksesi. Ethän onnettomalta waimoltasi woi kieltää wähäisiä ilon hetkiä...? Olethan minulle aina niin hywä että ... että ... mutta eihän se ollut mitään, ei, ei mitään, enkä minä kätkenyt mitään ... woi Hiskias...'

Niinkuin näytti, höpisi hän tuommoisia kauhean hämmästyksensä tähden, mutta hänen kielensä sammalsi ja hän kaatui tunnottomana wuoteelle. Minä kostutin hänen päätänsä kylmällä wedellä ja etikalla, ja toimitin hänet oikein maata; hetken päätä rupesi hän säännöllisesti hengittämään ja nukkui.

Nyt oli minulla hywä tilaisuus tarkastella, mikä se oli jonka hän minun tullessani niin ketterästi pisti piiloon. Waikka waistomaisesti käsitinkin asian, hämmästyin kuitenkin suuresti, kun piilosta löysin puolilleen juodun—wiinipullon. Jumalani! Warmaa siis oli, että hän oli ruwennut—juomaan.

Seuraawana aamuna, kun hän wielä oli puoli=sairaana eilisestä juopumuksestaan, menin hänen kamariinsa. Olin päättänyt pitää aika nuhdesaarnan, sillä nyt luulin siemenen lankeawan hywään maahan. Sinne tultuani hawaitsin kuitenkin, että hän oli jo ennakoilta warustanut itsensä kaikkea vastaan=ottamaan; hän oli synkännäköinen ja loi minuun, huoneeseen tultuani, tutkiwan silmäyksen.

'Sinä, rakas Mari, olet alentunut ja langennut niin suureen siweelliseen rikokseen, ettet siitä woi wastata Jumalan eikä ihmisten edessä', aloittelin minä.

'Wai niin, wai olen langennut suureen rikokseen ja kuitenkin owat tuhannet ennen minua tehneet samoin, mutta heitä ei ole sanottu langenneiksi ja tämä on, niin ehkä sentähden, kun he owat olleet—miehiä', sanoi hän puolituimasti.

'Sinä et siis kiellä sitä, että olet ruwennut juomaan?'

'En. Kuinka sitä kieltäisin, kun se on kumminkin tosi asia.'

'Kyllä tämä on liian kauheaa; se wielä puuttui.'

'Minä myönnän, ettei se ole oikein, mutta samassa pyydän saada muistuttaa etteiwät kaikki muutkaan asiani ole oikein. Tämän tähden on minulle kaikki yhdentekewä, olipa se sitten hywästi tahi huonosti, kun waan saan hetkeksikään liewitystä polttawalle sydämelleni. Minä olen jo kauwan turwannut tuohon wäärään apulähteeseen, waikket sinä ole sitä ennen huomannut, mutta kun se on kerran julki tullut, niin tulkoon kaikkineen, sillä minä en tahdo olla kawala petturi. Niinkuin jo mainitsin, tiedän itsekin, että se on wäärin, mutta parempaa keinoa en ole löytänyt. Minä ymmärrän sinut: sinä tahtoisit, että minä jättäisin wäkewät juomat pois ja rupeaisin elämään siweellisempää elämää. Itsekin olen sitä miettinyt, mutta minun täytyy sinulle sanoa, etten woi sitä tehdä, sillä ne hetket, jolloin woin suruni unhottaa, owat minulle sanomattoman onnelliset', selitti hän katkeran awonaisesti.

'Mutta waikka et huolisikaan mitään minun surustani ja sydämeni särkymisestä, pyydän minä kuitenkin sinun muistamaan lastasi', muistutin minä.

'Sinä tiedät sen, että minä kunnioitan sinua ja rakastan lastani ja ethän minulta woi muuta waatiakaan, kun kerran asiat owat niinkuin owat. Nämät asiat owat minulle ihan selwät, mutta oma sisällinen tilani ei ole oikein selwä, ja sentähden löytyy siinä tämmöisiä poikkeuksia; minä luulen ettei sitä woi kukaan toiseksi muuttaa', arweli hän lujasti ja arastelemattoman päättävästi.

Minä tunsin selwästi häwinneeni ja että kylwetty siemen oli langennut tien=oheen. Sortuneena lähdin minä huoneesta pois ja koetin yksinäisyydessä mieltiä oweloa elämäämme. Minä en löytänyt mitään täytettä, sen ammottawan aukon täyttämiseksi minkä olosuhteet oliwat aikojen kuluessa wälillemme

rewäisseet ja tämä kauhistutti minua. Olin luuloitellut, että tämän julkitulleen rikoksen turwissa saisin järkäyttää hänen sydäntänsä ja saattaa elämän entiselleen, mutta nyt oli minulla tiedossa, että kaikki tuo oli todellakin luuloiteltua unennäköä; tuntui siltä, ettei onnettomuudella ole mitään rajoja, sillä yhä ilmestyi niitä waan uusia toisissa muodoissa.

Minä surin kowin tilaamme ja koetin salata hänen heikkouttaan niin paljon kuin waan woin. Kauwan aikaa onnistuikin se ja semmoisina hetkinä sanoivat ihmiset rouwan olewan sairaana.

Nyt luulin olewani onnettomuuteni korkeimmalla kukkulalla. Pian kuitenkin huomasin, ettei se ollut vielä viimeinen naula, joka oli lyöty runneltuun sydämeeni, sillä pikku Hiskias, ainoa lapsemme, tuli kowin sairaaksi. Yötä päiwää istuin minä lapseni kehdon wieressä, koettaen hoitaa ja lääkitä häntä parhaan taitoni mukaan. Usein oli waimonikin minulla kumppanina, mutta hän oli umpimielinen, eikä puhunut juuri monta sanaa, vaikka minä tein monta yritystä saadakseni häntä elpymään. Minä näin selwästi, että lapsen kohtalo koski häneen kowasti, sillä usein huomasin hänen silmissään kimaltelewan kyyneleitä ja hartiainsa jyttisewän, vaikka hän muutoin olikin mykkä kuin kiwi. Kuitenkin huomasin minä että hän oli usealla käyntikerrallaan— juowuksissa. Minä rukoilin usein Jumalaa, ettei hän ottaisi pois ainoaa iloani ja toiwoani, mutta hän katsoi hywäksi korjata lapsen pois, ja nyt tunsin itseni niin hyljättyksi ja onnettomaksi. En tiedä suriko waimoni wai oli surematta lapsemme kuolemaa, sillä entistä jäykempi, umpimielisempi ja wähäpuheisempi hän waan oli; tämä lisäsi ennestäänkin raskasta taakkaani.

Lapsen kuoleman jälkeen paheni waan tuo kamala asia. Minä rukoilin, pyysin ja waroitin häntä, ettei hän, Jumalan tähden, panisi alttiiksi omaansa ja siinä samassa minun kunniaani, mutta hän waan sanoi, ettei hänellä ole enään mitään kunniaa ja ettei hänellä niinmuodoin ole mitään säilytettävää.—Pian tulikin asia julkiseksi; pitäjällä ruwettiin puhumaan, että papin rouwa—juopi.

Olisi luullut, että minun wuoroni nyt oli kuolla, mutta niin ei käynyt ja nytkin ihmettelen, että vielä elän. Minä koettelin kaikkeni panna liikkeelle, ettei hän olisi saanut mitään wäkewiä, mutta ei se mitään auttanut. Minä en tuottanut mitään semmoisia kotiin, enkä antanut muiden tuoda, mutta yhtäkaikki oli hän julkisesti myötäensä juowuksissa. Minä ihmettelin suuresti, mistä hän sai tuota turmelewaa nestettä ja koetin pitää mitä tarkinta poliisiwirkkaa, tarkastellen joka kulkijan ja nuuskien kaikki paikat, mutta kaikki turhaan, sillä ei se mitään auttanut. Wihdoin huomasin, että hän usein kulki ulkona, silloin kun hän alkoi tulla humalaan. Menin siis pihalle tarkastelemaan ja löysinkin pulloja useammasta kuin yhdestä paikasta. Kätköjä oli tehty huoneitten alle ja kiwijalan koloihin; hänellä oli siis kätyreitä mitkä salaa pisteliwät niitä ennen sowittuihin paikkoihin. Tuon hawainnon tehtyäni rupesin tarkasti silmällä pitämään epäluulon=alaisia ihmisiä. Usein sainkin heitä kiinni ja harmikseni huomasin silloin, että heissä oli semmoisiakin, joilta wähemmän olisi luullut semmoista käytöstä. Ensimmältä näyttikin siltä kuin siitä olisi riittäwä apu; mutta pian tuli asia entiselleen, sillä kowin monenlaiset owat keinot ja piilot.

Tämmöistä epätoiwon tilaa kesti kauwan. En yrittänyt enää mitään tekemään asian auttamiseksi—en woinut, sillä olinhan nyt epätoiwon kauheassa tilassa. Olinhan niin monta kertaa pyytännyt ja rukoillut kyynelsilmissä, Jumalan ja ihmisten nimessä; olinhan kärsinyt ja toiwonut niin kauwan, ja koettanut liikuttaa hänen omaatuntoansa, mutta mitä tämä kaikki oli auttanut? Oliko kumma, jos toinen päiwä oli toistaan surullisempi, toinen wiikko toistaan kylmempi ja toinen wuosi toistaan ikäwämpi ja kuluttawampi?

Wuosi wuodelta heikkoni nähtävästi waimoni terweys, mutta wäkwien nauttimista ei hän waan heittänyt. Wihdoin kääntyi hän tautiwuoteelle. Minä estin nyt häneltä kaikki wäkwät juomat, sillä nyt woin sen tehdä. Mutta hän rukoili niin hartaasti saadaksen niitä, että olisi luullut kiwenkin sulawan. Minun täytyi myöntyä ja wälisti antaa edes wähän. Hän kiitteli ja kasteli silloin yhtä hartaasti kuin pyytänytkin oli, ja hän oikein wapisi, mieliteon tähden; nähdessään wäkewiä; näytti siltä kuin hän olisi Wirkistynyt niitä saadessaan.

Eräänä kertana aioin minä kutsua lääkärin hänen luokseen.

'Älä, hywä Hiskias, lisää suotta waiwojasi. Lääkäri ei woi auttaa minua, sillä minun aikani ei ole pitkäallinen', sanoi hän.

Kuitenkin toimitin minä noutamaan lääkärin.

Kun hän oli tutkinut sairaan tilaa, ilmoitti hän, ettei ole enään mitään toiwon sijaa, sillä hermosto ja tärkeimmät elimet owat pilalle turmeltuneet. Vielä arweli hän, että wäkwäin ehdoton kieltäminen olisi hänelle suoraksi kuolemaksi, kun hän on niihin niin kowin tottunut.

Suureksi ihmeekseni lakkasi hän kuitenkin nyt itse tahtomasta wäkewiä.

'Tahtoisitko nyt lääkiä?' esittelin minä eräänä kertana säälitellessäni häntä.

'En. Minä en enään koskaan tahdo mitään wäkewiä', sanoi hän, raskaasti hengittää huohottaen.

Minä säpsähdin.

'Sinä, Hiskias, olet paljon saanut kärsiä minun tähteni', jatkoi hän.

'Minä woin ne unhottaa kaikki', koin hänelle sanoa.

'Mutta se ei ole sinun wikasi, eikä minunkaan, sillä meidät hirweästi petettiin; minun sydämeni särkyi ja minä en *woinut* toisin ja paremmasti elää', jatkoi hän yhä.

'Niinhän se on, minä ymmärrän kaikki, rakkahani', myönsin minä.

'Woitko antaa anteeksi rikokselliselle, wiheliäiselle waimollesi, joka syyttä, tarpeetta on sinulle tuottanut niin monta surua, tuskaa, murhetta ja sydämen kipua? Petoksen ilmi tultua en ole woinut sinua rakastaa sillä rakkaudella, jolla sinä olet minua rakastanut ja jolla minäkin ensin sinua rakastin. Voitko nämä kaikki minulle anteeksi antaa?—Minä rukoilen sinua, Hiskias', pyyteli hän wärisewin äänin.

Minun mieleni murtui kyyneliin asti, sillä kauwan oli siitä aikaa kulunut, jolloin olin hänen niin sydämellisiä ja lämpymiä sanoja kuullut lausuwan. Minä kallistuin hänen ylitsensä, kiersin käteni hänen kuumuudesta hohtawan ruumiinsa ympäri, ja sanoin itkusta tukehtuneella äänellä. 'Jumala tietää, että minä olen jo kaikki sinulle anteeksi antanut'.

'Minä tiedän, että sinulla on jalo ja wilpitön sydän, ja uskon wahwasti mitä sanonut olet; toiwoni on myös, että Jumalakin on minulle anteeksi antanut', sanoi hän sitten ja kyneleet wieriwät hänen kalpeita kaswojansa myöten.

Siinä sitten itkimme molemmin ja sydän tunsi sanomatonta iloa ja lohduitusta; se oli elämäni ihanimpia hetkiä, sillä se oli katumuksen ja anteeksi antamisen hetki.

Seuraawana päiwänä olin wirkahuoneessani jotakin toimittamassa. Silloin tultiin minua kiireesti käskemään sairaan kamariin, johon minä riensin niin joutuin kuin kerkesin. Heti ensi silmäyksellä huomasin minä, ettei loppu ollut kaukana. Hänen hengityksensä oli harwennut, ja hän tirkisteli kummallisesti kiiluwilla silmillänsä oween päin. Kun hän huomasi minut, ojensi hän kuihtuneen kätensä minua kohden. Minä riensin hänen luokseen ja otin tarjotun käden omaani. Hän ummisti silmänsä ja kuiskasi tuskin kuultawasti hengellänsä: 'Hiskias...' Rinta korahteli muutaman kerran, käsi herwahti, ja hän ei ollut enään eläwien joukossa.

Minä seisoin hänen wuoteensa wieressä niinkuin kiwettynyt. En woinut itkeä, sillä sydän oli kowin täysi. Kylmänä, kankeana makasi nyt edessäni hän, jota olin niin werrattomasti rakastanut ja jonka kanssa eläessäni oli ollut semmoistakin aikaa, jolloin tunsin itseni sanomattoman onnelliseksi. Koko menneen elämäni kirjawa kirja aukeni selwässä järjestyksessä eteeni siinä seisoessani. Oikullinen sattumus oli hänet minulle lahjoittanut, mutta sama sattumus weikin hänet minulta. Eipä siinä wielä kyllä, sillä paljon, paljon oli tuo sattumus aikaan saanut. Se oli Tuonen tuwille wienyt kaksi puhtainta sydäntä ja saattanut minulle sanomatonta tuskaa ja murhetta. Kolmattakin uhriaan se wielä pehmitteli, sillä Kalle, joka saman sattumuksen johdosta oli ruwennut juomaan, joi nyt niin ankarasti, ettei sitä woinut kauwan kestää. Wielä etemmäksi ulottuiwat sen juuret, sillä päälliseksi jäi kumpikin parikunta lapsettomaksi, ja niin tapahtui lahoaminen siinä, missä kaswamisen olisi pitänyt tapahtua.—Suurena lohduksena noita katkeroita muistelmia ajatellessani oli kuitenkin se toiwu, että waimoni kuoli onnellisen kuoleman.

Melkein heti sen jälkeen kuoliwat molemmat wanhempani ja Kallekin. Tuon häwityksen keskellä seisoin nyt yksinäni, niinkuin kärwentynyt honka palaneella salolla; en ollut wielä wiittäkymmentäni täyttännyt ja kuitenkin oliwat hiukseni yhtä walkeat kuin nytkin. Wanhempieni kuoleman jälkeen joutui renki=Pekka hunnikolle. Hän oli uskollisesti palwellut heitä, mutta nyt oli hän kykenemätön ja turwaton wanha mies. Minä en woinut häntä nähdä ajelulla ja kaikkien hyljäämänä, waan otin hänet luokseni; samaan aikaan otin myös ottotyttären; nämät kaksi oliwat nyt ainoat seurakumppanini. Pekka lauleli wälästi wieläkin entisiä laulujansa ja sai säännöllisesti joulukartuusinsa; silloin hän tawallisesti sanoi kuten ennenkin 'eihän sitä niin paljoa...' Eräänä wuotena tuli hänkin sairaaksi. Kun waan sain aikaa, istuin minä hänen wuoteensa wieressä. Hän houraili usein ja hänen ajatustapansa sisällyksenä oli hänen entiset harwat lauseensa. 'Joulukartuusi ... noin iso ... eihän sitä niin paljoa ... puh—eihän se kun houriota ...—mitäpä minä enään maailmasta...' sanoi hän eräänä kertana hänen wuoteensa luona istuessani. Ne oliwat hänen wiimeiset tuumansa, sillä kohta sen jälkeen jätti hän tämän maailman ja samassa minutkin. Ainoana hupinani on nyt ottotyttäreni, jota rakastan niinkuin omaa lastani ja hän hoitaa ja kunnioittaa minua niinkuin omaa isäänsä.—Ja nyt olen entistä elämäni kertoessani ehtinyt nykyaikaan asti, mutta mitä eteenpäin tapahtuu, sen Jumala yksin tietää."



Ukon pää rupesi sywempään nokahtelemaan ja wiimeisiä sanoja sanoessa wärähteli hänen äänensä. Minä astelin hänen luoksensa, otin hänen kädestään kiinni ja sanoin: "paljon olette te kokenut, paljon kärsinyt". Hän nousi ylös, kääntyi minuun selin, käweli akkunan luo ja seiso i siinä ääneti kauwan aikaa.

## PENTTI JA INKA.

### I.

Wanka oli Rönkkölän talo Pohjanmaalla. Korkean waaran laelta näkyi se kauwas yli ympäri, näkyi sitä kauemmaksi sen wuoksi, että waaran päällystä ja rinteet oliwat raiwatut metsättömiksi, wiljelykselle alttiiksi. Waaran päältä ja rinteiltä oliwat kaikki wiljelyksien tiellä olewat kiwet wyörytetyt alangon partaalle, johon niistä oli ympäri waaran ladottu waltawa kiwiaita. Ne kaikki seikat yhteensä tekiwät, että Rönkkölä näytti ikäänkuin jonkunmoiselta linnoitukselta.

Talossa oli monta aittaa. Useimmat oliwat wiljaa täynnä ja itse kunkin wuoden sato niissä sijoiteltu eri paikkoihin ja laareihin; toisissa aitoissa säilytettiin waatteita ja muuta tawaraa, waan oli pa joukossa eräs semmoinenkin, joka ei sisältänyt mitään muuta kuin kiskotuita— petäjän kuoria. Rönkkölässä, näet, ei ollut koskaan katowuotta, eikä koskaan aiwan kadotonta. Se kuulunee wä hän kummalliselta, mutta niin se kumminkin oli. Sillä ei niin hywää ja wiljawaa wuotta koskaan tullut, ett'ei Rönkkölässä olisi läpi wuoden pantu pettua leiwän sekaan. Kun taas katowuosi sattui—jospa waikka useampiakin peräkkäin—oli talon leipä kuitenkin aina waan yhdenlainen, ei parempi eikä pahempi; sillä heillä oli wiljaa säästössä, jota waaran rinteet ja metsähalmee t oli pakotettu hywinä wuosina antamaan. Se oli säästäwäisyyttä wanhan Suomen tawan mukaan.

Wilppu, Rönkkölän talon isäntä, oli jo wä hän yli keski=ijän. Hän oli ahkera mies ja piti tarkan huolen kaikista taloudellisista toimista. Hän oli ensimäinen weron maksussa, wiimeinen kapakassa. Hän soi mielellään wieraanwaraa; woimallista ruokaa, selwää leipää ja ruokaryppyä ei puuttunut koskaan talosta, jos joku sattui käymään. Kylläpä käwikin usein wieraita Rönkkölässä, jossa ei katsottu arwoa eikä rikkautta, waan köyhempi, niinkuin rikaskin, oli yhtä terwetullut. Talon wieraswarausuuksia käwiwät wälisti herratkin kokemassa, ja oli pa talossa joskus myös nähty itse maaherrakin seurueensa kanssa, eikä kenelläkään ollut syytä käymistänsä katua.

Wilpulla oli niin suuri vaikutus pitäjässä, että kaikissa asioissa kysyttiin hänen neuwoansa. Ja jos hän itse oli läsnä kokouksissa, niin tuli päätös aina semmoiseksi, jommoiseksi hän oli sen esitellyt.

Tarwitsewaisia auttoi Wilppu niin paljon kuin waan woi, milloin rahalla, milloin wiljalla. Mutta auttaessaan tutki ja punnitsi hän tarkoin, oliko awun pyytjä semmoinen, että hänelle oli awusta hyötyä; "sillä", sanoi Wilppu useinkin, "koko maailman laiminlyömistä, welttoutta ja hutiloimista ei woi kukaan yksityinen palkita". Apua antaessaan pani hän tarkat määrät, milloin welka oli takaisin maksettawa, ja jos joku ei päiwällensä sitä tehnyt, haki hän heti saamisensa lain woimalla. Erään kerran tuli Wilpun tykö joku welkamies ja pyysi, että hänen welkansa maksua wielä odotettaisiin. "Ei tiimaakaan, sillä semmoinen tapa weltostuttaa ja samassa welkauttaa sinua ja wihdoin koko kansan", wastasi Wilppu jäykästi. Waikka siis Rönkkölän isäntä näytti kowalta auttajalta, ei hän semmoinen kumminkaan ollut todella, sillä ei hän ottanut lainoistaan koskaan korkoa. "Kylläpä", arweli hän, "tarwitsewaisella on maksamista siinäkin, minkä hän on saanut".

Kun kaiken tämän otamme lukuun, eipä ollutkaan kumma, jos Wilpulla oli melkein pelottawa ja kammottawa arwo kaikkien silmissä; hän oli todellakin kuin talonpoikainen ruhtinas.

Niin suuressa määrässä oli onnetar Wilpulle suotuisa; ainoasti yhdessä suhteessa ei hän, Wilpun mielestä, ollut kylläksi antelias. Sillä waikka hän eli kaiken puolin onnellisessa awioliitossa, ei hänellä kuitenkaan ollut useampaa kuin yksi lapsi, ja sitä nurkui Wilppu kowin wä häksi. Se hänen lapsensa oli tytär, ja Inka oli hänen nimensä.

Sillä ajalla, josta kertomuksemme alkaa, oli Inka jo aika=ihminen, noin liki pariakymmentänsä. Hän oli kaunis talonpojan tyttö ja hänen kauneuttaan lisäsi wielä suuressa määrässä hänen kainoutensa, siweytensä, lempeä ja siwo käytöksensä ja soma, miellyttävä ja puhdas pukunsa, josta hän oli erittäin huolellinen. Kuten tietty, oli hän ainoa talon perillinen tulewaisuudessa; ja kun hän punaposkisena ja

hymyhuulisena, nokkeana kuin kesäinen wesa, pienillä, walkoisilla kätösillään lewitteli wielä walkoisempia pöytäliinoja pöydälle, tai kun hän palweli jo pöydässä istuwia ja ruokailewia wieraita, niin eipä totta tosiaan ollut niin kowaa miehen sydäntä, joka ei olisi tuntenut myötätuntoisuutta häntä, wiatonta, ja hentoa kohtaan. Siitä kaikesta seurasikin aiwan itsestänsä että nuoret miehet, läheltä ja kaukaa, loiwat Inkaan halukkaita silmäyksiä. Kaikkien heidän sydämässään paloi sama ajatus, waikk'eiwät kaikki uskaltaneet silmänsäkään sinne päin kohottaa. Yritteliäpä yksi ja toinen nuori herrakin kosimaan Rönkkölän tytärtä, mutta sekä hän itse että isä Wilppu hylkäsiwät inholla jälkimäiset kosijat, koska ne tawallisesti oliwat turmiolle tulleita renttuja.

"Minä en ole tyttäreni kaswattanut herroille, enkä ole työtä tehnyt sitä warten, että onnensa haaksirikkoon joutuneet muutamissa päiwissä häwittäisiwät waiwojeni hien ja saattaisiwat ainoan lapseni onnettomaksi; tarwitsee talonpoikakin jotain kelwollista saada. Paitsi sitä tarwitaan Rönkkölään mies, joka kehtaa ja osaa tehdä työtä", sanoi Wilppu eräälle semmoiselle kosijalle ja siihen täytyi tämän tyytyä, waikka hän asiansa eduksi kyllä ponnisti kaiken kaunopuheliaisuutensa.

## II.

Likimmäisinä naapureina—puolen peninkulman päässä Rönkkölästä—oli pieni, wasta=alkawainen uutistalo. Sitä sanottiin waan Korweksi. Meidän aikanamme ei niin kaukana olewaa taloa pidettäisi likimmäisenä naapurina, mutta huomattawa on, että sillä ajalla, josta me puhumme, Pohjanmaa wielä oli harwaan asuttua.

Toisena miespolwena taisteliwat jo Korwen wanhukset synkkien halliparta kuusien ja petäjien kanssa, mutta niukka luonto ja karu maa eiwät wieläkään antaneet riittäwää elatusta. Perhe ei ollutkaan aiwan pieni talossa, sillä wanhuksilla oli elossa wiisi lasta, joista kolme poikaa ja kaksi tytärtä. Wanhin edellisistä, Pentti, oli Rönkkölän Inkaa hiukan wanhempi. Jo aikaisin oli Pentissä hawaittu tawaton nero, uljuus ja rohkeus. Hän oli kookas ja täyteläinen kaswannoltaan ja jo kuusitoistawuotiaana täyden miehen mittainen. Wanhempiensa apu oli hän kaikissa ja pienuudesta pitäin tottunut kowimpiinkin töihin. Kun Pentti kaswoi isommaksi, nähtiin hänen yhtä paljon kaunistuwan ja woimistuwan kuin warttuwan ko'onkin puolesta. Hiljainen, siiwo ja lauhkea luonnoltansa kuin hän sen lisäksi oli, woitti hän kaikkien ihmisien suosion. Kuusitoistawuotiaana meni hän jo koskenlaskijan oppiin Oulujoessa olewalle Pyhäkoskelle. Siitä sai hän ajan pitkään paremman palkan kuin muusta kowasta työstä. Säästönsä lähetti hän tarkoin kotiinsa, niin että kotiwäki woi hankkia wähän enemmän suurusta siteeksi petäjäisen sekaan ja siten johonkin määrään palkita, mitä niukka luonto oli heiltä kieltänyt.

Pian oppi Korwen Pentti uuden ammattinsa tempuut perinpohjin. Wahwalla kädellä ohjasi hän wenheitä alas, läpi kahta peninkulmaa pitkän kosken putousten ja korwien. Kun hän uljaana, suorana ja pelotonna seiso i heikon ja rutisewan wenheen perässä, niin isojen aaltojen, hyökyjen ja waahtoawain hurskyjen ympäröimänä, ettei rannalta katsoja wälisi ollenkaan nähnyt häntä, ei Pentin wakaa silmä wärwähtänytkään, ja warowasti johti hän purren kosken alle, waikka joka silmänräpäys oli taistelu elämästä ja kuolemasta, ja wälttämätön surma tarjona, jos laskija olisi wähänkin horjahtanut. Siitä Pentin uljuudesta seurasi, että hänelle pian annettiin niin paljon laskettawia wenheitä, kuin waan ennätti wiedä alas. Taitawuutensa tähden sai hän useinkin ohjata yhtä wenhettä Oulujärwen niskasta aina Oulun kaupunkiin saakka.

Kun hän semmoisilta retkiltä palasi kotiinsa, silloinkos oli ilo Korwessa! Kaikki Pentin sisarukset kerääntyiwät heti hänen ympärilleen, syleilemään ja halailemaan, sillä he tiesiwät aina saawansa hywältä weljeltään tuliaisia. Wanhempien ilon syy taas oli se, että heidän rakas poikansa oli tullut kotiin terweenä niin waaralliselta retkeltä, wieläpä tuonut kanssansa uusia waroja sekä raitista työwoimaa lisäksi.

Semmoinen oli nuorukainen, jonka leikkikumppalina Rönkkölän Inka oli lapsuutensa aikoina ollut. Waikk'ei heidän wälimatkinsa ollutkaan lyhimpiä, oliwat he kumminkin usein olleet yksissä. Kun Pentti poikasena käwi jollain asialla Rönkkölässä, ei hän koskaan tahtonut muistaa lähteä sieltä pois, sillä Inka wei hänen heti pienelle talouspaikallensa, ja siellä kului aika niin hupaisesti lasten wiattomissa huwituksissa.

Kun he kaswoiwat isommiksi, oli heidän hylkääminen lasten leikit ja leikkikalut. Heidän eteensä aukeni toisia näköaloja ja toimia, jotka waatiwat wakawampaa ajattelemista ja pontewampaa toimimista. Elämän warsinaisuus niinkuin myös täysikaswuisissa herännyt kainous pakottiwat entiset alinomaiset leikkikumppanit erilleen toisistaan.

Siitä tuns i kumpikin heistä sydämässään outoa kaipausta, jota he eiwät itsekään tietäneet, mitä se oikeastaan oli. Mutta ulkonaisen ihmisen kaswaessa ja warttuessa, warttui ja kaswoi tunnekin yhtärintaa ja kun he oliwat edellä mainittuun ikäänsä tulleet, tunsiwat he molemmat, ett'eiwät he woisi

elää toinen ilman toistansa. Heidän tunteensa oli muuttunut todelliseksi, puhtaaksi rakkaudeksi, vaikka he eivät uskaltaneet sitä oikein itselleenkaan, saati sitten toisillensa tunnustaa.

Inka, vaikka niin warakkaiden vanhempien ainoa lapsi, ei kumminkaan saanut, aika=ihmiseksi tultuansa, koskaan olla joutilaana. Hänet oli pienuudesta pitäin opetettu hyödyllisiin töihin ja askareisiin, ja niin oli työn ja asian teko tullut hänen warsinaiseksi haluksensa. Muun ohessa käwi hän syksyin ja kewäisin usein paimentamassa kotitalonsa muhkeaa ja lukuisaa karjaa. Siellä metsän hiljaisessa ja tyynessä siimeksessä koetti Inka wälästi päiwäkaudet itselleen selittää outoa ikäwää ja kaipausta, jota hän powessaan kätkeettynä kantoi, ja wälästi päättyiwät hänen oman sydämensä keskustelut katkeroihin, kuumiin kyyneleihin.

### III.

Oli taas kerta tullut syksy. Korwen Pentti tunsi kummallisen rauhattomuuden mielessään. Hänellä ei ollut lepoa, ei wiihtymistä missään. Hänen henkensä kaipasi jotain, ikäwöitsi jotain. Mitä? Sen Pentti kyllä tiesi, mutta myös samassa, ett'ei hän saisi koskaan sanoa omakseen häntä, jonka tähden hänen sydämensä oli raskas ja lewoton. Hän koetti aamusta tehdä työtä, mutta se ei häntä hywittänyt. Jälkeen puolisen otti hän eräänä päiwänä wankan kirweensä kaapista ja lähti sen kanssa metsään käwelemään, aikoen mennä ennen wirittämiänsä linnun loukkaita ja ansoja katsomaan. Mutta hän oli niin hajamielisenä ja ajatuksiinsa waijuneena, että hädin tuskin huomasikaan ottaa satimiinsa käyneet linnut haltuunsa. Lauenneiden loukasten ja ansojen uudestaanwirittäminen ei tullut ollenkaan kysymykseen.

Niin tawoin oli Pentti ansateitään kuljeskellen joutunut neljännes=peninkulman päähän kodistansa. Yht'äkkiä tarkisti hän kuuloansa ja kuunteli. Mitä nyt? Kuunneltawa ei ollut sen parempi kuin jokin lehmänkello. Waikka niinkin, oli Pentille jykeän rautakellon kolisewa ja epäsointuinen ääni sangen tuttu ja mieluinen; olipa niinkuin hän ei olisi koskaan tahtonut sen parempaa soitantoa kuulla, sillä se oli Rönkkölän lehmän kello.

Se ilmiö herätti Pentissä entisen kaihon kahta kowemmaksi. Inka kenties oli, kuten usein ennenkin, lehmäkarjansa keralla. Häntä olisi niin hauska tawata, mutta woi! mitä olisi siitä hywää. "Kunhan ma saisin häntä edes puiden raostakaan salaa katsella, lohduttaisi sekin jo murheellista sydäntäni", ajatteli Pentti; mutta hän päätti kumminkin lujasti olla menemättä likemmäksi.

Hän lähti taasen kulkemaan ansatietään toiselle suunnalle. Mutta kuinka hän lieneekin ohjannut askeleitaan synkissä ja toiwottomissa ajatuksissaan, niin hän yhtäkkiä huomasi olewansa aiwan likellä Rönkkölän karjaa: näkyipä jo laidimmaisiet elikot puiden wälitse.

Juuri samassa kuului sieltä kimeä parkaiseminen ja karja rupesi mölisemään ja hyppäämään; siitä parahduksesta luuli Pentti tuntewansa Ingan äänen. Nuolen nopeudella syöksähti hän esille ja mitä näki hän silloin edessänsä? Suuri ruskea karhu syöksi par'aikaa kellokkaan lehmän kimppuun. Pentti ei arwellut hetkeäkään, waan kiiruhti niin paljon, kuin woi, telmiwäin elikkojen luokse. Juuri kun karhu hyppäsi uhrinsa niskaan, antoi Pentti sille kirwespohjalla semmoisen paukauksen, että mesikämmen katsoi parhaaksi heittää saaliinsa rauhaan ja kääntyä päin tuota uskaliasta, joka aiwan tarpeettomasti oli sekaantunut asiaan. Hetki oli waarallinen, sillä otso nousi, kauheasti karjaisten, kahdelle jalalle ja lewitti kauheat käpälänsä ja kyntensä lewälle. Se repäsi auki suuren kitansa, josta hirmuiset hampaat ja werta janoowa kieli uhkaawana ammottiwat. Pentti käsitti täydellisesti waarallisen asemansa, mutta hän ei horjahtanut. Ennenkuin otso ennättikään tehdä rynnäkköänsä, antoi Pentti kirween terällä sille toisen iskun, niin että se kauheasti mörähtäen kaatui selälleen, josta tilasta se ei enää taipunutkaan ylös; sillä Pentti jakeli hänelle taitawasti siwalluksiaan siihen asti, ett'ei otso enää hiewahtanut. Jo ensimmäisestä otson haawasta tulwasi weri semmoista wauhtia, että Pentti, taistelllessaan hänen kanssaan elämästä ja kuolemasta, tuli yltä päältä weriin; mutta wahinkoa ei hän kahakassaan saanut, jos ei oteta lukuun pientä raamua reidessä.

Sitten wasta jouti Pentti hakemaan äsköistä kiljahtajaa. Kiireesti katseli hän sinne tänne ympärilleen. Kauwan ei hänen tarwintukaan sitä tehdä ennenkuin hän huomasi likitienoillansa maassa makaawan naisen. Hätäisesti ja tykyttäwain sydämin ohjasi hän askeleensa sinne. Kaatuneen luo tultuansa, huomasi Pentti kauhukseen, ettei Ingassa ollut hengen helmeäkään nähtäwänä. Nopeasti silmäeli hän, olisiko otso haawoittanut makaajaa, mutta kun hän ei mitään semmoista huomannut, nosti hän Ingan kolosta mättäälle, riisui werisen takin päältänsä, laittoi sen hänen päänsä alle, juoksi lakillansa kolosta wettä noutamaan ja sitten rupesi sillä walelemaan tytön päätä, hieromaan hänen aiweniaan ja otsaansa. Koska ruumis oli notkea ja lämmin, toiwoi Pentti hänen olewan waan pyörriksissä. Kauwan ei hänen tarwintukaan tehdä wirwoitustyötänsä, ennenkuin Inka taas alkoi hengittää. "Kiitos Jumalan! Hän elää", sanoi Pentti hiljaa sen nähtyänsä. Wihdoin raotti Inka silmänsäkin.

"Pentti!" kuiskasi hän hiljaa, mutta painoi taas silmänsä niin rauhallisesti ja turvallisesti umpeen.

"Lewähdä huoletta, sinä olet hyvässä turvassa, olet pelastettu, rakas Inka", sanoi Pentti tuskin kuultawasti, kurottuen samassa tytön ylitse.

"Kun minä saisin raitista wettä", sanoi Inka towin päästä, silmiään raottamatta.

Pentti siwalsi isosta koiwusta tuohilewyn, kiersi sen torwelle, nouti juosten lähellä olewasta lähteestä wettä ja toi sen Ingalle, joka siitä wähän wäliä maisteli.

"Sinä olit pahassa waarassa, Inka", sanoi Pentti, kun näki tytön Wirkistywän.

"Suuressa waarassa, kuoleman waarassa. Jumala on sinun askeleesi johdattanut minua pelastamaan, rakas Pentti", sanoi Inka.

Sitten rupesiwat kumpikin selittämään, kuinka se kaikki oli tapahtunut. Inka kertoi, ettei hän osannut aawistaakaan mitään waaraa, ennenkuin näki suuren karhun awoimin kidoin töytääwän häntä kohden. Peto oli jo aiwan likellä, kun hän päästi hätähuudon; sitten ei hän muistanut eikä tietänyt mitään. Kun Pentti wedellä hieroi hänen päätään ja aiweniaan, luuli hän karhun niitä wielä nuoleskelewan, eikä uskaltanut heti toinnuttuaan silmiään raottaa. Kun hän wiimein uskalsi sen tehdä, hawaitsi hän Pentin ja hänen pelkonsa kohta loppui. Penttikin sai wuorostaan Ingalle kertoa, miten hän sattui paikalle tulemaan, mutta sen teki hän päällisin puolin, sillä hän ei saattanut hänelle sydämensä tuskaa selittää.

Sillä wälin oli karja mennyt kuulumattomiin.

"Woi, mitenkä lienee karjan laita? Sitä ei näy, ei kuulu, kyllä kaiketi karhu on kaatanut heidät kaikki", puhkesi Inka walituksiin.

"Karjakin on pelastettu, ainoastaan kellokas lienee saanut wähäisiä wammoja; lähdepäs katsomaan!" sanoi Pentti hymyillen.

"Mutta Jumalani! sinähän olet yltä päältä werissä! Mitä on tapahtunut, Pentti?" sanoi Inka hätäillen, sillä silloin wasta huomasi hän Pentin rywettyneen puwun.

"Minulla ei ole mitään waaraa, Inka, mutta lähdehän katsomaan, niin minä sinulle jotakin näytän", sanoi Pentti.

"Minä en jaksa, olen niin woimaton, auta sinä minua", pyysi Inka ja ojensi kätensä Pentille.

Pentti otti ilolla wastaan pienen, tarjotun kätösen ja auttoi Ingan ylös. Oi kuinka mielellään hän olisi painanut käden huulilleen tahi sydämelleen, mutta hän ei uskaltanut, sillä hän tunsi, kuinka iso wäli hänet ja Ingan erotti.

Pentin Inkaa taluttaessa, tuliwat he sille paikalle, jossa otso makasi kuolleena.

"Katso tuossa se on, joka minun on weriseksi saattanut ja sinun säikäyttänyt", sanoi Pentti.

Kauhean pedon näkö kuolleenakin ollessa kauhistutti Inkaa niin, että hän rupesi wapisemaan ja horjumaan, ja estääkseen kaatumistaan, otti molemmin käsin Penttiin kiinni; he istuiwat mättäälle.

"Ja sinä olet tämän tehnyt, Pentti!" sanoi Inka liikutettuna.

"Sinun tähtesi, Inka."

"Sinä olet uljain poika maailmassa, ei ole sinun wertaasi, Pentti", kuiskasi Inka ja nojaantui likemmäksi Penttiä.

"Minä rakastan sinua, Inka, rakastan kaikesta sydämestäni—olen jo kauan rakastanut—olisiko se mahdollista? Tosin tunnen ison wälin meidät erottawan, mutta sille en woi mitään, kuitenkin sinua rakastan. Olen koettanut tukauttaa sydämeni paloa, mutta se waan yhä yltyy, jota enemmän sitä tukeutan", rohkeni Pentti kuiskata.

Eipä Inka säikähtynyt sitä puhetta kuullessansa. Hän peitti kaswonsa käsillänsä ja nojaantui lähemmäksi Penttiä. Pentti kiersi kätensä Ingan ympärille ja likisti häntä hellästi sydäntänsä wasten.

"Nyt on niin hyvä olla, Pentti. Kauan on minunkin sydämessäni liikkunut sama tunne kuin sinussakin—ijäti olen sinun", kuiskasi Inka.

"Nyt on meidän aika erota, sillä ilta alkaa lähetä; mutta minä olen woittanut tänään paljon, sanomattoman paljon", muistutti Pentti.

"Woi, mutta karja?"

"Luultawasti owat ne jo menneet kotiin."

"Mutta minä en jaksa enkä tohdi yksin mennä kotiin; lähde sinä, Pentti, wiemään minua!" pyyteli Inka.

Pentti totteli ja niin lähtiwät he, mutta Pentti heitti lintukonttinsa kaadetun kontion wiereen, ottaen ainoastaan werisen kirween mukaansa.

"Mutta mitä isäsi sanoo, kun hän saa tietää meidän liittomme?" arweli Pentti ikäänkuin säikähtyneenä, kun sen pulman muisti.

"Tähän asti olisi kenties ollut mahdoton saada hänen suostumustansa, mutta tämän kohtauksen perästä en luule sen olewan ensinkään mahdottoman. Isä on jaloluontoinen mies, kertokaamme hänelle tämä tapaus, ainoasti liittomme pidämme vielä salassa soweliaaseen aikaan; isä ei jätä hyvää työtä palkitsematta", wakuutti Inka ja se kewensi suuresti Pentin sydäntä.

IW.

Niinkuin Pentti oli ennustanut, oliwat Rönkkölän elukat menneet suoraa päätä kotiinsa, heti kun oliwat päässeet erillensä kontion kuumasta terwehdyksestä; ne oliwat kotona paljon ennen, kuin Pentti ja Inka. Oitis huomasi Rönkkölän Wilpun tarkka silmä, mitä metsässä oli ollut tekeillä. Kellokas oli haawoissa ja werissä, mutta karjasta ei kaiwattu yhtään; kaikki oliwat tallella; sitä waan ihmetteli Wilppu, kuinka niin wähällä oli päästy. Jos ei kellokas olisi ollut wioitettu ja jos ei paimen poissa, niin ei olisi ollut mitään aawistusta päiwän tapahtumista; mutta kellokas oli werisenä todistajana jostain hirmuisesta tapahtumasta ja se nosti suuren tuskan ja ahdistuksen koko talon wäen, erittäinkin Wilpun sydämeen. Iltapimeä alkoi lähetä, Wilppu oli jo ison wäkensä laittanut hakujärjestykseen ja jakeli mäkirinteellä käskyjensä eri joukoille. Samassa huusi eräs renki:

"Odottakaa, isäntä, korpitietä tulee mies ja nainen! Kukaties nainen on Inka, tahi ehkä tietävät he hänestä jotakin kertoa."

"Seisahtukaat!" huusi Wilppu ja kaikki seisahtuiwat.

Ja tosiaankin tuli Inka, Pentin saattamana, korpitietä.

"Kiitos Jumalan!" lausui Wilppu ja käski kaikki huoneeseen.

Sinne tultua sai Inka ruweta kertomaan, kuinka kaikki oli käynyt. Hän teki sen semmoisella tunnokkaisuudella, että kaikkien kuulijain, jopa Wilpunkin silmät oliwat wesissä, ja ne isän kyyneleet oliwat Ingalle ja Pentille mieluinen tulewaisuuden enne.

Kun Inka oli kertomuksensa lopettanut, muodosti Wilppu näkönsä hywin juhlalliseksi, nousi seisoaalleen ja sanoi ruhmolla istuwalle Pentille:

"Tule peremmäksi, sinä uljas nuorukainen! Jalosti olet sinä kylwänyt, mutta jalosti sinä myös saat niittää. Sinä olet pelastanut karjani, ja tyttärelläni, ainoalla lapsellani, olet sinä ollut turwana ja apuna; se ei ole palkitsematta jääwä. Kellokas on paras maidon antaja nawetassani; jos se entiselleen paranee, on se talwen muonan kanssa omasi; jos ei, ota sitä likin. Onpa siinä päiwän palkkaa, otso ja pitäjään paras maituri. Kaikki eiwät kykenekään niin paljoa ansaitsemaan; sinä olet sen ansainnut, oletpa kunnialla ansainnut.— Sinä olet pitäjään uljain ja kunnollisin poika. Ole nyt meillä yötä ja mene huomenna otsoasi kotiin saattamaan."

Pentti kiitti ujosti ja sanoi tehneensä työnsä welwollisuudesta, josta ei hänelle ollut tulewa mitään palkintoa, mutta Wilppu muistutti, että mitä hän kerran oli luwannut, sen täytyi pysyä ja tulla täytetyksi.

Inka, kuullessaan isänsä puheen, loi toiwoa täynnä olewan salaisen silmäyksen Penttiin; mutta woi, kuinka mielellänsä olisi Pentti luopunut molemmista päiwän saaliistansa, otsosta ja luwatusta maiturista, jos waan Wilppu sen sijaan olisi antanut hänelle edes jotain pientä toiwoa Ingan saamisesta.

W.

Talwi oli jo tullut. Rönkkösen kellokas oli parantunut entiselleen. Se oli tuotu Korpeen; Wilppu oli sen itse tuonut. Ensikelin aikana oli Wilppu myös reingeillensä ajattanut sinne seitsemän häkkiä hywiä nurmiheiniä talwiruoaksi kellokkaalle. Hän oli pitänyt sanansa niinkuin mies—kummapa olisikin ollut, jos eivät hänen sanansa olisi silloin pitäneet paikkaansa, sillä eipä niiden oltu koskaan ennenkään nähty pettävän.

Rakastuneet oliivat usein tawanneet toisiansa ja heidän liittonsa lujeni lujenemistaan. Heillä oli hywät toiheet Ingan isänkin puolelta, sillä tuon wiimeisen tapauksen jälkeen puhui Wilppu aina erinomaisella kunnioituksella Pentistä, ja hänen sanansa sitten Inka aina kertoi tarkasti armaalleen. Kaikki Wilpun sensuuntaiset puheet ja lauseet otettiin lukuun ja niistä kerittiin kokoon melkein kokonainen myöntymys. Onpa niin helppo uskoa, mitä haluaisi niin hartaasti!

Näin elettiin talwi lujassa toiwossa ja wilpittömässä rakkaudessa. Kewät taas tuli ja koko luonto oli päässyt wapaaksi talwen kuolettawasta wallasta. Järwet ja joet oliivat luoneet jääpeitteensä ja iloisesti kohisten hyppiwät wesikokoukset putousten yli. Wapaana oli Pentinkin elementti, mahtawa Oulujoki mahtawine putouksineen. Sinne hehkui hänen mielensä, sillä wapaana murheen painosta oli hänenkin sydämensä, koska Inka oli sen wapaaksi tehnyt. Ennen lähtöä piti kuitenkin saada warma päätös Rönkkölän Wilpulta; Pentti epäili hiukan, mutta Inka häntä yhä wahwisti ja rohkaisi.

Kaunis oli kewäinen päiwä. Aurinko paistoi niin lämpimästi, maa wiheriöitsi ja linnut wiserteliwät niin iloisesti puissa ja rakenteliwät pesiänsä. Silloin puki Pentti pyhäwaatteet ylleen ja alkoi astella Rönkkölää kohden; niin oli Ingan kanssa päätetty.

"Mihinkä Pentti nyt matkustaa noin pyhäwaatteissa?" wirkkoi Wilppu Pentin nähtyänsä.

"En tätä etemmäksi, teille on minulla asiaa", sanoi Pentti rohkeasti.

"No, mitäpä se olisi?"

"Mi—Minä rakastan Inkaa——"

"Sen minä kyllä uskon."

"Ja Inka rakastaa minua."

"Saattaisipa sekin olla mahdollista."

"Minä olen tullut pyytämään Inkaa teiltä ja suostumustanne sekä siunaustanne tulewaan awioliittoomme."

Wilppu nousi seisomaan ja asettui hywin juhlalliseen asemaan, niinkuin hänen tapansa oli päättävissä asioissa. Niin seisoi hän jonkun aikaa mietiskellen.

"Sinä olet kunnan nuorukainen, sitä ei woi kieltää, sen olen aina sanonut ja wastakin sanon, sillä kunnollisuus ja uljuus owat aina kunnioitettawat awut. Mutta sen minä myös sanon suoraan ja ujustelematta, ettei Inka ole sinun, sillä sinua warten en toki ole häntä kaswattanut, ja nyt olette kuulleet päätökseni", niin lausui Wilppu wiimein tuomionsa jäykästi.

"Mutta Jumalan tähden, isäntä! Minähän olen kerran pelastanut Ingan karhun kynsistä", rohkeni Pentti tuskissaan änkyttää.

"Niin, se on sokean rakkauden kuwitlelemista. Sinä et ole Inkaa pelastanut karhun kynsistä, se oli kellokas, jonka sinä pelastit ja sinä olet pelastettusi jo omaksesi saanut. Tyydy palkintoosi ja hae elämäsi kumppani muualta; Inka ei ole syntynyt sinua warten. Kaiken erehdyksen wälttämiseksi saan ilmoittaa, että Inka on aikoja sitten sijoitettu Möttölään; Möttölään lautamiehen Hannu on hänen saawa. Nyt olet, Pentti hywä, kaikki kuullut ja siihen on sinun tyytyminen, toiseksi ei asiasi saata muuttua. Mutta älkäämme erkaantuko wihollisina; entinen ystäwyys ja rakkaus wallitkoon edelleenkin wälillämme. Minun apuni ja oweni on aina, kuten ennenkin, sinulle awoinna ja niinkuin tähänkin asti, olen minä kunnioittawa sinua pitäjään uljaimpana ja kunniakkaimpana miehenä." Näin lausuttuaan kääntyi Wilppu pois ja läksi ulos tuwasta.

Inka ei puhunut mitään; hän ei uskaltanut, sillä hän tiesi, minkä werran hänen isänsä sanoilla oli arwoa; mutta palttinaa waljummaksi käwi hän, kuullessaan ankaran päätöksen isänsä suusta. Pentti ei myöskään puhunut, ei pyytänyt sen enempä; sillä hänkin oiwalsi, ettei Wilppu ollut sanojansa leikillään puhunut.

Toista oliivat rakastawaiset saaneet kuulla, kuin mitä toiwoiwat. He oliivat rohkeina ja iloisina uskaltaneet asiansa esitellä päätöksen alaiseksi, mutta päätös oli heille melkein sama kuin kuoleman

tuomio. Sanomaton murhe waltasi molempien heidän sydämensä.

Kuka sitten oli tuo onnellinen Möttöjän Hannu? Pari sanaa sen selwitykseksi.

Möttölä oli samaa pitäjistä kuin Rönkköläkin. Se oli warakas talo, yhtä warakas kuin jälkimäinenkin. Möttöjän isännän, Laurin, rinnalla kiiksi iso hopeinen kunniaraha, aiwan samoin kuin Wilpunkin, mutta Lauri piti sitä jokaisessa sopiwassa ja sopimattomassa tilassa, sillä hän oli Wilppua turhamielisempi; päälliseksi oli Lauri kihlakunnan lautamies.

## WI.

Kalkki tässä kertomuksessa ennen kerrotut ja wasta kerrottawat seikat owat tapahtuneet seitsemännellätoista wuosi=sadalla. Se ei ollut aina aiwan hauskaa se aika. Huomattawa on, että armas isänmaamme silloin kuului Ruotsin waltioon. Waltiolliset olot eiwät olleet wielä silloin oikein wakaantuneet. Ankara wihollisuus wallitsi Wenäjän karjalaisten ja Suomen pohjolaisten wälillä. Toisinaan johtiwat asianomaiset hallitukset noita rajalaisten sotia; mutta usein raiwosi hirmuinen sota heidän wälillänsä silloinkin, kun hallitsijain kesken oli tynni rauha. Ne sodat syntyiwät itse kansasta ja niitä johdattiwat talonpoikais=urhot. Syitä wihollisuuden ilmi leimahtamiseen ei kaiketi ylen paljon tarwittu, ja kosto seurasi kosta. Kummaltakin puolen rynnättiin rajan yli ja suitsuawat rauniot, tapetut ja raiskatut ihmiset osoittiwat jälkiä, mistä wihollinen oli kulkenut.

Olkoon tämä lyhykäisesti sanottu selwitykseksi, että paremmin ymmärtäisimme sen=aikuisia oloja.

Semmoinen rajasota oli taasenkin syttynyt ilmituleen. Tieto Wenäläisten maahan=ryntäämisestä saapui heti sen jäljestä, kun Pentti oli käynyt onnettomalla kosioiretkellensä. Täynnä toiwotonta sydämen tuskaa, meni Pentti maansa puolustajain riweihin. Siellä urhoollisissa taisteloissa luuli hän woiwansa edes hetkeksikään unhottaa sydämensä ankaran tuskan. Urhoollisuutensa, wäkeyyytensä ja neuwokkaisuutensa tähden waikeimmisakin kohtauksissa pääsi hän aiwan pian Suomalaisten päälliköksi. Joka paikassa ja joka aika oli Pentti miehineen wihollisten niskassa ja tiellä, niin tawoin tullen heille pahimmaksi hirmuksi ja kauhuksi. Yhtä hywin, waikka ylimalkaan woiwolla, eiwät Suomalaiset kuitenkaan woineet estää kaikkia Karjalaisten tuhotöitä. Moni perheen isä suri poltettua taloan, ryöstettyä omaisuuttaan ja poiswietyjä lapsiaan ja waimoan; moni tyttö surmattua sulhoan.

\* \* \* \* \*

Inka tuli Pentin kosioimisen jälkeen aiwan synkkämieliseksi. Ei ollut siinä kyllin, että hän ei saanut omakseen sitä, jota hän niin werrattomasti rakasti, waan hänen isänsä oli sen lisäksi ilmoittanut, kenenkä kanssa hän tahtoi tyttärensä yhdistää, ja juuri sitä määrättyä elämänsä kumppania oli Inka ilmoisen ikänsä sydämestänsä inhonnut hänen hassumaisuutensa wuoksi.

Metsä tuli tyttö paralle mieluisimmaksi paikaksi ja lehmipaimeneen riensi hän siitä lähtien wäkisinkin, waikka isä koetti kaikilla keinoilla häntä sieltä estää, sillä hän pelkäsi siitä ammatista Ingalle waaraa karhujutun jälkeen. Tuntuipa kuitenkin Wilpun mielestä siltä, kuin Pentti olisi jotain muutakin pelastanut karhun kynsistä, paitsi kellokasta.

Karjan kanssa oli Inka päiwäkaudet metsässä, siellä oli hänen niin hywä olla. Usein istui hän haaweksien mättäällä. Oli hänestä, niinkuin suuri, ruskea karhu olisi tullut awoimin kidoin hänen päällensä ja hän olisi pyörtenyt. Silloin, silloin tuli Pentti ja hieroi wedellä hänen otsaansa ja aiweniansa. Hän ei uskaltanut awata silmiään, sillä hän pelkäsi Pentin menewän pois. Mutta kun hän ne wiimein awasi, ei näkynyt karhua eikä Penttiä—todellisuus oli astunut mielikuwituksen sijaan. Sen walossa huomasi hän, miten asiat oikeastaan oliwat ja hän hyrähti katkeraan itkuun.—Semmoisien tapausten perästä tuli hän tawallisesti kotiin paljon jäljestä karjan tulon.

## WII.

Wihollisilla oli tieto Rönkkölän isoista rikkauksista; ne päättiwät he siis anastaa itselleen. Wiisitoistamiehinen joukko eroitettiin sitä tehtäwää warten pääjoukosta. Suurempaa mieswoimaa ei luultu tarwittawan yksinäisen ja syrjäisen talon walloittamiseen, semminkin kun rynnäkö tehtiin salaa ja äkkiarwaamatta.

He saapuiwat Rönkkölän läheistölle aamulla. Warmoina woiwostansa, eiwät wiholliset katsoneet sitäkään tarpeelliseksi, että olisiwat odottaneet rynnäköllensä pimeämpää aikaa. Pääsipä wielä heidän sotaneuwottelussaan, jonka he metsässä pitiwät, se mielipide woiwolle, että wäki oli warmaankin tölleensä hajaunut, jonka wuoksi ei olisi suurta wastarintaa pelättäwänä.

Mutta Wilppupa oli yhtä viisas kuin vanhakin. Kun hän oli kuullut Karjalaisten lähenewän niitä paikkoja, oli hän lähettänyt wakoojia sille suunnalle. Eräs poikanen oli siis hywissä ajoin tuonut tiedon wihollisen wehkeistä. Oitis kokosi Rönkkölän isäntä miehiä ja aseita taloonsa niin paljon kuin sai, ja kielsi wäkensä muualle liikkumasta. Se waan oli pahana huolena, että Inka oli lehmiensä kanssa ennättänyt mennä metsään, ennenkuin sotasanoima oli saatu.

Hätäpikaa tukitti Wilppu kiwiaidan aukot teitten kohdilla. Talossa ei tosin ollut niin monta miestä kuin wihollisella, mutta kiwiaita suuressa määrässä palkitsi wähemmyyden; päälliseksi oli Wilpulla tieto wihollisen wehkeistä, paljoudesta, rynnäkkösuunnasta, mutta wihollisella ei wähintäkään tietoa puolustuksesta.

Sille suunnalle, josta Karjalaisten arwattiin ryntääwän, asettausi Wilppu miehineen odottamaan kiwiaidan taakse ja antoi miehille käskyn, ett'eiwät ampuisi, ennenkuin wihollinen oli kymmenen askeleen päähän joutunut.

Kauan ei heidän tarwinnutkaan odottaa, niin jo wihollisten nähtiin tulewan metsästä ulos. Aukealle tultua hiipiwät he kyyrysissään pensaiden suojassa, mutta kun se turwa loppui, kawahtiwat he ylös täyteen juoksuun. Noin kahdenkymmenen askeleen päässä aidasta päästiwät he kauhean sotahuudon. Mutta melkein samassa kohtasi heitä pyssyjen laukaus ja kolme wihollista kukistui paikalle. Sen nähtyään säikähtiwät he pahanpäiwäisiksi ja seisahtuivat. Pian tointuivat he kumminkin jälleen ja ryntäsiwät aitaa wasten, sillä he luuliwat, ett'ei puolustajia ollut enempää kuin heidän kaatuneitansakaan. Kaksi wihollista hyppäsi oitis aidalle, mutta kumpanenkin heistä sai samassa iskun otsahansa, niin että he kaatuivat kuolleina takaisin; sen työn oliwat Wilpun ja hänen renkinsä nuijat tehneet. Outo turma masensi wiimein ryöstäjien rohkeuden niin, että he lähtiwät täyttä wäkeänsä pakoon. Sillä wälin oliwat pyssymiehet ladanneet pyssynsä uudestaan ja laukasiwat juoksewien jälkeen; mutta ei siitä ollut yhtään vaikutusta, sillä wiholliset juoksiwat hajallaan ja syrjään päin.

Onnellisesti oli siis waara poistettu, werinaarmuakaan saamatta ja Rönkkölässä oli iso ilo.

Ilta tuli, karja tuli, mutta Inkaa ei kuulunutkaan. Tuli aamu, ei sittenkään. Oltiin juuri lähdössä häntä metsästä hakemaan, kun sana tuotiin, että joku oli nähnyt tyttöparkaa käsistä sidottuna wietäwän wankina.

Wiholliset eiwät uskaltaneet palata samoja teitä; he kiersiwät metsiä. Sieltä oliwat he tawanneet Ingan mättäältä haaweksien istumasta.

"Aa ni, kene mutsjukka sie olet?" kysyi eräs wihollinen Ingalta.

"Minä olen Rönkkölän ihmisiä", sanoi Inka, tietämättä mitä sanoi.

"Aa! hywä saalis! Käet sellän taakse ja mars!" sanoi päällikkö ja he köyttiwät heti Ingan nuoriin.

"Päästäkää minut menemään!" rukoili tyttö parka.

"Suus kiinni, taikka..." ärjäsi wihollinen, heiluttaen samassa hirweää murha=asetta Ingan pään päällä, ja sitten seurasi Inka äänetönnä julmia ryöstäjiänsä.

Woi sitä kauheaa hätää ja tuskaa, minkä se tieto Rönkkölässä nosti. "minun lapseni, minun lapseni, woi minun lapseni!" huusi Wilppu epätoiwissaan lakkaamatta ja wänteli käsiänsä.

Juuri kun hän oli parhaaltansa woiwottamassa ja waikeroimassa, tuli Möttöjän Hannu taloon. Hän ei tiennyt wihollisesta eikä heidän tekemistään tuhotöistä mitään; hänellä oli puhemies mukana, sillä hän aikoi saattaa kosintansa lopullisesti toimeen.

"Pelasta lapseni! Woi minun lapseni!" huusi Wilppu, heti Hannun nähtyänsä.

"Mitä puhutte? Mitä on tapahtunut?" kysyi Hannu ällistyneenä.

"Wiholliset owat wieneet Ingan wankina pois; pelasta lapseni!" huusi Wilppu yhä.

"Wiholliset wieneet Ingan!—miten minä hänet pelastaisin?" änkytti Hannu pelästyneenä.

"Totinen rakkaus woipi paljon—yritä, uskalla!" kehoitti Wilppu tuskissaan.

"En minä häntä woi pelastaa; jok' on mennyt, se on mennyt", soperoitsi Hannu.



"Niin, sinulla ei siis ole täällä mitään tekemistä, eikä kauan minullakaan", huusi Wilppu kauhean epätoivon käsissä.

"Naimisesta ei taida nyt tulla mitään, kun ei ole morsianta; lähdetään pois", sanoi Hannu puhemiehelle, ja niin he menivät, jättäen Wilpun ja talonväen entiseen tuskaan ja neuwottomuuteen, tekemättä edes mitään ehdotustakaan Ingan pelastamiseksi.

### WIII.

Wihollinen oli jo pois=menossa. Pohjalaiset oliwat heidät woittaneet monessa tappelussa ja senwuoksi oli Karjalaisten pakko peräytyä omaan maahansa.

Pentti oli erkaantunut pääjoukostaan ja lähtenyt wakoamaan wihollisten wehkeitä ja aikeita. Retkellensä poikkesi hän tilaisuuden ollessa terwehtimään rakkaita vanhempiaan ja omaisiaan. Heiltä sai hän heti tiedon Ingan kohtalosta. Ei salaman isku olisi waikuttanut häneen kowemmin kuin se sanoma, mutta kumminkaan ei Pentti hetkeksikään kadottanut miehuuttansa ja neuwokkaisuuttansa.

"Minun täytyy pelastaa hänet, maksoi mitä maksoi", sanoi hän hämmästyksestään toinnuttuaan eikä käynyt edes istahtamaan, lewähtämään.

"Mitä? Se on mahdotonta, älä anna itseäsi silminnähtävään waaraan", ehättiwät wanhukset sanomaan.

"Älä, hyvä Pentti, lähde, pysy nyt jo meidän luonamme!" rukoiliwat weljet ja sisaret.

"Minun täytyy, minä en woi toisin tehdä!" Niin sanoen syöksi Pentti ulos tuwasta ja pian katosi hän syyskesän synkkään ja pimeään yöhön.

Hän rupesi heti kansalaisiltaan saatujen tietojen awulla iskemään wihollisen jälkiä. Sitä teki hän sen yön ja osan seuraawasta päivästä, semmoisella tarkkuudella, että hän jo iltapäiwällä tiesi tarkoin wihollisten aikowan seisahtaa Oulujoen niskaan pariaksi wuorokaudeksi, lewähtämistä, joukon kokoontumista ja lisäwenhetten hankkimista warten. Siitä piti heidän matkustaa wesiteitä omalle maallensa. Pentti sai myös tietää, että wihollisia oli siinä koossa jo noin neljäkymmentä miestä ja että Inka oli tuotu sinne; toisia joukkoja odottiwat wiholliset tulewiksi joka hetki.

Mitä oli tehtävä? Wäkeä ei kerinnyt saada niin paljoa kokoon, että olisi sopinut toiwoa woitollista tappelua, sillä wihollista ahdistelewa suomalainen pääjoukko oli kaukana. Ilman sitä ei olisi tappelulla ollut otollinen keino wihollisen wallassa olewan Ingan hengen pelastukseksi. Hetki oli äärettömän tärkeä.

Pian teki Pentti päätöksensä, ja ryhtyi heti sen toimeenpanoon.

Hän hankki kahdeksan kannun ankkurin palowiinaa itsellensä ja oiwallisen koskenlasku=wenheen. Pohjalastiksi pani hän kaikenlaista ruokatawaraa, jonka sekaan hän kätkei wiina=ankkurin. Illan warjokkaassa siimeksessä astui hän wenheeseen ja alkoi soudeskella salawihkaa wihollisten leiripaikan ympäristöllä, niemien ja saarien suojissa ja salmissa, niinkuin wakooja ainakin. Wihollinen, joka pelkäsi päällekkarkausta, piti aina walppaat wahdit ympärillensä. Oitis huomasiwat he waarallisen wäijyjän. Mutta he eiwät olleet huomaawinansa häntä; he odottiwat häntä likemmäksi, kokiwat olla hiljaa ja piilossa, ja iloitsiwat sydämässään. Pentti ymmärsi heidän wehkeensä ja oli warkain pujahtelewinaan aina lähemmäksi. Kun hän oli wihollisen mielestä tullut tarpeeksi likelle, nostiwat he hirmuisen riemuhuudon; parwi heistä kiirehti rantaan; he lykkäsiwät kolme wenhettä wesille, joihin jokaiseen astui useampia miehiä. Pentti oli näkewinään waaransa ja lähti täyttä wäkeään pakoon pyrkimään. Sitä heidän mielestään tyhmää yritystä naurowat wiholliset täyttä kurkkua ja kiirehtiwät monella airoparilla soutaen hänen jälkeensä. Pian oliwat he saawuttaneet Pentin, joka, paremmin pettäöksensä heitä, warustihe ankaraan watarintaan. Hän siwalsi airon käteensä ja asettausi uhkaawaan asemaan.

Wiholliset käwiwät käsiksi, eikä auttanut sekään, kun hän kahdelle heistä antoi airolla semmoisen läimäyksen, että he oitis kellistyiwät wenheen pohjaan; Pentti sortui yliwoiman alle ja wiholliset sitoiwat hänet köysiin.

Wihollisille tuli siitä suuri riemu. He tunsiwat wankinsa Korwen Pentiksi, pahimmaksi ja waarallisimmaksi wihollisekseen ja sentähden pitiwät he sen woittonsa suurimpana, mitä oliwat retkellään wielä saaneet.

"Aa ni Korwen Pentti—Pentti Perkele—jopa sattu—aa sie Wenäläisen ruoka", ilkkuiwat wiholliset ja niin weiwät he Pentin sidottuna leiriinsä. Samanlainen ilo nousi sielläkin, kun tuotu wanki tuli

tunnetuksi.

Nähdessään sen päästi Inka heikon hätähuudahduksen, mutta Pentti loi häneen rauhoittavan ja wakawan silmäyksen, josta tyttö heti tyyntyi.

"Aa! kuulkaah mutsukka! He taitah ollah ystäwiä, kenties sulho ja morsian; waan kyllä myö heät huomenna pietäh, siitä saatte ollah wissit", ilkkuiwat wiholliset.

Sitten he rupesiwat suurella huolella tutkimaan Pentin wenhettä. Suureksi iloksensa löysiwät he siitä wiina=ankkurin. Eräs heistä maistoi wakuudeksi sitä ja kun hän huomasi sisällön olewan todellakin wiinaa, riemastui hän suuresti ja älähti: "aa wiinuskii, hän on tuonuh hyweä kostintsoa tullessaan; hän on kelpo briha." Muut wiholliset ilostuiwat myös hywin sen kuullessaan, mutta Pentin silmät loistiwat niin kummallisesti.

Jo tuli pimeä. Nuotiot laitettiin leirin keskelle ja wartiat asetettiin ympärille, mutta ennenkuin he meniivät siihen koiran uskollisuutta waatiwaan öiseen työhönsä, annettiin heillekin moninkertaiset "paukut" lohdutukseksi.

Wiholliset kerääntyiwät nuotion ympärille ja rupesiwat ahkeraan maistelemaan Pentin ankkurista.

"Älkää juoko minun wiinaani", pyyteli Pentti piloillansa.

"Piäk suus kiinni, koira. Omalle joukolles aiwot tätä wiijäk, waan tämä peäsöö nyt parempiin suihin", ärjäsiwät Karjalaiset.

Ilolientä maistellessaan rupesiwat he neuwottelemaan, mitä wangeille olisi tehtävä. Pitkän, raa'an ja ilwehtiwän keskustelun perästä tuliwat he wihdoin yksimieliseen päätökseen, että molemmat wangit tulisiwat päiwän tultua poltettawiksi wienolla tulella, yhteen sidottuina.

Sen kuultuansa parahti Inka surkeasti, mutta säikähtymättä rupesi Pentti rukoilemaan itselleen wapautta, luwaten laittaa heille isot lunnaat.

"Ei koko Suomes olek niin paljoa rahoa, että sinu irti laskisimma. Soatpa maksoa, koira, kaikki tuhomasi Wenäläisien peät. Soatpa jo nyt alkaa yljäntanssias", sanoi Inkaa wartioiwa wihollinen ja lyöä nawautti samassa paksulla kepillä Penttiä selkään. Wiholliset nauraa rähisiwät sukkeluudelle, mutta Pentti puri hampaansa yhteen, mitään wirkkamatta.

Wiina ja wäsytys alkoiwat jo yksistä neuwoin waikuttaa. Yksi toisensa perästä rupesi nuokkumaan ja kun he wielä sittenkin ahkerasti jatkoiwat maistelemistansa, pukkasiwat he wiimein päällensä ja nukahtiwat; wiimein ei ollut yhtäkään heistä enää walweilla.—Rannalle asetettu wahti, joka oli likinnä, oli myöskin käynyt ahkerasti nuotiolla, lisäkarastusta saamassa, niin että hänenkään silmänsä eiwät enää tahtoneet pysyä auki. Pentin tuuma oli onnistunut.

Kun wiholliset ottiwat Pentin kiinni ja köyttiwät nuoriin, oliwat he tutkineet joka paikasta, olisiko hänellä muka aseita. Mutta eiwätpä he siinä olleetkaan kylliksi tarkkoja, sillä Pentti oli katkaissut joitakin tuumia terävän wiikatteen kärjestä, sujuttanut sen wääräksi ja pistänyt sen kaksinkertaiseksi käännetyynä takkinsa hihan suuhun; sitä kätköä eiwät olleet wiholliset löytäneet. Kun huomasi kaikkien wihollisten nukkuwan, rupesi hän sormiensa nenillä kaiwamaan wiikatteen kärkeä takkinsa hihan suusta. Suurella waiwalla saikin hän sen sieltä, vaikka hänen kätensä oliwat selän taakse köytetyt. Tällä huonolla aseella alkoi hän hieroa nuoriansa poikki. Wähitellen katkesi yksi ja toinen pää, ja hän sai kätensä irti; eipä aikaakaan, ennenkun jalatkin oliwat pinnistäwistä nuorista päästetyt.

Siitä pääsi Pentti jo wapaaksi. Hän nousi hiljaa ylös ja tirkisteli warowasti ympärillensä. Hänen oma wahtinsa nukkui ja kuorsasi, että waahtoporeet suusta turisiwat; samoin näkyi Ingankin wahti tekewän, eikä muissakaan wihollisissa ollut yhtään walweilla. Puoliksi sammuneen nuotion walossa huomasi Pentti, että Inka hänet hawaitsi; waitiolon merkiksi pani hän sormen suullensa.

Sitten hiipi Pentti rantaa kohden ja tarkasteli mennessään rannassa olewaa wahtia; sekin nukkui sikeimpää unta. Pentti lykkäsi hiljaa oman wenheensä wesille, toimitti siihen eheät aivot ja kääri niihin hankasien kohdalle huiwinsa ja muuta waatetta. Sitten hiipi hän leiriin takaisin.

Aamurusko alkoi juuri idässä heijastaa ensimmäisiä walon säteitään synkän ja pimeän taiwaan reunalle. Jos joku olisi ollut kuulemassa, olisi hän kuullut Pentin mutisewan: "nyt, taikka ei koskaan".

Sormi suullansa hiipi Pentti sinne, jossa Inka oli. Häntä wartioiwa wihollinen oli wakuudeksi käärinty kätensä ympärille erään pitkälle jätetyn pään siitä nuorasta, jolla Inka oli köytetty. Warowasti lähene Pentti ja rupesi oitis kehittämään köyden päätä wahdin käden ympäriltä. Sepä heräsi siitä liikkeestä puoleksi ja alkoi kömpiä kontalleen. Mutta samassa tuokiassa antoi Pentti hänelle korwan juureen semmoisen läimäyksen mukanaan olewalla aseella, että wihollinen heti lysähti takaisin, eikä enää

ollenkaan wastustanut nuoran päästöä; hänen kätensä ja jalkansa waan wielä wärisiwät.

Pentti siwalsi Ingan syliinsä ja hiipi rakkaan kuormansa kanssa rannalle. Siellä laski hän tytön wenheensä pohjaan, köytettynä, niinkuin hän oli; sillä siinä ei ollut aikaa nuoria awata. Sitten lykkäsi hän wenheen wesille ja alkoi hiljaa soutaa Oulujoen Niskakoskea kohden. Kun he pääsiwät wähan ulommaksi, sanoi Pentti: "Jumalan kiitos! nyt olemme pelastetut". Niin sanoen päästi hän Ingan kädet ja jalat irti.

"Pentti!" sen sanan waan kuiskasi Inka hiljaa; mutta kuiskaus sisälsi sanomattoman paljon turwallisuutta ja luottamusta.

Eräs maan puolella olewa wiholliswahti arweli sillä wälin leiristä kuuluwan jotain epäluulon alaista liikuntoa; hän oli etemmäksi asetettu, eikä siis ollut saanut mitään muuta kuin lähtöryppy; senwuoksi hän ei ollutkaan nukkunut. Hän riensi wiimein leiriin ja näki suureksi kauhukseen Ingan wahdin hengettömänä ja molempain wankien olewan poissa. Oitis nosti hän melun ja Karjalaiset kömpiwät niin kiireesti ylös kuin unen horroksissaan jaksoiwat. Heti sysäsiwät he kolme wenhettä wesille ja miehittiwät ne, ajaakseen karkureita takaa, sillä he huomasiwät heidän menneen wesitietä.

Päiwä oli jo jotenkin waljennut, ja leirissä syntyneestä melusta ymmärsi Pentti, että heidän lähtönsä oli huomattu. Sen wuoksi souti hän kaikin woimin Niskakoskea kohden. Mutta takaa=ajajilla oli enemmän soutajia ja he joutuiwat jäljestä, niin että juuri ennen koskenniskaa saiwat nähdä pakenijat.

"Aas Wenäläisen ruoka!" kiljasiwat he wimmaisesti.

Mutta Pentti huilasi jo aikawauhtia alas tuosta waarallisesta ja hyrskywästä koskesta. Wiholliset kiirehtiwät jälessä, waan Siitarin niemessä meni yksi heidän wenheensä tuhansiksi pirstoiksi, sen paikan kawaloihin, teräwiin salakareihin.

Niin mentiin taas joku matka eteenpäin, Pentti edellä ja eheäksi jääneet wiholliswenheet perässä. Jälkimäiset käyttiwät soutamista awuksensa suwanteissa, jonka wuoksi he yhä alkoiwat saawuttaa. Sen hawaitsi Pentti. Hän siwalsi kengät pois jaloistaan ja wähensi päältänsä muitakin waatteita. Sitten annatti hän Ingalla nuoran wenheen pohjalta, jolla wiholliset oliwat hänet köyttäneet. Sen sitoi hän kiireesti wyötäisillensä, heittäen siihen sylen pituisen irtaimen pään.

"Nuot roistot laskewat meidän päällemme ja saattawat meidät ainakin surman suuhun. Sitä wälttääksemme täytyy meidän kenties jo ennakolta hakea aalloista turwaamme. Niin pian, kun minä sanon: 'tartu lujasti nuoraan kiinni!' niin tee se heti ja koe pysyä hengittämättä siksi, kun taas nousemme weden päälle. Kumminkaan en sitä tee, ennenkuin wiimeisessä hädässä. Lupaatkos niin tehdä, rakas Inka?" puheli Pentti.

"Minä luotan sinuun elämässä ja kuolemassa, Pentti. Waikkapa wielä saisimmekin hautamme kosken kowiin hyrskyihin, en sitäkään pelkää, sillä kuolemakin sinun kanssasi on ihana", sanoi Inka tynnellä luottamuksella.

"Jumalan nimeen sitten! Sinun tähtesi, Inka, uskallan waikka mitä", sanoi Pentti, lyöden wahwat ja suonikkaat kätensä wanhan peräsimen ympärille.

Jo tultiin juuri tuohon kahta peninkulmaa pitkään, hirmuiseen Pyhäkoskeen. Toinen takaa=ajawista wihollisten wenheistä oli jo ehtinyt aiwan liki; toinen oli jäänyt jäljemmäksi.

Eräässä paikassa Pyhäkoskessa on jyrkässä, wiiden sylen korkuisessa kalliorannassa äkkimutka, joka on ikäänkuin jonkunmoinen pussinperä. Kaikkien alastulijain on laskeminen aiwan sen pussinperän kautta, sillä ylempänä olewan hirmuisen Pällinkorwan putouksen wäkwät, kalliodien wäliin ahtaalle puristetut pyörteet syöksewät sinne. Siinä kiidetään hirmuista wauhtia kauheaa kallioseinää kohti ja outo matkustaja luulee wenheen menewän tuhansiksi pirstoiksi, mutta niin ei käy tottuneelle laskijalle, sillä taitawasti hiipsauttaa hän aluksensa siitä seljemmäksi ja täydessä turwassa keikkuu taas heikko, rutisewa pursi hirmuisien aaltojen hartioilla, kiitäen entistä suuntaa eteenpäin.

Kappaleen ylempänä Pällinkorwan jyrkkää putousta silmäili Pentti rannan jyrkälle kalliotörmälle. Siellä seiso i mies, joka wiitto i ja huusi jotain, mutta kosken kowan pauhun tähden ei Pentti kuullut hänen sanojansa. Mies oli törmältä tuntenut Pentin ja oiwaltanut wihollisten ajawan häntä takaa. Hän esitteli Pentille jotain pelastuksen keinoa, mutta se jäi kuulematta: Pentti silmäsi taaksensa. Toinen wihollisen wenheistä oli aiwan laskemaisillaan päälle ja wiholliset päästiwät jo hirmuisen ilohuodon.

"Tartu kiinni köyteen!" sanoi Pentti äkkiä Ingalle ja silmänräpäkssä oli se tehty. Samassa tuokiassa pärähti Pentin wenhe Pällinkorwan kowissa kuohuissa olewalle salakiwelle; Pentti laski tahallaan tuolle ikipäiwäiselle miesten syöjälle. Yhdellä rusauksella meni wenhe moneksi kappaleeksi ja Pentti ja Inka suistuiwat suin päin kauheoihin aaltoihin. Wiholliset syöksiwät samalle kiwelle, heidän käwi samoin ja

siellä oliwat siis wainotut ja wainoojat yhdessä surman suussa.

"Se siinä oli tehtävä, muuta neuwoa ei ollut. Pentti kyllä yksinään ollen pelastaisi hywin henkensä; mutta hän näkyy yrittävän myös pelastaa erästä naista, ja minä pahoin pelkään tuon yrityksen olewan molemmille surmaksi. Se on sanomattoman uskaliasta—saapas nähdä! Wenäläiset owat kyllä saaneet palkkansa, heistä ei yksikään pelastu", mutisi rannalla olija itseksseen.

Mutta kauan ei Pentti ollutkaan näkymättömissä, ennenkuin hänen päänsä taas rupesi wilkkumaan kuohujen seasta. Hän koki kaikin tawoin pysytellä Inkaakin weden päällä. Wäkevä hyökky ja pyörre wei heidät tuohon kummalliseen pussinperään ja wäkevä aalto löi heidät kallioseinää wasten; mutta siitä takaisin palaawa hölkkä esti heidät loukkaantumasta. Wäkeillä käsillensä tarttui Pentti lähellensä olewaan, terävään kallionsärmään ja alkoi hinata itseänsä siitä lähellä olewaan kallionhalkeeman lomaan, jossa wähän ylempänä wedenpintaa oli jalansijaa parille hengelle. Siihen päästyänsä alkoi hän siihen hinata Inkaakin, jota hölkkä sill'aikaa oli weden päällä pysytellyt. Turwapaikkaan Ingan saatuansa, hawaitsi Pentti suureksi iloksensa kumppalinsa olewan hengissä ja wieläpä toimellaankin; tyttö puolestaan puristi itsensä turwallisesti Penttiin kiinni.

Wiimeisen wiholliswenheen wäki oli nähnyt, miten Pentin ja heidän towerinsa käwi; he arwasiwat senwuoksi kiertää waarallisen kiwen. Juuri kun Pentti ja Inka oliwat päässeet turwapaikkahansa, tulla huikasiwat Karjalaiset samaa paikkaa kohden. Wiholliset kiroiliwat, he yrittivät lyömään karkureita jollain aseella; mutta turhaa, he eiwät ylettyneet— he eiwät ennättäneet, sillä heidän wenheensä lensi hirmuista wauhtia eteenpäin ja parin tai kolmen sylen päässä jo murtui murskaksi kallioseinä. —Sinne meni wät wiimeisetkin wainoojat; mutta Inka puristi lujemmasti Penttiä.

"Odota, Pentti—odottakaa wähän; minä juoksen hakemaan apua", huusi awulias kansalainen kallion päältä.

Kauwan ei hän wiipynytkään, ennenkuin palasi useiden miesten kanssa. He laskiwat köysiä alas, Pentti sitoi taitawasti niiden päät Ingan ympärille ja sitten wetiwät auttajat tytön ylös; senjälkeen sitoi Pentti itsensä niihin, ja niin hänkin wedettiin.

"Pentti!—pelastetut!" kuiskasi Inka hiljaa, kun he oliwat maalle päässeet. Mutta Pentti loi häneen surullisen silmäyksen ja huokasi raskaasti; jotain lienee silloin muistunut hänen mieleensä.

"Kas niin, Pentti! niin pitikin käydä. sitä temppua minä juuri huutamalla neuwoin, waikk'et sitä taitanut kuulla. Aina olen tiennyt sinun olewan oiwan wesilinnun, mutta en, helkaristen, olisi kuitenkaan uskonut sinua tuommoiseksi koskeloksi! Jos en olisi sitä omin silmin nähnyt, tuskin sen uskoisin. Itsensä ja samassa toisenkin pelastaminen, se on asia, jota ei ole wielä ennen nähty. Mutta saakelin siewä tyttö hän onkin; hänen tähtensä kannattaakin nuoren miehen wähän korwiansa kastella. —No, no—älä punastu, tyttö; minä huomaan teidän olewan likeisiä ystäwiä. Pentti onkin noin oiwan tytön arwoinen, sillä siitä pulmasta, josta hän on niin kunnialla päässyt, ei suoriakaan joka poika.—Ja entä sitten wielä niin oiwallinen kosto noille roistoille!— Mutta lähtekäästä nyt saamaan kuiwia waatteita yllenne, ruokaa ja lepoa", puheli mielihywillään awulias kansalainen.

Pentti hankki hywän hoidon Ingalle niin kauwaksi, että hän woimistuisi ja paranisi täydellisesti; päälliseksi toimitti Pentti niin, että Inka wietäisiin kotiinsa, heti kun hänen terweyensä sen salli. Sitten otti hän Ingalta surullisen, mutta sydämellisen jäähywästin.

"Sinun elämässä ja kuolemassa!" kuiskasi Inka ja kyynleet nousiwat kummankin silmiin.

Sitten riensi Pentti wäkensä luo; heti samosiwat he wihollisen jälkeen, woittiwat hänet wielä useissa tappeluissa ja ryösti wät häneltä takaisin paljon wankeja ja tawaroita. Niin saattoiwat Suomalaiset wihollisen omain rajojensa taakse.

## IX.

On kulunut joku aika. Wihollisuudet oliwat loppuneet noiden toisiaan tuntemattomien weljeskansain wäliltä ja molemmiin puolin ryhdyttiin korjaamaan sodan tuottamia surkeita wammoja.

Rönkkölän Inka oli jo aikoja sitten tuotu kotiinsa, muutaman wuorokauden kuluttua wiimeisen tapauksen jälkeen. Suuri oli ollut Wilpun ja muidenkin Rönkköläisten ilo siitä, sillä he oliwat luulleet ikuisen tuhon jo häntä kohdanneen. Inka sai ruweta kertomaan, kuinka hänen pelastuksensa oli tapahtunut. Suurella tarkkuudella seurasi Wilppu tapausten juoksua, mutta kun Inka tuli kertomuksessaan siihen kohtaan, jossa Pentti ilmestyi alttiiksi=antawaisena, wapaaehtoisena pelastajana näkymölle, waaleni Wilppu palttinaa waaleammaksi ja semmoisena pysyi hän kertomuksen loppuun asti. Isäntä ei puhunut mitään, hän wetäysi waan yksinäisyyteen kammariinsa. Näyttipä siltä,

kuin hän olisi saanut jonkun piston.

Rönkkölässä oli iso touhu. Useita päiviä oli kulkenut pitäjässä huhuja, että siellä aiottiin pitää isot kestit. Ne huhut toteutuivatkin pian, sillä pitäjän arwokkaimmat perheet ja kaikki herrasväki saivat Wilpulta kutsun kesteihin, niinpä Möttöjän Laurikin poikinensa; eikä oltu Korwen Pentti riepukaan unhotettu. Niistä tulevista kesteistä oli ihmisillä monenlaisia miettimisiä ja arweluita, mutta kukaan ei tiennyt, ei arwannut, mikä oli niiden oikea tarkoitus.

Määräpäivä tuli. Juhlapuuvuissaan riensivät ihmiset komeata taloa kohden. Kotiweräjällä tulivat Pentti ja Möttöjän Hannu yhteen. Kumpikin oli menossa kutsuttuna Rönkkölään, Hannu, pää täynnä suuria ajatuksia ja sydän paisuwana ilosta, Pentti peljäten kadottawansa viimeisenkin toiwonsa; sillä olipa salaisia kuiskeita kuulunut, että Wilppu aikoi pitää Hannun ja Ingan kihlajaiset.

"Mihinkä sinä luulet menewäsi?" kysyi Hannu Pentiltä vähän mustasukkaisesti.

"Minua on kutsuttu Rönkkölään", sanoi Pentti nöyrästi.

"Se on sama, olit sinä suowassa tahi pensaassa, ja silloin tekisit wiisaammin, kun pyörtäisit korpitielle takaisin", sanoi Hannu korskeasti.

"Sinun käskystäsi en minä ole tässä, enkä aio totella niitä eteenkään päin, sillä minä tahdon vielä kerran nähdä Ingan, vaikka olkoonkin se viimeinen", sanoi Pentti puolilujasti ja puolisurullisesti. Näin vähän kierosti haastellen saapuiwat he taloon.

Rönkkölän suuri, honkainen pirtti oli juhlapuwussa. Sawusta mustuneet seinät oliwat akkunain päällisiä myöten höylätyt ja pestyt walkoisiksi. Lattia oli pesty puhtaaksi ja siihen oli runsaasti pantu kirkkaita ja hakatuita kuusen hawuja. Peräseinällä olewa pitkä ja wanka honkainen pöytä oli katettu ihka walkeilla ja sileöiksi kaulatuilla lakanoilla.

Waljuna, mutta notkeana toimi Inka jäntewästi juhlawalmistuksia ja eipä liene yhtään juhlawierasta ollut, joka ei olisi luonut mieluisaa silmäystä tytön surulliseen nöyryyteen, kun hän tehtäwiään tehdessään hentona käweli lattialla. Semminkin Möttöjän Hannu teki tuota ihaillemistaan niin hartaasti, että hän, suu puoleksi auki, katsoi jokaista Ingan pienintäkin liikettä.

Pentin astuessa huoneeseen oliwat jo kaikki juhlawieraat koossa; he oliwat jo sijoittaneet itsensä. Kaikki pitäjän herrasväki istui pöydän takana, Wilppu itse juhlawaatteissaan pöydän päässä. Häntä likimmäisen sijan wasemmalla oli anastanut Möttöjän Lauri, jonka rinnassa loisti iso hopeinen kunniaraha. Hannu ja Kasper, hänen poikansa seurasiwat sitten j.n.e. Suuri ja wanha petäjäruhmoo oli wieläkin aiwan owipielessä; siihen istui Pentti, huoneeseen tultuansa; siinä oli hän ennenkin istunut ja siitä oli hän tehnyt onnetoman kosintayrityksensä. Kun Pentti tuli huoneeseen, loi Wilppu häneen terävän silmäyksen. Kaikista näkyi, että isännällä oli jotain painawaa mielessä; mutta Pentti ei woinut silmiänsäkään ylöspäin kohottaa.

Siitä nousi Wilppu seisoaan ja kaikki muut tekiwät samoin. Möttöjän Lauri pullisti rintaansa, että kunniaraha olisi paremmin näkywissä ja Hannu näpisteli toisen kätensä sormilla hopealla heloitettua piippuaan. Kun Inka huomasi isänsä rupeawan jotain puhumaan, ei hän woinut seisoa, waan laskeutui ensin wierellä olewalle jakkaralle istumaan. Hän aawisti jotain, pelkäsi jotain, ja Pentti loi häneen surullisen silmäyksen.

"Kunnianarwoiset kansalaiset!" aloitti Wilppu. "Olen teidät tänä päivänä kutsunut tänne tekoni todistajiksi; sillä olenpa nyt aikonut päättää kauwan aiotun asian. (Hannu sijoitteli jalkojansa.) Elämän pituus on kallistanut pääni haudan partaalle päin ja sen raskas paino on saanut hapseni harmaiksi. Suurin, viimeinen tehtäwäni on, että walitsen ainoalle tyttärelleni elämän kumppanin, semmoisen kumppanin, jonka kanssa uskallan suurimman toiwoni, ainoan lapseni, heittää waeltamaan elämän myrskyjen läwitse. (Hannu sijoitteli jalkojaan wielä enemmän ja Lauri pullisti rintaansa isommaksi.) Tämä kuulunee monesta kowalta, mutta sallittakoon wanhimmalle se oikeus. Tiedän senkin, että minua pidetään kowana miehenä, mutta luulen kuitenkin, ett'ei tulewa wäwyni tule katumaan kauppaansa. Tällä hetkellä minä hänen walitsen ja minä tahdon hänen sulkea syliini niinkuin suurimman toiwoni turwan. Ja sitt..."

Hannu ei malttanut enää odottaa. Hän lewitti sylinsä leweälle, mennä ryöpsähti Wilpun eteen ja sanoi:

"Rakas appeni! tässä minä tulen."

Mutta Wilppu pisti kätensä eteen ja sanoi:

"Maltappas, poikani, hetkinen vielä!" Hannu meni siis takaisin paikallensa; mutta Pentti ja Inka

waaleniwat aiwan kelmeiksi.

"Minä olen pitkin ikääni kokenut etsiä totuutta, ja tunnustaa täytyy, että sitä olen löytänytkin; mutta olenpa joskus oikean sijaan löytänyt wäärääkin ja sitä kaikkiaan enimmäin omasta sydämestäni. Usein on se eksynyt siten, että on pitänyt oikeaa wääränä ja päinwastoin, ja sen totuuden olen wasta myöhään tullut huomaamaan.—Älä istu, uljas Pentti, enää ruhmolla siellä owipielessä; sillä nyt ainakin täytyy toteentua: joka itsensä alentaa, se yletään. Minä olen wäärin sinua ymmärtänyt, wäärin tuominnut. Jalona, uljaana nuorukaisena olen sinua ainakin pitänyt; mutta sydämen jaloutta jalompana pidin ajallista rikkautta ja se oli elämäni suurin erehdys. Nyt wasta tunnen, mitä sinä olet minulle tehnyt, olet pelastanut ainoan lapseni kahdesta kauheasta waarasta ja lahjoittanut hänet terweenä minulle takaisin. Sinä tahdoit ja voit sen tehdä, sillä sinua elähytti puhdas ja jalo welwollisuuden tunto ja rakkaus Inkaan, jonka itse olet minulle tunnustanut. Mitä olisin minä nyt ilman lastani? Kuollut, mätänewä, wesaton kanto, joka haihtuisi pian alkuperäiseen tyhjyyteensä.—Nouse ylös, Pentti, kansan tuki ja turwa! Tule tänne lähemmäksi, että mä saan sulkea sinut syliini! Tule sinäkin, Inka, tänne lähemmäksi, että saan antaa teille isällisen siunaukseni ja yhdistää teidät ikuiseen, pyhään awioliittoon."

Kuumat kyneleet walahtiwat Pentin ja Ingan silmistä. He eiwät aawistaneetkaan kuulewansa Wilpulta semmoista, sillä Wilppu ei ollut Ingallekaan mitään ennakoita ilmoittanut.

Horjuen nousiwat molemmat ylös ja alkoiwat käwellä pöytää kohden. Keskellä lattiaa seisahtui Pentti ikäänkuin wielä epäilewänä. Silloin kuului äkkiä Möttöjän Laurin suuttunut ja kummastunut ääni:

"No, mutta Herran tähden! Oletkos tullut pois järjeltäsi, Wilppu? Sillä olethan aikoja sitten jo luwannut tyttäresi pojalleni, Hannulle", sanoi hän, ja hänen rintansa ei ollut hetikään enää niin pullollansa kuin ennen. Hannu katsoi pitkin nokkaansa, eikä pyöritellyt enää piippuansa.

"Päinwastoin olen nyt wasta tullut järjilleni, sillä nyt näen, että Hannun miehuus riippuu isänsä mahtawuudesta; hän ei kelpaa missään pantawaksi Pentin rinnalle", wastasi Wilppu jäykästi.

Sillä wälin oliwat Pentti ja Inka jo johonkin määrin tointuneet ensi hämmästyksestään ja astuiwat suoraan isän luokse.

Isä sulki heidät molemmat syliinsä, ja sitte laski hän Ingan käden Pentin käteen, näin lausuen: "ota wastaan uljas poika, paras palkinto töistäsi, minkä woin sinulle tarjota! Jumala teitä siunatkoon."

Pentti ja Inka eiwät woineet wirkkaa mitään; he itkeä nyyhkiwät waan ja halailiwat hywää ukkoa; niin sywästi oliwat he liikutetut.

"Hitto teillä olkoon, emmekä käy enää teillä koskaan", sanoi Möttöjän Lauri ja koperoitsi lakkiansa.

"Älä suutu, Lauri, ollaan ystävät kuten ennenkin ja käy wanhan tawan mukaan talossa!" sanoi Wilppu.

"En koskaan", sanoi Lauri.

"Siihen en minä sitten taida mitään", sanoi Wilppu, ja niin läksi Lauri poikinensa kotiin.

Sitten laitettiin kaikki wieraat ruoalle ja yksimielisesti tunnustiwat niin ylhäiset kuin alhaisetkin Wilpun teon oikeaksi. Pentti ja Inkakin tointuiwat wähitellen, ja ennenkuin ateria oli lopussa, rohkeni Inka sanoa:

"Woi, isä=kulta, kuinka waikeat ajat luulin olewan tulossa; ensikerran eläessäni olisi minun täytynyt wastustaa tahtoanne, jos olisitte minua nyt pakoittaneet menemään Möttöjän Hannulle."

"Se ei kumminkaan tapahtunut, Jumalan kiitos!"

\* \* \* \* \*

Kauwan ja yleisesti kunnioitettuna eliwät Pentti ja Inka sitten Rönkkölässä. Inka katsoi useinkin hymyillen Penttiä silmiin ja sanoi: "on nyt niin hywä, kun ei tarwitse toiwoa, että karhu tulisi ja säikäyttäisi minut pyörriksiin ja että sinä tulisit sitten minua wirwoittamaan", ja Pentti nauraa tuhautti silloin makeata naurua. Wilppu antoi heti isännyyden wäwylleen ja suurimman huwinsa sai hän wäwynsä ja tyttärensä terweistä, kauneista ja ketteröistä lapsista. Jos joku oudompi wieras sitten milloin tuli taloon, kysyi Wilppu aina kohta, onko hän kuullut kertomusta Pentistä ja Ingasta, ja jos wieras ei ollut sitä kuullut, kertoi isäntä hänelle koko tapauksen aiwan niin kuin se tähän on kirjoitettu.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

**START: FULL LICENSE**  
**THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE**  
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at [www.gutenberg.org/license](http://www.gutenberg.org/license).

**Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at [www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org). If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by

U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website ([www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org)), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR



NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

## **Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™**

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at [www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org).

## **Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation**

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at [www.gutenberg.org/contact](http://www.gutenberg.org/contact)

## **Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation**

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it

takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit [www.gutenberg.org/donate](http://www.gutenberg.org/donate).

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: [www.gutenberg.org/donate](http://www.gutenberg.org/donate)

## **Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works**

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: [www.gutenberg.org](http://www.gutenberg.org).

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.